5047

A nyitótánc a gólyabálon

Vigad a közönség

Lendület

A keringő dallamára

Fotó: Nagy Gábor

ÜNNEP

Maholnap újra karácsony...

A szeretet ünnepe. Egyszer van egy évben. Legalább karácsonykor megemberelhetné magát a tévé, adhatna valami rendes műsort, valami hangulatosat. Hiszen ha egész évben szeretnék egymást az emberek! Csak három napig olyanok, amilyenek egész évben lehetnének. Én végképp nem tudom, mit vegyek a családomnak karácsonyra. Aztán utána egy hétig járhatom a boltokat, hogy valami normálisra cseréljem azt a sok marhaságot, amit a családomtól kaptam. Azért van ebben a karácsonyban valami...

A fenti mondatok Hernádi Miklós Közhelyszótárának huszonhat soros karácsony szócikkéből valók. Lehet, hogy egy nagy, háromnapos közhellyé silányult a karácsony? Pénzfitogtatássá, bevásárlási őrületté, ivási alkalommá, feltöltött mosolyok idejévé? Persze ezek is közhelyek. Lehet még egyáltalán közhelyek nélkül beszélni a karácsonyról, vagy akár magáról az ünnepről? Talán igen.

Minden ünnep egy esély: elénk táruló csodálatos festmény, ami megakaszt, kizökkent, önvizsgálatra, magunkba és kapcsolatainkba nézésre késztet, megtisztít, de ami mellett el is mehetünk, ha már restek vagyunk bármire is felkapni a fejünket.

Az ünnep energiaforrás is, amiből meríteni lehet, ami feltölt, átlendít, megtart, ami élni is segít.

Az igazi ünnep nem a naptár piros betűjéhez kötődik, nem kiutalják, önmaga választja az ember. A piros betű persze kiált, hogy vegyél észre, állj meg, de mit sem ér, ha erre a hívásra csak beidegződés válaszol.

A karácsonyt könnyű észrevenni, sőt nem kiválasztani egyenesen illetlenségszámba megy. Mégis, talán érdemes újra, és újra átgondolni, mit is jelent. Hogy ne csak esély maradjon, s ne csak fárasztó, kényszeredett megszokás. Hogy ünnep legyen.

Zsubori Ervin

KÖZGAZDÁSZ

A MARX KÁROLY KÖZGAZDASÁGTUDOMÁNYI EGYETEM LAPJA

XXVIII. ÉVFOLYAM, 20—21. SZÁM ÁRA: 2,70 Ft 1986. DECEMBER 4.

KEDVES OLVASÓINK!

Kellemes ünnepeket és szerencsés vizsgaidőszakot kívánunk az 1986-os évben megjelent utolsó lapszámunkkal. Legközelebbi újságunkkal február 5-én jelenünk meg.

A KÖZGAZDÁSZ

A képzés-korszerűsítési munka egy kritikus szakasza lezárult

Több mint egy éve kezdődött el egyetemünkön a képzéskorszerűsítés folyamata. Ennek számos részeredménye látott már eddig is napvilágot, de egy sor kérdésben még nem konkretizálódtak eléggé az elképzelések. A nyitva maradt kérdések között szerepelt többek között az egyetemi és a főiskolai képzés elhatárolása, a továbblépés krititériumrendszere, a szakok és a szakirányok, a kötelező és az alternatív tantárgyak helye a képzési rendszerben, hogy csak a legfontosabbakat említsük. Ezekkel a kérdésekkel foglalkozott a csúcsbizottság októberi és novemberi ülésein. Javaslataikról *Csáki Csaba* rektor és *Zalai Ernő*, a csúcsbizottság vezetője összoktatói értekezlet keretében számolt be az érdeklődőknek. A Közgazdász hasábjain is szeretnénk ezen javaslatok leglényegesebb elemeiről olvasóinkat tájékoztatni.

Az elmúlt hónapokban többen adtak hangot aggodalmuknak, hogy a korszerűsítés folyamata lelassult, hosszúnak tartották az elmúlt egy évet az elért eredményekhez képest. A csúcsbizottság az elmúlt időszakra visszatekintve továbbra is úgy látja, hogy helyesen választotta a konszenzusra törekvő, jóllehet időigényes stratégiát. Kezdettől fogva ez jellemezte a képzésfejlesztés működési mechanizmusát, s ez a folyamat menet közben fokozatosan kiszélesedett, és ma már az állandóan meghívott tagokkal 20-25 főre bővült korszerűsítési csúcsbizottság mellett az egyetem oktatóinak közel 20 százalékát fogja át.

A bizottság 3. számú jelentését követő széles körű viták és a beérkezett javaslatok képezték a jelenlegi munkaszakasz közvetlen előzményét. A bizottság, elfogadva és hasznosítva a tantervi javaslatra vonatkozó főbb kritikai észrevételeket jelentősen átdolgozta korábbi javaslatát. Csökkentette a tantárgyak számát, részben néhány elhagyásával, részben több korábban önálló tárgy összevonásával. Megvizsgálta az egyidejűleg tanulandó tárgyak számának további csökkentési lehetőségeit, módosította az általánosan kötelező, a szakosító és az alternatív tantárgyak órakereteinek arányát úgy, hogy egyidejűleg csökkentette az összes óraszámot. Ezen változások globális jellemzőit foglalja össze az 1. táblázat.

A fő változások (%)

	Régi	Új javaslat	Változás
Ált. köt.	68	61	- 18
Szaktárgyak	6	7	+ 14
Köt. szakir.-szakasz.	11	7	- 43
Alternatív (A1, A2)	15	25	+ 54
Mind	100	100	- 8

(Folytatás a 4. oldalon)

15

Polányi Károly-konferencia a szakkollégiumban, december 4-én

1886. október 25-én született Polányi Károly, aki minden bizonnyal az egyik legjelentősebb társadalomtudósi életművet hozta létre hazánk szülöttei közül. 1904-től 1909-ig jogot hallgatott Budapesten, Bécsben és Kolozsvárott. 1908-ban az ő elnökletével alakult meg a Galilei Kör. 1919-ben emigrált Bécsbe, ahol is folyóiratoknál, újságoknál dolgozik, majd 1933-ban Angliába vándorol ki, ahol előadásokat tart, s gyakran ad elő Egyesült Államokbeli egyetemeken is. 1944-ben jelenik meg „The Great Transformation" című műve, melynek hatására katedrát kap a Columbia Egyetemen. 1960-ban és 1963-ban hazalátogatott. 1964. április 23-án halt meg.

Az élete végéig baloldali, radikális gondolkodású Polányi a kapitalizmus, a tőkés gazdaság elszánt kritikusa volt. Ezen kritikai látásmódja vezette tudományos pályáján is, olyan gazdaságelmélet kimunkálásán fáradozott, mely bizonyítja nem tőkés berendezkedésű gazdaságok lehetőségét, sőt szükségességét. Alaptézisét, a gazdaság társadalomba való beágyazottságát, gazdag gazdaságtörténeti és gazdaságantropológiai ismeretanyagra támaszkodva igyekezett igazolni. S érdekes módon, az eszköz vált maradandóbbá. Polányi ma a gazdasági antropológia halhatatlan klasszikusa, akinek ha nem is egész elméletét, de gondolkodásmódját, terminológiáját nem hagyhatjuk figyelmen kívül, ha általában vett gazdaságról gondolkodunk, vagy ha a saját, nem piaci berendezettségű gazdaságunk működését tanulmányozzuk.

A szakkollégium december 4-ére tudományos konferenciát szervezett Polányi Károly emlékére, melynek a tiszteletadáson kívül célja, hogy az egyetemi és a tudományos közvélemény megismerkedhessen e nagy gondolkodó életművéből máig ismerni érdemesnek tartható részletekkel, a munkássága nyomán felmerült problémákkal.

Az előadás-sorozat a Makarenko utcai épület színháztermében lesz. A részletes program — 10 óra: Litván György: Polányi helye a századforduló magyar közgondolkodásában; Sárkány Mihály: Polányi és a gazdasági antropológia; Teplán József: A gazdasági determinizmusról 14 óra: Kindler József: Etika a szervezetekben; Zsolnai László: A beágyazott gazdaság eszméje; Lengyel György: Polányi hatása gazdaságszociológiai gondolkodásra.

Mindenkit szívesen látunk! Kapható lesz Polányi Károly szociológiatörténeti füzet és ez alkalomra a szakkollégium Polányi-füzetet ad ki.

Francia kapcsolat

A múlt héten a Pedagógusok Szakszervezete vendégeként hazánkban tartózkodott a Francia Pedagógus Szakszervezet főtitkára és az elnökség egy tagja. Itt-tartózkodásuk során meglátogatták egyetemünket is, ahol *Csáki Csaba* rektor és *Szigeti Endre* szb-titkár fogadta őket. Közel kétórás szívélyes hangulatú eszmecserét folytattak időszerű kérdésekről. Szóba került a beszélgetés során a magyar és a francia egyetemek közti kapcsolatok fejletlensége, ennek megváltoztatása alapvetően az államközi kapcsolatok függvénye.

A rektor ezenkívül tájékoztatta a vendégeket a demokratizmus érvényesüléséről egyetemünkön, továbbá a képzéskorszerűsítési munkák fő irányairól.

B. J.

Jutalomosztás

Több a pénz, mint tavaly

Jutalomosztásra került sor november 26-án egyetemünkön. Elismerésre méltó gyorsasággal végezték el az ezzel járó munkát a gazdasági hivatal dolgozói, valamint a három kar, ahol a jutalmazási szabályzat alapján osztották fel a keretet. Az idén több pénzt osztottak ki mint tavaly. Míg a tavalyi jutalmazási keret 2 millió 400 ezer forint volt, addig a most kiosztott pénz 3 millió 600 ezer forint volt, ami túlnyomó részt bérmegtakarításból származott, valamint a decentralizált bérgazdálkodásnak és a gazdasági igazgatóság jobb nyilvántartó munkájának is köszönhető.

„Válságtudósító"

Középtermetű, elegáns, mosolygó szemű, erősen gyérülő hajú férfi, aki csöndes mosollyal türi a dedikáltatni óhajtók rohamát, majd szemüvegét letéve udvariasan, halk hangon válaszol a feltett kérdésekre. Az ember első látásra nem is hinné, hogy Ryszard Kapuściński, a szocialista világ „repülő riporterét" — ahogy a Sahinsah borítóján nevezik — lája maga előtt. A „válságtudósító", aki pályafutása során veszélyekkel dacolva, kivégzőosztagoktól fenyegetve egyedülálló jelentéseit küldte, könyveit írta mindig a legforróbb helyekről, 1932-ben született az akkori Lengyelország keleti határvidékén. 1955-ben a varsói egyetem történelem szakán végzett, majd riporterként dolgozott a Sztandar Mlodich ifjúsági lapnál. Miután megírja — 23 éves korában! — leleplező cikkét Lengyelország dédelgetett, épülő szocialista városáról: Ez is igaz Nowa Hutáról címmel; megkapja az Arany Érdemkeresztet. Ezután következik tudósítói munkája, melynek során Afrika, Ázsia, Latin-Amerika zegzugos politikai csatáiról ír. A helyszínről tudósít Kongó függetlenné válásának drámájáról, Lumumba meggyilkolásáról, Salvador és Honduras futballháborújáról, az angolai polgárháborúról, Hailé Szelasszié és az iráni sah bukásáról.

A négus bukásáról szóló könyv 1984-ben az amerikai bestseller-lista élén állt. Eddig tizenegy könyvet írt, amiből magyar nyelven mindössze három jelent meg mostanáig.

Kapuściński Magyarországon mindössze négy napot tölött,, és november 25-én este a Társadalomtudományi Klub vendége volt. Akik nem tudtak eljönni, azoknak álljon itt az alábbi „szemelgetés" az előadáson elhangzott érdekesebb kérdésekből. (Legnagyobb sajnálatunkra a világhírű újságírónak a vártnál hamarabb kellett abbahagynia a beszélgetést — máshol is várták):

— Mint újságíró, mit tart a legfontosabb feladatának?

— Mindannyian gyakran hallgatunk rádiót, nézünk televíziót, olvasunk újságot. Tehát felmérhetjük, mennyire fontos az újságíró szerepe.

(Folytatás a 6. oldalon)

Kapuściński, a világsztár

Tájékoztató a KB-ülésről

A pártbizottság ülése

„A döntések előkészítésébe be kell vonni a közvéleményt!"

Az MSZMP KB november 19-20-ai ülése és határozatának megjelenése után egy héttel ülést tartott egyetemünk pártbizottsága is. A napirendi pontok között és az érdeklődés középpontjában egyaránt első helyen állt *a KB-ülésről szóló tájékoztató,* melyet a délelőtti budapesti pártbizottsági ülésről pár órával korábban érkezett *Szarvas László titkár tartott.*

A pártbizottság titkára elmondta, hogy a KB-ülés elemezte a helyzetet és megteremtette a vezetéshez szükséges egységet, ami a feladatok végrehajtásához nélkülözhetetlen. A döntések ugyanis a már amúgy is feszült belpolitikai helyzetben további konfliktusokat fognak kiváltani, melyeknél a végrehajtás egységét biztosítani kell. A KB egyébként úgy határozott, hogy az elemzést tovább kell folytatni, s a gazdasági helyzet kérdésére 1987 során újra vissza kell térni. A KB ülésén — mint ismeretes — tájékoztató hangzott el a KGST-országok kommunista pártjai főtitkárainak moszkvai értekezletéről, ahol reménytkeltő irányvonalat vázoltak föl a gazdasági együttműködés továbbfejlesztésére. A moszkvai találkozó — mint ismeretes — helyt adott az SZKP és az MSZMP főtitkárai kétoldalú találkozójának is, melyen a politikusok eszmecseréit folytattak — meganynyi más probléma között — a magyar gazdaság talpraállításának feltételeiről és az ehhez szükséges, illetve biztosítható eszközökről, az együttműködés elvi és gyakorlati kérdéseiről. A KB-ülés másik, ezzel szorosan összefüggő napirendje a gazdasági helyzet és a kimozdulás lehetőségét tárgyalta. Megállapította, hogy további hitelek felvételére lesz szükség, s a fizetőképesség megőrzése céljából szelektív iparfejlesztést (ezzel kapcsolatban átmeneti munkanélküliséget), exportösztönző gazdaságpolitikát, importhelyettesítést, a kutatásban hatékonyabb érdekeltségi rendszert, a KGST nyújtotta lehetőségek jobb kihasználását jelölte ki mint a kilábaláshoz legalapvetőbb teendőket. A politikai feladatok között a pártmunka hatékonyságának növelését, a pártdemokrácia fejlesztését, a korrupció elleni fellépést, valamint a munkafegyelem további megszilárdítását jelölte ki a határozat. A KB határozatának feldolgozását az alapszervezeteknek december közepéig el kell végezni. A pártszervezetek feladatul kapták pártnapok szervezését.

Szarvas László tájékoztatója, valamint *Hernádi Károly,* a Budapesti Pártbizottság politikai munkatársának hozzászólása az egyetemi pártbizottságban parázs vitát váltott ki. Az ülésen hozzászóltak: *Poller Imre, Dobák Miklós, Varsányiné Szabó Mária, Kerekes Sándor, Kovács Sándor, Kővári György, Szigeti Endre, Szuhay Miklós, Valcsicsák Imre (Pál Kálmán* az egyetemi pártszervezet budapesti instruktora), *Temesi József* elvtársak. Az egyetemi polgárok kételyeit híven tükröző vita a következő kérdésköröket ölelte föl: *A KB-határozatról kapott információ nem elégséges;* nem pusztán a tájékoztatás gyorsaságát és mennyiségét kell növelni, hanem a *döntések előkészítésébe kell bevonni a* (szakmai) *közvéleményt;* a gazdasági helyzet megítélésében az érvrendszer hosszú évek óta változatlan; *új elem a határozatban az önkritikus szellem — hiányoznak azonban a következmények;* a gazdasági csőd veszélye elbizonytalanodást okoz, s aggodalmat, mikor válik ellenőrizhetetlenné a folyamat; *a vezetés túlértékeli a kontinuitás jelentőségét;* a XIII. kongresszus határozatai és a VII. ötéves terv irányai ma már nem tarthatók, ezekre a továbbiakban nem lehet hivatkozni; vigyázni kell, hogy a kényszerű intézkedések (pl. áremelések) indokolásánál a szükségből egyesek ne próbáljanak erényt kovácsolni; végül, de nem utolsósorban: *az ország még jobban támaszkodhat az erőforrások közül az értelmiség szellemi kapacitására, amely egyben új értelmiség-politikát is körvonalazhatna.*

A pártbizottság állást foglalt a határozat végrehajtása mellett azzal a kritikai megjegyzéssel, hogy a döntéshozatalba a jövőben fokozottabban be kell vonni a szakmai közvéleményt, a gazdasági helyzet elemzését tovább kell folytatni, és a feladatokat és intézkedéseket tovább kell pontosítani. A pártszervezetek egyetemünkön is feldolgozzák a KB-határozatot, ehhez segítségül a pb megbízta a pb titkárát, hogy hívjon érdemi előadót, akivel egy pártnap keretében megvitathatja az egyetemi párttagság a felmerülő kérdéseket.

A pártbizottság ezek után a megüresedett helyei behívás útján történő betöltéséről döntött. *Erdei György,* a jelölőbizottság elnöke ismertette a jelöltek kiválasztásánál meghatározó szempontokat és az egyes jelölések mellett szóló érveket. A pártbizottság tagjai közé kooptálta *Palánkai Tibort,* a világgazdaságtan tanszék egyetemi tanárát, aki már a pártértekezleten az utólag jelöltek között elegendő szavazatot kapott, de akkor — a választási szabályok miatt — nem került be a pbbe; *Horváth Gyulát,* a KISZ-bizottság titkárát, a vb állandó meghívottját; *Kaszás Zsolt* II. éves hallgatót és *Vida Cecília* II. éves pénzügy szakos hallgatót. A végrehajtó bizottságba Solt Katalint, az elméletörténeti tanszék adjunktusát, az általános kar I. alapszervezetének eddigi titkárát, aki egyben az egyetemi pártbizottság függetlenített politikai munkatársa lett, mivel Némethi Gábor, a vb ifjúsági felelőse vb-tagsága megtartása mellett lemondott a függetlenített státusról. A Fegyelmi Bizottság *Iván Gábor* II. éves külgazdasági szakos hallgatóval egészült ki, míg az Oktatás- és Tudománypolitikai Bizottság új tagjai *Vida Cecília, Iványi Attila,* az ipargazdaságtan tanszék docense, valamint *Zalai Ernő,* az NTI igazgatója, a Képzéskorszerűsítési Csúcsbizottság vezetője lettek. *Kaszás Zsoltot* és *Gelényi Csabát,* a világgazdaságtan tanszék tudományos munkatársát a pb a Propaganda és Művelődési Bizottságba kooptálta, míg *Kocsis Évát,* a politikai gazdaságtan tanszék adjunktusát a Pártépítési Bizottságba kooptálta a pártbizottság.

M. M.

Mi lesz veled KISZ?

Az általános kar III. pártalapszervezetének hallgatói pártcsoportja (a pénzügy-, terv., gazd. hpcs) november 20-án megbeszélést tartott.

Melyek a KISZ fő céljai egyetemünkön? — tettük fel a kérdést. Válaszát elsőként *Horváth Gyula,* az egyetem KISZ-bizottságának titkára fogalmazta meg 4 pontba foglalva.

1. Számoljuk fel a „KISZ = ifjúság" képletnek megfelelő helyzetet, teremtsük meg a KISZ-szervezet hegemón szerepét! Jöjjenek létre önálló (KISZ-től független) tevékenységcentrumok, önálló pénzügyekkel, programokkal, kiadványokkal.

A Hallgatói Tudományos Tanács és a Közművelődési Bizottság létrejötte e cél megvalósulásának irányába mutat.

2. A KISZ-szervezet éveken keresztül sürgette az egyetemi képzéskorszerűsítés megindítását. Most e cél elérésével lehetőségeink és feladataink korántsem szűntek meg, sőt: most van igazán lehetőség az eredményesség reményével való bekapcsolódásra.

3. A hallgatók szociális helyzetének javítása, a pénzügyek demokratizálása, a KISZ-szervezet tevékenységének következő fő területe. Ide tartozik például a kollégiumi felvételi demokratizmusának növelése és a kollégiumi férőhelyek számának növeléséért folytatott küzdelem is.

4. Fontos cél, hogy a KISZ tegye demokratikusabbá saját belső működését. Gyakorlatilag ez az a pont, ahol a legrosszabb a helyzet. Bár a forma adott, a lehetőségekkel nem élünk. Csupán néhány szakvezetőség működik érdemben; az egyes tevékenységcentrumokban a KISZ-csoportok nem működnek, nem tesznek eleget döntésbefolyásolási funkcióiknak, s nem közvetítik az információkat visszafelé sem.

A vitában HPCS-nk megállapította, hogy az egyetemi ifjúság, különösen az első és második évfolyam nem ismeri kellőképpen a KISZ céljait, tevékenységét: az instruktorok e téren esetlegesen közvetítik az információkat. Örömmel hallottuk, hogy a KISZ-bizottság egy új diáklap indítását és egy évkönyv kiadását tervezi — ezek is segítenek a tájékoztatás javításában.

Pártcsoportunk további megállapítása volt, hogy nem, vagy csak alig működik a hallgatói képviseleti rendszer. Javasolja a KISZ-bizottságnak, hogy tekintse át az Érdekképviseleti Iroda működését.

A KISZ—HPCS-kapcsolatokról szólva pártcsoportunk a következőket látja fontosnak:

— Az egyetem párttagságának mintegy negyede hallgató: a HPCS egyik feladata az egyetemi pártszervezeten belül a sajátos hallgatói szemléletmód és érdekek érvényesítése

— A KISZ-bizottság mellett a HPCS-k maguk is érdekfeltáró tevékenységet végezhetnek.

— A HPCS-k formáljanak véleményt az egyetemi, illetve országos folyamatokról.

Végezetül pártcsoportunk megismerkedett a társadalomtudományi klub szakkollégium alapítási tervével. Megállapítottuk, hogy az egybevág a hosszútávú egyetemfejlesztési tervben foglaltakkal, megvalósulása jól segítheti elő az öntevékeny közösségekre alapozott tartalmas munka terjedését, presztízsének növekedését, az értelmiségi szakemberré válás egyik terepe lehet. A pártcsoport egyhangúlag támogatta a szakkollégium létrehozásának kezdeményezését.

Gáspár Tamás

Közgáz SC helyett Diák SE legyen

Erősítő 250 ezerért

A KISZ-bizottság legutóbbi ülését november 27-én tartották meg. Az első napirendi pont a képzéskorszerűsítés során kialakult tantervi struktúra megtárgyalása volt. A testület ezt a struktúrát véglegesnek tekinti. A bizottság tudomásul vette a képzéskorszerűsítési munkabizottság újjáalakulását. (A munkában részt venni akarók jelentkezését Sugár András, a statisztika tanszék oktatója és Csernátoni Gabriella IV. évf. ipar szakos hallgató várja.)

A testület megtárgyalta a diáksport aktuális kérdéseit. Egy új minisztériumi jogszabály lehetővé teszi az egyetemeken diáksportklubok, illetve diáksport-egyesületek alakítását, amelyek abban különböznek az egyetemi sportkluboktól, hogy a tagjaik a hallgatók (ők választják a vezetőséget stb.). A dse jogi személyként működhet, viszont biztosítania kell a szakosztályok számára a rendszeres edzési, versenyzési feltételeket, a dsk nem jogi személyként tevékenykedhet, és elegendő, ha az alkalmi sportolás lehetőségét biztosítja — ez derült ki az előzetes vitából. Ennek nyomán a testület egyhangúlag támogatta, hogy a Közgáz SC alakuljon át Diák SE-vé, ami az egyetemen folyó sporttevékenység nagyobb demokratikus ellenőrzését tenné lehetővé és nagyobb anyagi támogatást vonna maga után. (A többlet a tömegsportot segítené.) A KISZ-bizottság felajánlotta, hogy segít ennek létrehozásában (a közgyűlés megtartására mozgósítja a diákokat stb.).

Az egyebek között a testület döntött arról, hogy 250 ezer forintos költséggel a KEN számára, illetve pl. a Ráday nagytermének a hangosítására alkalmas erősítő berendezést építtet. A kiadásokat a nyereséges rendezvények (Gólyabál stb.) bevételeiből, reklámokból, illetve esetleges hitelekből fedeznék. A berendezés ráfordításai egyébként bérbeadás útján egy év alatt megtérülnek. A rekonstrukció jelenlegi állásáról szóló beszámolóból — sok pozitívum mellett — kiderült, hogy a diákok azon javaslata, hogy az összes diákszervezet, közösség helyiségei egymás mellett, egy folyosón legyenek, nem látszik a tervekben megvalósulni.

K. S.

Jövőre veletek – de Prágában

Szubjektív beszámoló a pozsonyi nemzetközi TDK-ról

„NULLADIK NAP": Két magyar nyelvű dolgozatpéldány, bírálatok fordítása, tízsoros összefoglaló, négyoldalas összefoglaló, gyakorlati hasznosíthatóság, orosz nyelvű címadás... Dénes Ferenc, Fejesné Jenei Csilla, Gáspár Tamás, Kozma Ágnes, Martin-Hajdu György, Pásev Dimiter, Sass Magdolna, Vági Márton és a kilenc nem közgázos már az indulás előtt is kimerítő és fantáziadús munkát végezhet.

ELSŐ NAP: Szerencse, hogy mindenkinek a lelkére kötöttem, hogy ne aludjon el, és pontosan legyen ott a vonatnál a megbeszélt időben, mert így csak én alszom el és késem le majdnem az indulást a kollektív jegyekkel. Mire Pozsonyba, érünk, az immár tizenegyedik alkalommal Fekete Ferenc egyetemi tanár vezette delegáción ennek az idegeskedésnek már semmi nyoma.

A kísérő fiúk és lányok jól tudnak magyarul, és anyanyelvünket a későbbiekben is gyakran használhatjuk mind a konferencián, mind a városban. Az ebéd és a juniorhotelbeli elszállásolás után városnézés. Közönséges földi halandók számára a szokásos látványosságok, delegációvezetők és ifjúsági vezetők (ez lennék én) részére a pozsonyi vár zárt részének megtekintése, benne Gustáv Husák dolgozószobájával, hosszas történeti ismertetés, a magyarokra való egy szál utalás nélkül. Az egyik külföldi delegáció tagja zavartan kérdi, milyen királyokat is koronáztak itt. Megtudjuk, hogy osztrák—magyar királyokat. Utána találkozó a szlovák kormány elnökhelyettesével, igazi protokolláris légkörben.

Délután még a főzsűri is összeül. A csehszlovák szekcióbeosztás szó szerinti átvétele nem aratott osztatlan sikert, sok szekció túlzsúfolt, mások üresen tátonganak. Szívesen vállalkoztunk arra, hogy a magyar dolgozatok egy részét az általunk javasolt helyekről a kis létszámúakba irányítsák át, így több jóindulattal fogadja majd őket a zsűri. Este szabad program, Mamut söröző.

MÁSODIK NAP: Az ünnepélyes megnyitó után szekcióülések. A pécsiek németül adnak elő, tolmács kell nekik. A többiek nagyrészt tudnak oroszul, szétoszlunk oda, ahol megértési nehézség várható. A csehszlovák órák még másként járnak, a zsűrik a válságot és a szocializmust egymást kizáró fogalomnak tartják, kivéve azt az esetet, ha a legutóbbi pártkongresszus használta a „krízis" szót. A szovjet szemléletváltoztatás szele ide még kevéssé ért el, legfontosabb a növekedési ütem gyorsítása, a szokásos tervutasításos séma felhasználásával. Hosszas vita arról, hogy a legjobb vagy az átlagos vállalatok teljesítményéből kell a tervmutatót képezni. Persze vannak szép pillanatok is. A mezőgazdasági szekcióban nagy nehezen benntartott számviteli főiskolás (agrárszekció magyarok nélkül?) pontos előadása a segédüzemi tevékenység személyi számítógépre való viteléről. Kár, hogy Pozsonyban nem lehetett a demondstrációhoz egy Commodore—64-et találni.

A főzsűri összeül, a zsűrielnökök ismertetik a javasolt sorrendet. A magyarok négy fődíjat és öt különdíjat kapnak. Ahová „átmentünk", szívesebben fogadtak bennünket. A „revizionistáknak" tekintett dolgozatok nem kerülnek szóba sem a díjazhatóságnál. „Gyógyír", hogy Kozma Ágnes és Pásev Dimiter fődíjat, Martin-Hajdu György és Vági Márton különdíjat kapott a közgázosok közül — igazán színvonalas és jól előadott dolgozatára. Ez különösen Dimiter esetében nagy szó, hiszen a nemzetközi gazdasági elmélet Kornaival való összekapcsolása nem számíthatott tárt karokra, de a Lenin-idézet még a kétkedőket is meggyőzte.

Este állófogadás a delegációk tiszteletére, hosszú néptáncbemutató az ínycsiklandó tálaktól egy lépésnyire vagy annyira sem álló részvevők számára, majd evés, és persze Márton-nap Vági Marci tiszteletére.

HARMADIK NAP: Reggel Kozma Ági és a PSZF-ről Berettyán Józsi sajtótájékoztatón vesz részt. Az újságíró késik, és csak szlovákul hajlandó beszélni, oroszul, németül, angolul nem. Erre Ágiék is döntenek: magyarul nyilatkoznak arról, kik ők és milyen munkát végeztek. Közben Pásev Dimiter most azt mondja el, hogyan látják a Közgázon a KGST-ben rejlő előnyök hatékonyabb kihasználását. Mindenki sűrűn jegyzetel, mert nem a szokásos tiszteletkörök hangzanak el.

A harmadik délelőtti programra Sass Magdival ketten megyünk. A szlovák KISZ központjában nagyon kedvesek, de amint várható érdekes és pezsgő párbeszéd nem alakul ki. Ez az ilyesfajta formális fogadásokon nem is meglepő.

Délután ünnepélyes díjkiosztó, beszédek, díjak átadása, némi nehézség a magyar nyelv körül. A fődíjasok oklevelet és kristálytálat kapnak, a különdíjasok egyéb tárgyi díjakat. És persze minden részvevőnek szlovák nyelvű oklevél a részvételről. Tizenhét pozsonyi konferencia után a tizennyolcadikat a prágai Közgazdasági Főiskola rendezi majd, 1987 őszén. Az új jelmondat: „A közgazdaságtudomány, mint a gazdasági és társadalmi fejlődés meggyorsításának fontos tényezője."

Este néhányunknak haza kell térnünk Budapestre, de a többség még élvezheti a búcsúztató barátsági est diszkóját, és a fiúk a lánytöbbséget. Ők csak negyednap délután tértek haza, kissé megfáradva, de sok kellemes emlékkel.

Mindez a pozsonyi Közgazdasági Főiskola által szervezett XVII. nemzetközi közgazdasági TDK-konferencián történt csehszlovákok, keletnémetek, lengyelek, szovjetek, bolgárok, magyarok, mongolok és két görög részvételével, 1986. november 10—13. között.

Kalotay Kálmán

IPARBÁL

Iskgyártó Györgyné dobán nyitotta meg a bált

Egy forró tangó
Fotó: Gerlei Zoltán

Három kérdező az összeszoktatói fórumon

Vajon Isaura akadályozta meg a gyakoribb információcserét?

Csáki Csaba felszólalásával kezdődött a november 20-i összoktatói értekezlet. A rektor az eddig megjelent értékelésekkel összhangban *összefoglalta a képzéskorszerűsítés során mostanig történteket és ismertette a folyamat következő lépéseit.* Kitért az esetleges feszültségekre, amelyekkel kapcsolatban síkra szállt amellett, hogy a problémáknak az egyéni érdekek türkében való interpretálása helyett *a konstruktív, az egyetemi képzés tartalmi megújulását szolgáló kompromisszumkeresésre, összefogásra helyeződjék a hangsúly.*

Zalai Ernő, a képzéskorszerűsítési csúcsbizottság vezetőjeként először *elmondta, hogy a várakozásnak megfelelően a tantervi javaslat nagy vitát váltott ki. A bírálatok* — amelyekkel a csúcsbizottság is egyetért — alapvetően a következők voltak: túl sok az elaprózott tantárgy; *magasak a heti óraszámok;* egyidejűleg *túl sok tantárgy* szerepel a tantervekben. *A bizottság ezek függvényében is módosította a tantárgycsoportok, szakirányok stb. órakereteit, és kialakította a tantervi struktúrát.*

Ezután a résztvevőkkel megismertették a részletes tantervet, majd a kérdések következtek.

Máriás Antal (szervezés t.) a szakirányokkal és az alternatív, illetve szabályozott alternatív tárgyakkal kapcsolatos egyes részletekre kérdezett rá.

Horváth Istvánné Jándi Margit (Nyelvi Int.) kifejtette, hogy a hallgatók jelenlegi nyelvi előképzettsége mellett nem reális elvárni, hogy két év után eljussanak a nyelvvizsgáig (ez, mint egy lehetséges követelmény vetődött fel). A dolog ilyen állása kérdésessé teszi azt is, hogy a második év után a nyelvi képzés alternatívvá válhat.

Csáki Csaba válaszából kiderült, hogy egyfelől építhet az egyetem arra, hogy egyre többen érkeznek a középiskolából középfokú nyelvvizsgával — ez a nyelvoktatás alternatívvá tétele mellett szól —, másfelől *az érdekelt szakirányokon a szabályozott alternatív tárgyválasztás kötelezettsége biztosítja a megfelelő nyelvtudás megszerzését.* Véleménye szerint *a nyelvoktatás tömegességével kell a jövőben is számolni.* Zalai Ernő felhívta a figyelmet az egyéni nyelvtanulás lehetőségére, ami szerinte legalább olyan fontos, jelentős lehet, mint a szervezett.

Szabó Kálmán (pg. t.) két kérdést tett fel. Ha az alapvető érv a kétszintűség mellett az egyetemek közti integráció elősegítése, akkor felvetődik, hogy vajon *a többi egyetemek milyen lépéseket tettek a kétszintűség irányába?* Második kérdése inkább megjegyzés volt az információhiánnyal kapcsolatban. Úgy vélte *elmaradt a korszerűsítéssel kapcsolatban a személyes információcsere az egyetem jelentősebb személyiségei és a korszerűsítésen közvetlenül dolgozók között.* (A jelenlévők derültségére felvetette, hogy vajon nem az Isaura kalandjait bemutató filmsorozat vette-e el az időt ettől?) *Csáki Csaba egyetértett az utóbbi felvetéssel.* Sajnos *nem mindig maradt idő és energia ezeknek a fontos beszélgetéseknek, egyeztetéseknek a lebonyolítására, így ezt a kritikát el kell fogadni.* A kétszintűséggel kapcsolatban elmondta, hogy azt elsősorban a főiskolákkal való együttműködésre kell értelmezni. Ennél a kérdésnél azonban fontosabb az egyetemi oktatás tartalmi megújulása, amelyben támaszkodni kell például a közgazdaságtudomány egyetemen kívüli műhelyeire is stb. *Nem a kétszintűség, hanem az ebben való előrelépés jelenti intézményünk megújulását.*

A fórum ezután Csáki Csaba zárszavával ért véget, aki megköszönte az egyetem oktatóinak, hogy jelentős számban képviseltették magukat az eseményen és kérte, hogy a megújított korszerűsítési anyagot ugyanazzal az aktivitással vitassák meg a kisebb közösségekben, amellyel az eddigiekben tették.

K. S.

Változó álláspont a tud. szoc.-cal kapcsolatban

Mint lapunk legutóbbi számában hírül adtuk, a tudományos szocializmus tanszéken megtartották azt az eszmecserét, amelyet a tanszék kezdeményezett, s amelynek apropója a KISZ-bizottságnak a tud. szoc. korszerűsítésével kapcsolatban kialakított álláspontja volt.

A vitát *Poller Imre* tanszékvezető vezette be. Először vázolta a tanszék két és fél éves erőfeszítéseit tananyagának korszerűsítésére. Ezek a munkálatok tényszerűen cáfolják a KISZ-bizottság azon álláspontját, hogy semmilyen erőfeszítés nem történt a tantárgy megújítására. A tanszék elvárta volna, hogy az állásfoglalásban legalább ezt a befektetett munkát ismerje el a testület. (A KISZ-bizottság képviseletében megjelent *Meleg József* és *Horváth Gyula*, ezt a mulasztást később elismerte.)

Ami a politológia hiányát illeti, ezzel kapcsolatban a tanszékvezető álláspontja az, hogy a marxizmus politikai elmélete a tudományos szocializmus. Az új tananyag megírásakor a tanszék munkatársai más kutatók munkáinak felhasználása mellett nagyban támaszkodtak az ELTE jogi karán működő politológiai kutatócsoport neves szerzőinek, illetve mások (pl. *Gombás Csaba, Ágh Attila, Papp Zsolt*) publikációira, ugyanakkor az új jegyzet nem fogadja el teljesen az ezen szerzők által vallott álláspontot.

Meleg József a KISZ-bizottság szakértőjeként a tud. szoc. korszerűsítésének kritériumaként az ideológiai és a tudományos funkció javuló arányát, a leíró, tényfeltáró funkció erősödését jelölte meg. Az új tematika és az új tananyag első fejezetének jobb megismerése után — a „sárga" füzetben csak egy rövid összefoglaló található — úgy véli, ez a tananyag az általa igényelt irányban mozdul el.

Poller Imre az ideológikusság, nem ideológikusság ellentétpárjával kapcsolatban — többek közt — elmondta, hogy társadalomtudomány csak „ideológikusan" lehet művelni, s a pejoraktív mellékzönge bizonyára annak következménye, hogy sok mindent tudománynak kiálltottak ki, ami nem volt az.

Horváth Gyula KISZ-titkár úgy vélte, a hallgatókat az zavarja, ha apologetikával találkoznak. Véleménye szerint, van a politikának olyan eszköz-, mechanizmusrendszere, amelynek oktatása — különösen a mai magyar politikai viszonyokra vonatkozóan —, feltétlenül hiányzik az egyetemi képzésből.

Erről a beszélgetés során az a vélemény alakult ki, hogy ez nem a politikaelmélet, hanem a politikai szociológia témakörébe tartozik. (Ugyanakkor Horváth Gyula ennek oktatását is mindenképpen szükségesnek tartotta.)

Varsányiné Szabó Mária többek közt elmondta, hogy a magyar politikai rendszer elemeire az új tematika szerint, a második félévben kerül sor.

Egy kérdésre válaszolva kiderült, hogy azok, akik megfogalmazták a KISZ-bizottság álláspontját, nem mind ismerték a tanszék részletesebb tematikáját. (Erre, tekintve, hogy több tucat tárgyról kellett egy hét alatt véleményt mondani, nem lehetett módjuk, bár — tette hozzá a tanszékvezető —, akkor az anyag kevésségére hivatkozva a testület tartózkodhatott volna a véleménynyilvánítástól.)

Andrási Miklós, a Rajk László Szakkollégium képviseletében felvetette, hogy mivel a tud. szoc. az egyetemen az egyetlen hivatalos kerete a politika oktatásának, a tanszék tanítson nem marxista politikai tanokat is. Megkérdezte, hogy mi a tanszék véleménye a Jogi Kar kutató csoportjának óráira való esetleges áthallgatással kapcsolatban. Az egyetemi rendtartás rendelkezik arról, hogy más egyetemek kurzusai hogyan számítanak bele a Közgáz oktatásába. Ha a kutatócsoport alapképzésben oktatna, az egyetem beszámíthatná azt az egyetemi tud. szoc. kurzusok helyett, amivel kapcsolatban a tanszék kialakítaná a véleményét — foglalta össze a helyzetet Varsányiné Szabó Mária. De erről egyelőre nincs szó. (A kutatócsoport csak spec. kol. formájában oktat.)

Sándor Péter javasolta a KISZ-bizottságnak, hogy pontosan definiálja, milyen az a politológia, amit hiányol a reformból, mert jelenleg tetszés szerint kiforgathatják, felhasználhatják az álláspontját rajta kívül állók.

Szarvas László, a KISZ-bizottság helyzetéről elmondta, hogy a testület akaratától függetlenül olyan politikai szituációba került, amelyben nem mérte fel pontosan szavának súlyát, elhamarkodottan nyilatkozott.

Horváth Gyula elmondta, hogy a KISZ-bizottság már állást foglalt abban, hogy a hallgatói képviselők különféle szakmai bizottságok keretében tudnak leghatékonyabban részt venni a képzéskorszerűsítésben. Ő és Meleg József tájékoztatni fogja a KISZ-bizottságot a vitán elhangzottakról.

A kétórás vita végén a tanszék és a KISZ-bizottság képviselői megállapodtak abban, hogy a KISZ-bizottság mellett Meleg József vezetésével alakuló munkabizottság véleményt mond majd az új tananyagról és ez a hallgatói szakértőcsoport biztosítja a testület és a tanszék közti információáramlást.

K. S.

A társadalomtudományi klub

e félévi utolsó rendezvénye *Hegedüs Lóránt* előadása *Németh László és a minőség* címmel a Közép-Európa sorozat keretében december 8-án, hétfőn 19.30-kor a Makarenkó utcai színházteremben.

Nyári nyitott egyetem

Nem sokat hallani arról, mi is az a nyári nyitott egyetem. Legutóbb is csak három közgazdász hallgató vett részt a munkájában, akik közül ezúttal egy házaspártól kértünk róla információt. *Fejes Sándor* (IV. év ipar) és *Fejesné Jenei Csilla* (IV. év külker.) többek közt elmondták, hogy mi által kerültek a táborba.

— Részt vettünk egy téli népművelési gyakorlaton, amelyet az ELTE Egyetemi Könyvtár közművelődési tanácsadó szolgálata hirdet meg plakátokon minden egyetemen és főiskolán, akárcsak idén is. Ez a tanácsadó szolgálat az egyetemközi együttműködést takarja. Az egyetemi, főiskolai hallgatókból álló csoportok megfelelő felkészítés után felkeresve egy-egy vidéki várost, falut, községet, szakjuknak megfelelő szociológiai vizsgálatot végeznek. Közismerten ez a TNGY. A TNGY után köteles mindenki jelentést tenni tapasztalatairól. De ezen a beszámolókon kívül lehetőség van arra is, hogy pályázatot adjon be bárki egy előre megadott témából (műemlékvédelem, szoc. pol., szabadidőprogram stb.). A pályamunkákat egy testület bírálja el, s ha jónak minősítik, akkor meg lehet pályázni vele a nyári nyitott egyetemen való részvételt, amely teljesen ingyenes.

— *Mi volt a pályamunkátok témája?*

— Miután a TNGY-t Fertődön töltöttük, a pályamunkánkban azt vizsgáltuk, hogy a nagyközség lakossága menynyiben érdekelt a terület hasznosításában. Mint kiderült, itt a tulajdonviszony teljesen zavaros, a park gondozatlan, a kastély is csak kívülről gondozott. Üzemi konyha konzervgyári lerakat, kollégium kap benne elhelyezést, s amit mi a tévében látunk egy-egy nemzetközi zenei előadóest kapcsán, az mindössze egyetlen terem a múzeumból. Mi arra tettünk javaslatot a pályamunkában, hogyan lehetne egységes kezelés mellett komplexen hasznosítani. A fertődi kastélyt mi ideális pihenőközpontnak, művészeti és idegenforgalmi bázisnak tudnánk elképzelni, természetesen a lakosság érdekeit szolgálva. Sajnos mind ez ideig ehhez a helybelieknek semmi közük nem volt. A gyönyörű lovarda, színházi épület, a márványpadozatú bálterem és a freskóiról nevezetes kápolna, valamint a park kitűnően szolgálhatná ezt a célt. Végül is tetszett a pályamunkánk és el is jutottunk a nyári egyetemre.

— *Hol volt helyileg a nyári egyetem és mivel foglalkoztatok?*

— Zsámbékon, a Tanárképző Főiskolán. Minden nyári egyetemnek van egy alaptémája, ezúttal ez a környezetvédelem volt. De csoportonként más-más témával is foglalkoztunk, például mi a szoc. pol. kérdéseivel. Esténként a közös téma keretében neves állami vezetőkkel találkoztunk, akik részben informáltak bennünket, de meghallgatták saját észrevételeinket, javaslatainkat. Nagyszerű érzés volt tapasztalni, hogy partnerként tárgyalnak velünk, és nem holmi hőbörgő fiatalként kezelnek bennünket.

— *A nyári egyetem kapcsán Zsámbékon kívül máshol nem is voltatok?*

— De igen. Az egyhetes zsámbéki tábort követően két hétre ellátogattunk a Szigetközbe is. Harmincan vettünk részt a szigetközi táborban, ahol azt vizsgáltuk, mi módon lehet szó a terület értékmentéséről, mivel a vízlépcső építése miatt megváltozik a természeti környezet. Vizsgáltuk továbbá azt is, hogyan alakul a lakosság szociális helyzete, valamint hogyan vélekednek az érintettek az építkezésről, tisztában vannak-e a várható következményekkel, illetve a kedvezőtlen változások megoldási lehetőségeivel.

Ezenkívül jártunk Dunakiliti-ben. Itt épül a dunai nagy tározó. Beszélgettünk a fiatal tanácselnökkel, aki a nagy átalakítást megpróbálja a község javára fordítani úgy is, hogy előtérbe helyezi az úthálózat, a közvilágítás, az üzlethálózat és az üdülés fejlesztését.

— *Mi lesz a nyitott egyetem témája jövőre?*

— Jövőre a szociápolitika lesz a téma. A társadalom mentális alapja az, amire együtt kell odafigyelnünk, és a véleménycsere után közös álláspont kialakításával észrevételeinket továbbítani akarjuk a magasabb szervek felé.

Közelebbről megismerkedve a mozgalommal, tudomást szereztünk arról, hogy Magyarország négy régióra van felosztva a TNGY szempontjából. Így Észak-Magyarország Budapesttel, Délnyugat- Pécscsel, Délkelet- Szegeddel, Kelet-Magyarország Debrecennel a központjában. Úgy tervezzük, hogy a jövőben mindig máshol, más régió ad helyt a tábornak, így megismerhetjük a régió problémáit és munkamódszereit. Jövőre a nyitott egyetem búvóhelye az ormánsági Sellyei-kastély lesz.

— *De biztosít-e lehetőséget a mozgalom az állandó évközi együttműködésre?*

— Erre feltétlenül szükség lenne. Szó is van arról, hogy a mai Eötvös-klub áttelepül a Szerb utcába és helyén egy „Centrál kávéház" lenne állandó találkozóhelye napközben is a budapesti főiskolásoknak és egyetemistáknak. Ez a hely egyúttal információs bázisává válhatna a nyitott egyetem mozgalomnak. A legutóbbi tanácskozáson az a közös óhaj is megnyilvánult, hogy minél inkább intézményesen legitimmá kell tenni a mozgalmat. Eddig ugyanis csak az ELTE szűk pénzügyi körülményeinek függvényében működött. Megszüntetve a „pénzkoldulást" fix anyagi bázist kell teremteni a többi egyetem bevonásával a további működéshez. Ez egy olyan jelentős mozgalom, amely egyfajta hiányt pótol a társadalmi mozgás területén, éppen ezért nagyobb figyelmet érdemel.

Mi már szívvel-lélekkel hozzá tartozunk ahhoz a 20 tagú aktívagárdához, akik a 3 főállású vezetővel együtt munkálkodnak a nyári tábor programján, segítjük a TNGY-re való felkészülést, s akik e néhány éves múlt után minőségi ugrást terveznek a mozgalomban.

H. E.

Az első tánc

A képzés-korszerűsítési munka...

(Folytatás az 1. oldalról)

Az általánosan kötelező tárgyak struktúrája

A viták eredményeképpen körvonalazódott tanterv részletes felépítését az 1. ábra szemlélteti. Ebben az általánosan, illetve csak az egyetemi ágon kötelező tantárgyakat (AT, ET) négy blokkba csoportosítottuk: a gazdaságtani, a módszertani, a más társtudományok és az idegen nyelvek blokkjába.

A) Az elméleti gazdaságtani alapvetés két általánosan kötelező pillére a politikai gazdaságtan és az egységes vállalati gazdaságtan. Ezeket az egyetemi ágon a gazdasági döntéselmélet és az elmélettörténet egészíti ki. E tárgyak egymást váltó vonulatot képeznek a tantervben, egyedül csak a politikai gazdaságtan egy része és vállalati gazdaságtan oktatása fut párhuzamosan. Itt azonban az egymásra építés lehetősége adott a politikai gazdaságtani alapvetés tervezett felépítése folytán (mikroökonómiai és makroökonómiai alapok, a kapitalista, a szocialista és a nemzetközi gazdaság elmélete). Az elmélettörténet kapcsán helyt adunk annak a javaslatnak, hogy a közgazdaságtani szakosok, számára annak emelt szinten való felvétele kötelező legyen, időtartamában és tematikájában haladja meg az alapszintet (utóbbi időben nagyjából Keynesszel fejeződne be). A fenti kötelező alaptárgyakon túlmenően ez egyetemi ágon szabályozott alternatív órakeretben mindenki számára további egy, a közgazdaságtani szakon kettő közgazdaságtani speciálkollégium választandó.

Az alkalmazott gazdaságtani alapképzés részben követi, részben kiegészíti az elméleti gazdaságtani képzést, ugyancsak egymásra épülő tantárgyfüzér formájában. Ezt egy új tantárggyal javasoljuk indítani (ideiglenes címe: népgazdasági szerkezet), amelyeknek az a feladata, hogy az ágazati gazdaságtanok és a makrogazdasági statisztikák legalapvetőbb ismereteit összegezve átfogó képet adjon a magyar gazdaságról s annak főbb területeiről, konkretizálva és kiegészítve a kapott gazdaságelméleti és statisztikai módszertani ismereteket. Erre épül a gazdaságpolitikával és tervezéssel foglalkozó tantárgy, amellyel párhuzamosan fut az egységes pénzügyi alapozás, amelynek célja a monetáris és fiskális szféra bemutatása. A két utóbbi együttesen készíti elő a gazdaságirányítással foglalkozó tantárgyi részegységet. Végezetül kül- és világgazdasági ismeretek egységes keretbe rendezett oktatása zárja a gazdaságtani kötelező törzsanyagot.

B) A kvantitatív módszertani alapozás a hagyományos négy diszciplinából épül fel. Itt a korábbi javaslathoz képest csupán az óraszámokon módosítottunk valamelyest, illetve helyt adtunk a számítástechnikai és informatikai alapismeretek integrált oktatására vonatkozó javaslatoknak. A módszertani tantárgyak tantervi elhelyezésénél az egymással és a gazdaságtani tantárgyakkal való összehangolás követelményét tartottuk szem előtt.

C) A harmadik tantárgyblokkba az egyéb általánosan kötelező *társ- és rokontudományi ismereteket* soroltuk. Több, korábban önállónak feltüntetett tárgy integrálása mellett foglalt állást a csúcsbizottság, részben ilyen irányú tanszéki kezdeményezéseket felkarolva. Így például javasoljuk a magyar gazdaságtörténet és a Magyarország története tárgyak, illetve a Magyarország gazdaságföldrajza és a természeti erőforrások és gazdaság című tárgyak tematikai egymásba rendezését, valamint a vezetési és szervezési alapvető ismeretek egy tantárgyba való összevonását. A tantárgyak tantervi elrendezésénél itt is a kapcsolódó ismeretekkel való összhang kialakításának, illetve az egyenletes terhelésnek a követelményét követtük.

D) Az idegen nyelveket külön blokkba soroltuk. A nyelvismeret fontosságából és az ezen a téren továbbra is fennálló jelentős lemaradásból kiindulva az idegen nyelvek tanulására és gyakorlására végig kötelező órakeret szerepel tantervi javaslatunkban. Ezek együttesen az összes órakeret 15 százalékát teszik ki, az egyéb kötelező óraszám közel egyharmadát. Idegen nyelvek tanulására fordíthatók az egyes — különösen nyelvgényes-szakirányok szabályozott alternatív órakeretének, illetve a szabad alternatív órakeretnek egy része. A csúcsbizottság néhány beérkezett javaslattal ellentétben nem lát sem reális indokot, sem lehetőséget ezen órakeretek további növelésére.

Az elágazás kritériumai és az első szint alternatív tantárgyai

Az első két év, a korábbi elképzeléseknek megfelelően teljesen egységes, amely alól csak az alternatív és fakultatív órakeretek képeznek kivételt. Az alternatív órákhoz tartozik a proszeminárium is; jelentősége növekszik azáltal is, hogy ennek kell elindítani és előkészíteni minden hallgatót arra, hogy a 2. év során egy önállóan. (nem szükségképpen a proszeminárium témájából) megírt dolgozatot nyújtson be.

A fennmaradó alternatív órakeret zömében egyéni érdeklődéstől függő, elmélyültebb, emelt szintű tanulmányok folytatására, részben pedig bizonyos elmaradások szervezett pótlására lesz fordítható. Ezen foglalkozásokat részletesen a kötelező tantárgyi tematikák átdolgozása során kell megtervezni (milyen tantárgyakhoz kapcsolódjanak, milyen formában, belső szerkezetüket szabályozó esetleges megkötések).

A második tanév végén kell eldönteni azt, hogy kik folytathatják tovább megszakítás nélkül tanulmányaikat az egyetemi oklevélért. A csúcsbizottság jelentősen előrehaladt ezen kritériumok megfogalmazásában is, jóllehet bizonyos részletek még itt is pontosításra szorulnak. A szelekciós kritériumok között mindkét évben megjelenik az általános tanulmányi előmenetel. Megfogalmazódott az a követelmény, hogy bizonyos átlagos szint (2,7—2,8) alatti produktumot nyújtó hallgatóknak még a főiskolai ágon se legyen lehetőségük tovább tanulni. Az alapok egyetemi szintet kielégítő elsajátításáról a két első tantárgyblokk (gazdaságtani és módszertani alapok) legátfogóbb és legalapvetőbb ismereteit számon kérő két komplex (integrált) írásbeli alapvizsga keretében kell meggyőződni. (Ez egyúttal a főiskolákról az egyetemre igyekvők számára is a felvételi elbírálás részét képezhetné.) Egy további kritérium a már említett önálló dolgozat színvonala és a konzulens (proszeminárium-vezető) hallgatóról kialakított véleménye.

További kritériumként vehetjük számba az emelt szinten hallgatott tantárgyakban elért eredményt, illetve sikeres állami nyelvvizsga letételét. (Ez utóbbit a diplomához feltételnül követelményként javasoljuk megszabni, de az elágazásnál talán nem célszerű abszolút kritériumkén megfogalmazni.)

A főiskolai elágazás kérdésében a csúcsbizottság továbbra is javasolja részletesen kidolgozni az egyetemen folyó, főiskolai diplomával egyenértékű tudást és oklevelet nyújtó képzés tantervét, s lehetséges szakirányait. (A mindkét elágazás számára kötelező tantárgyakat az ábra III. évre vonatkozó részében AT jellel külön megjelöltük. Az alkalmazott gazdaságtani tantárgyakat a főiskolai ágon szűkebb tematikával és kisebb órakeretben javasoljuk oktatni.) Ugyanakkor alternatív megoldásként lehetővé kellene tenni a hallgatóknak azt, hogy menet közben, vagy akár a két év eltelte után a jelenlegi főiskolák nappali vagy munka melletti képzésébe becsatlakozhassanak. Ebben a kérdésben a főiskolákkal megkezdődtek az egyeztetések.

A felső szint egyes sajátosságai: szakirányok, alternatív tárgyak

A szakirányok helyét és szerepét is újból megvizsgálta a csúcsbizottság. Ennek során megfogalmazták *a szakirányok alapvető funkcióját*: az általánosan és egységesen oktatott diszciplináris ismeretek *konkretizálása, elmélyítése és összehangolása*, amelynek során egyúttal fel is készítik a hallgatókat arra, hogy valamely konkrét munkakörben viszonylag rövid idő alatt önálló (alkotó) munkát végezhessenek. A szakirányú képzésnek azonban semmiképpen sem szabad egyoldalú, vagy túl praktikus képzéssé válnia. Az oktatásnak nyitottnak kell maradni, s hangsúlyozni kell az ismeretek konvertálhatóságát.

A fenti célok megvalósítása érdekében, s a szakirányokra beérkezett javaslatok ismeretében a csúcsbizottság a szakirányok kötelező órakeretének jelentős csökkentése mellett foglalt állást, s megfogalmazott néhány, a javaslatok átdolgozásánál követendő fontosabb szempontot.A szakirányoknak inkább a jelenlegi blokkokhoz közelebb eső szerepet szánunk, semmint a mai szakokéhoz hasonlót.

A fő szakirány kiválasztásához javasoljuk kapcsolni a szakszemináriumot is, továbbá a szabályozott alternatív órakeretek egy jelentős részét. Ez utóbbiak óraszámát úgy javasoljuk megállapítani, hogy abba beleférjen akár két szakirány kombinált felvétele is. Ezt különösen a gazdálkodástani szakon kell szorgalmazni, ahol egymást kiegészítő ágazati, funkcionális és módszertani jellegű szakirányok között választhatnak a hallgatók. Más szakirányok esetén a szabályozott alternatív órakeretek további belső alternációkat tehetnek lehetővé. A szakirányjavaslatok átdolgozása során különös figyelmet kell fordítani az integrált, alkalmazási készséget növelő, illetve több szakirány számára egyaránt felvehető tantárgyak kialakítására. Az összoktatói értekezleten figyelemre méltó felvetés foglalkozott a szabad alternatív órakeretek kérdésével, magas óraszámával. Az elhangzott javaslattal egyetértve az alternatív órakeretek kitöltésének részletes megtervezése során megvizsgálandónak tartjuk a szabad alternatív keretek egy részének szakhoz kötődő, szabályozott keretbe való átsorolásának kérdését.

Oktatási formák és módszerek

A csúcsbizottság a fentebb körvonalazott, alaposan átgondolt és megvitatott tantervi javaslatot terjeszti az egyetem vezetése elé. Erre építve javasolja elindítani a korszerűsítési munka következő, talán az eddigieknél is kritikusabb szakaszát: részletes tantárgyi programok, majd tananyagok koordinált kidolgozását. Ezzel egyidejűleg az eddigieknél nagyobb figyelmet kell szentelni az oktatás-módszertani és -szervezési kérdésekre, amellyel egyébként külön szakbizottság foglalkozik. Minden ötletet, javaslatot szívesen látunk.

Egy dolog nyilvánvaló: ezen a téren is jelentős megújulásra van szükség, meg kell keresnünk az adott tantárgy jellegének és a rendelkezésre álló oktatók személyének leginkább megfelelő oktatási formákat. El kell érni, hogy biztosítva legyen — és meg is követeljük —, a folyamatos tanulást. Az előadásoknak, a gyakorlatoknak, az egyéni tanulásnak és a számonkérésnek egy szerves egységet alkotó folyamatnak kell lennie, s minimálisra kell szorítani a szemesztervégi és a szóbeli vizsgákat. Tantervi javaslatunk heti 25-26 órás tantermi foglalkozást irányoz elő az első három évben. Ahhoz, hogy a nyelvtanuláson túl ne kelljen egyidejűleg 5-7 tantárgynál többet foglalkoznia a hallgatónak, ahhoz az szükséges, hogy heti 3-4 órában oktatott tantárgyakat állítsunk a tantervbe. Ezt a jelenlegi két féléves oktatásszervezés nem teszi lehetővé. Éppen ezért a csúcsbizottság megfontolásra javasolja a triszemeszteres oktatásszervezési formára való áttérést, amely előnyeit és hátrányait részletes megvizsgálásra ajánlja.

Zalai Ernő

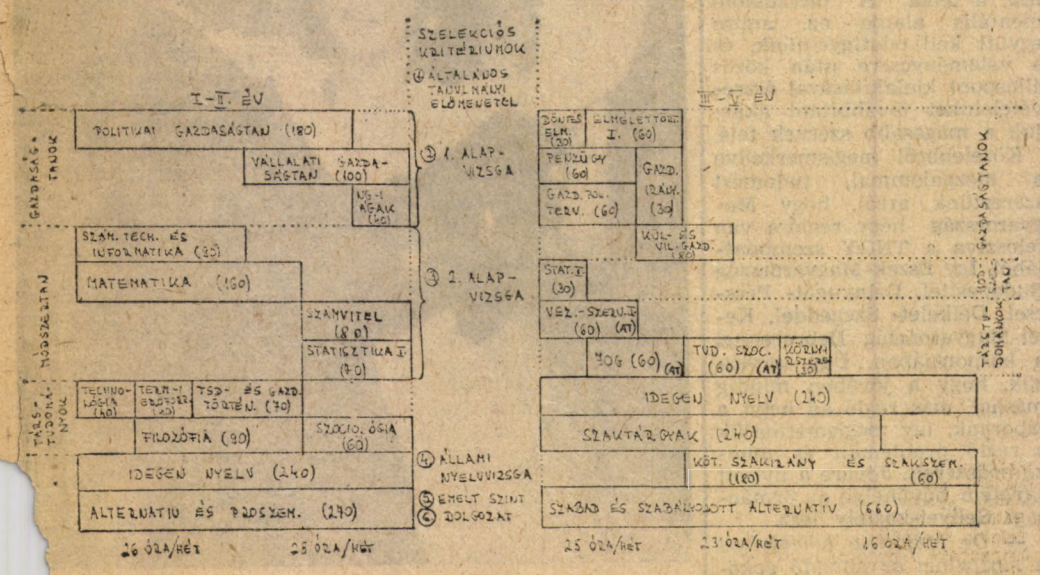

Universitas Szakcsoport

A vállalkozó hallgatók szervezete

Egyetemünk egyik legfontosabb funkciója, hogy vállalkozó szellemű, innovatív managereket, üzletembereket képezzen a társadalom számára. Ennek fényében aligha vitatható egy olyan forma létjogosultsága, amely *alkalmat teremt a hallgatók vállalkozói szervezői készségének kibontakoztatására és gyakorlására, a felelősségvállalás súlyának megértésére, valamint az oktatást jól kiegészítő gyakorlati tapasztalatok szerzésére.* Nos, az *Economix Közgazdász Egyetemi Kisszövetkezet Universitas Általános Szolgáltató Szakcsoportja éppen ilyen* szervezet.

Alig másfél évvel a kisvállalkozásokat engedélyező jogszabálycsomag hatálybalépése után, 1983 őszén alakult meg a szakcsoport, amely önkormányzó, autonóm gazdasági vállalkozás. *Belső életére a legteljesebb demokratizmus jellemző.* Minden stratégiai jellegű kérdésben, így például tagok kizárásáról, éves jövedelem felosztásáról stb., *a taggyűlés jogosult dönteni, az operatív vezetést pedig egy öttagú intézőbizottság látja el.* Ennek jelenleg két oktató és három hallgató tagja van. A szakcsoport legfontosabb személyiségei, akik vállán a tevékenység túlnyomó része nyugszik, a témavezetők. Egy adott konkrét munkára vállalkozva — *ha szükséges, az intézőbizottsági tagok segítségével* — ők szervezik az embereket, ők tartják a napi kapcsolatot a megrendelők képviselőivel, nyilvántartják és összegzik a havi munkateljesítményeket, ha szükséges differenciálnak a náluk dolgozó tagok között stb.

A szakcsoport *tevékenységi köre rendkívül széles; sokféle fizikai és adminisztratív betanított munkán túl kiterjed vállalati tanulmányok készítésére, piackutató és ügynöki munkára, egyszerűbb ellenőrzési tevékenység elvégzésére, valamint olyan, komplex vállalkozói feladatokra is, mint például a hulladékpapír-hasznosítás innovációjában való részvétel.*

Az Universitas Szakcsoport *1985-ben* — nagyjából megismételve az előző évi teljesítményt — *6,7 millió forint árbevételt termelt meg, amelyből mintegy 1,2 millió az MKKE és az Economix közötti megállapodás értelmében az egyetemet illette.* A szolgáltatási vállalkozói kapacitások iránti élénk kereslet egyfelől, és a hallgatók nem lanyhuló munkakedve másfelől azt eredményezte, hogy az árbevétel — és ennek megfelelően az egyetemnek átutalt összeg is — *idén várhatóan csaknem duplájára nő!*

Az idei év krónikájához tartozik a Varsói Universitas Egyetemista Munkásszövetkezettel lebonyolított csereakció, valamint az is, hogy a szakcsoport részt vett a Forma 1 vb sikeres lebonyolításában.

Lassan *kinőven saját kereteit*, további működéséhez a szakcsoportnak feltétlenül szüksége lesz infrastrukturális helyzetének alapvető megjavítására: *új irodahelyiség, városi telefonvonal megszerzése* stb. A megfelelő feltételek megteremtése után minden remény meg lesz arra, hogy az Universitas az elkövetkező években is eredményes tevékenységet folytasson.

Meleg József

Francia vacsoraest november 28-án

Francia finyencségek, kérdések Párizsról, kánkánbemutató, gyertyafényes, vidám hangulat. A KOSZ, a hetvenes évek oktatói KISZ-alapszervezetéből Középkorú (majd Kortalan) Oktatók Szövetségévé alakult baráti társaság finyenclubban rendezett francia vacsoraestjére jellemzőek a fenti címszavak. A KOSZ albumban is megörökített tevékenysége igen színes. Voltak együtt kirándulni, és szerveztek a mostanihoz hasonló, hangulatos összejöveteleket.

A pragmatizmus végnapjai?!

Beszélgetés Herédi Istvánnal 1956 ürügyén

— Úgy tűnik, sok, máig is tisztázatlan kérdéssel kell szembenéznünk 1956-tal kapcsolatban — s ezt az évforduló kapcsán megjelent publikációk is tükrözik. Véleményed szerint miért ilyen görcsös a társadalom egy részének a viszonyulása ehhez a korszakhoz is?

— Nem tudom milyen társadalmi rétegre és milyen görcsökre gondolsz. Kérdéseddel kapcsolatban nekem főleg az tűnt fel pl. az évforduló kapcsán, hogy némely publikáció milyen görcsösen igyekszik azon, hogy minél ellenforradalmibbnak mutassa be az eseményeket. Szerintem ma már nemigen vitatják nálunk — legalábbis jelentősebb társadalmi struktúrák nem — azt, hogy az akkori szituációban rendkívül erős volt az ellenforradalmi, a restaurációs veszély — alapvetően a szocialista erők bénultsága, dezorganizáltsága miatt. A fő probléma pedig ez, hogy tudniillik mitől ez a bénultság. Ez a legfontosabb és sok szempontból máig is tisztázatlan kérdés — legalábbis én így látom, ugyanakkor az évforduló alkalmából megjelent hazai emlékezések ebben a tekintetben nagyon felszínesek voltak.

— 1956-tal kapcsolatban egy korábbi beszélgetés során a következőképpen fogalmaztál: „Persze 1956-ban nem tudtuk, hogy pontosan mit is akarunk, úgy gondoltuk, hogy a dolgokat el lehet rendezni egyszerű személyi változtatásokkal... A kibontakozás szükségességét éreztük, ám az irányát nem láttuk pontosan... Aztán ezt a furcsa ellenforradalmat lassan leküzdöttе a magyar társadalom és nagyon sokat eltávolított abból a szemétből, ami korábban felgyülemlett. Ekkor úgy tűnt, hogy lassan elindultunk egy olyan világ felé, amelyben a hitünk és tudásunk szerinti szocialista elvek és gyakorlat között nem lesz olyan hasadás, mint amilyen korábban volt...” Szerinted hol tart most ez a konszolidációs folyamat?

— Sajnos, az a helyzet, hogy most, 1986-ban sem tudjuk pontosan, hogy mit is akarunk és hogyan akarjuk azt. Sok még itt a homályos, a bizonytalan dolog. Azt gondolom, hogy a magyar társadalom az eltelt harminc év alatt elsősorban azokat a jelenségeket száműzte gyakorlatából, amelyek, mint következmények léteztek az ún. „személyi kultusz” címszó alatt, valamint számos olyan lépést tett, amelyek azoknak az okoknak az eltávolítására irányultak, amelyek személyi kultuszt eredményeztek. Ez a folyamat nem fejeződött be s nekem úgy tűnik, hogy számos külső és belső körülmény miatt nagyon is elhúzódik időben. Az egyik legfontosabb mozzanat ebben az elhúzódásban az ösztönösség, a pragmatizmus: még nem sikerült megalkotni ennek a folyamatnak az átfogó elméletét és az adekvát társadalmi programot. Ez érvényes a többi szocialista országra is és ez is nagyon fontos körülmény.

— Ebben a korábbi interjúdban úgy fogalmazol, hogy a szocializmus elveiben még a legkritikusabb időkben sem kételkedtél igazán. Amikor arról gondolkodtál, hogy a válsisekben konstrukciós tévedések vannak-e, mindig arra a következtetésre jutottál, hogy ha az elvek és a gyakorlat hajbakapnak, akkor ott a gyakorlat lehet a bűnös. Látsz-e a szocialista országok politikai válságainak kezelésére a magyarénál jobb megoldás(oka)t?

— Ma már világosabban látom, hogy az akkori fogalmazás kissé felszínesre sikerült. Először is meg kellett volna jelölni ezeket az elveket. Nos, emlékszem, hogy a nekem legfontosabb elv a negyvenes évek második felében, körülbelül tizennégy éves koromban fogalmazódott meg, amikor még nagyon keveset tudtam a marxizmusról, s mindmáig ezt tudom a szocializmus legelső elvének. Ezek szerint ez — olyan társadalom, amelyben az ember helyét a társadalomban saját munkája, erőfeszítései, teljesítményei, szolgálatai utalják ki és nem létezik olyan osztály vagy réteg, amely más osztályok, rétegek képességeit, teljesítményeit kisajátítja magának. Elmélet és gyakorlat viszonyát ebben a tekintetben úgy értelmezem, hogy ha a gyakorlat nem garantálja az iménti elv érvényesülését, akkor

a gyakorlatot vezérlő elmélet, ideológia a tettes,

vagyis nem a kivitelezéssel van baj, hanem a konstrukcióval. A konstrukció nem alkalmas az alapelv realizálására, vagy csak részben alkalmas arra. Az még nem dőlt el sem pro, sem kontra, hogy magát az alapelvet lehet-e teljes mértékben realizálni. Azt már biztosan tudjuk, hogy az a konstrukció, amelyet J. V. Sztálin „államszocialista rendszer”-nek nevezett el, korunkban semmiképpen sem alkalmas gyakorlat, kivitelezési mód az alapelv érvényesítésére. És azt is tudjuk, hogy békés, „normális” állapot idején ez a rendszerkonstrukció gazdasági, politikai és világnézeti válsághoz vezet s ilyen konstellációban összejöhetnek a dolgok úgy, hogy mindenféle — köztük ellenforradalmi — veszély áll elő.

Egyébként — visszatérve most a megelőző két kérdésre — 1956-ot, annak titkait kutatva elengedhetetlennek látszik itt a nagyobb távlatú és szélesebb összefüggések vizsgálata is. Azt akarom mondani, hogy

1956 nem egyszerűen „magyar ügy”,

mint ahogy nem kizárólagos magyar jelenség az 1949-es fordulat sem. Ezeket az ügyeket nem szabad hungarocentrikusan vizsgálni, amint azt a visszaemlékezések is teszik. Ma már mindenki tudja, hogy a mi „fordulat”-unknak volt egy előzménye 1929-ben a Szovjetunióban és volt egy következménye, az a bizonyos „osztályharc” egy olyan „igazi szocialista” társadalom nevében, amelyről főleg az ötvenes évektől, ám egészen napjainkig többször kiderült, hogy nem felel meg a nép szükségleteinek, érdekeinek, vágyainak. Azt mondom tehát, hogy ami nálunk történt 1956-ban, annak egyik fele — ha más és más módon is, de megtörtént és most is megtörténik a szocialista világban. Elengedhetetlen tehát, hogy számba vegyük az összes esetet és azok legmélyebb gyökereit, forrásait, közös és eltérő sajátosságait, hogy végre megszabaduljunk „furcsa” ellenforradalmainktól. És itt vissza kell menni egészen a tudományos szocializmus születési-születési körülményeinek a jelenleginél sokkal alaposabb áttekintéséhez. Ez nagyon fontos lenne, hiszen ma már sejtjük, hogy például az úgynevezett államszocialista konstrukció elméleti előzményei megtalálhatók a tudományos szocializmus klasszikusainak írásaiban is. A történettudománynak ezen a területen is igen nagyok az adósságai.

És most reflektálnék arra a kérdésre, hogy

látok-e a magyarénál jobb megoldásokat

politikai (komplex) válságaink megoldására. Már említettem, hogy a mi válságkezelésünkben van egy jó adag ösztönösség, pragmatizmus, és hiányzik — amint azt Tőkei Ferenc is megfogalmazta egyik interjúja során — az átfogó reform átfogó elméleti megalapozása. Ez a domináló ösztönösség és pragmatizmus persze nem eleve rossz. Gyakran jobb, mint egy téves elmélet által vezérelt gyakorlat, és most nálunk — durván egyszerűsítve — ilyen a szituáció. Azt gondolom, hogy az 1956 utáni időben sokáig kielégítő lehetett az ösztönös, vagy a középszintű elméleti fokozat az örökölt konstrukció átalakításához, napjainkban azonban már olyan új történelmi pillanatban vagyunk, amikor a dolgok ismét kezdenek összébb kuszálódni: magyarán szólva, egy újabb válság előszelei jelentkeznek, s a fenyegető válság elhárításához most már nem elégséges a hagyományos pragmatizmus. Ha lehet úgy fogalmazni, akkor azt mondanám, hogy ezek az évek a pragmtizmus alkonyának évei; ez a pragmatizmus kezd kimerülni, kifulladni, s így elkerülhetetlen, hogy egy elméletileg és ideológiailag mélyebben megalapozott gyakorlat útjára lépjen a magyar szocializmus is. Ennek elmaradása ugyanis ismét előhozhatja a már leszerepelt megoldásokat, még ha csak időlegesen is.

— Köztudomású, hogy reményeid a szocializmus önigazgatási modelljéhez kapcsolódnak. Kérlek, foglald össze röviden, miről van itt szó!

— Először is! Az önigazgatás fogalmához még ma is tapad valamiféle misztikum, valamiféle eretnekség képzete, sőt valamiféle megváltástudat is. Bevallom, hogy 1956 környékén — hallgatva az újvidéki rádió magyar adásait — magam is úgy tekintettem az önigazgatásra, mint keresztények a Megváltóra. Ma már — remélem — érettebben és higgadtabban látom ezt a dolgot. Talán annak, ami! Szerintem arról van szó itt, hogy az anyagi-gazdasági újratermelés (és párhuzamosan gazdaságtudati reprodukció) sajátosságaira — és itt most nem tudom részletezni, hogy mik ezek —, korunkban is jellemző az, amit Marx a kapitalizmusra nézve oly tisztán és egyértelműen feltárt, hogy tudniillik itt értéktöbblet-termelés folyik. Nem azt mondom, hogy csak erről van szó, az azonban bizonyos, hogy a tudományos-technikai forradalom közepette komoly anyagcserefolyamat-meghatározó erőként működik az értéktöbblet vagy többletérték termelésének és elsajátításának „szelleme”, s az a bizonyos innovációs többletérték kétségtelenül lokális környezetben jelenik meg —, legalábbis eleinte. Ha már most mi, szocialisták, társadalmunkban a legfőbb rendező elvnek azt tudjuk és akarjuk, hogy az ember munkatelesítményei (és én ezt nagyon szélesen értelmezem) utalják ki társadalmi helyzetét, akkor tudomásul kell vennünk, hogy a többletérték termelőjének joga van ahhoz, hogy azt el is sajátítsa. Ezt az elsajátítást szükségképpen csak a viszonylag autonóm munkaszervezet képes garantálni. Az ad abszurdum redisztribúciós rendszer teljesen kizárja, de legalábbis minimalizálja ezt a garanciát. Nos, a gazdasági önigazgatás modellje elméletileg és elvontan valójában

igazodást jelent korunk értéktöbblet-termelési viszonyaihoz

az idegen munka elsajátítását kizáró szocialista viszonyok között. Ez az első dolog.

A második — és az előbbi által determinált — az, hogy korunk értéktöbblet-termelési folyamatában a többletérték nagysága nem állapítható meg a közvetlen anyagi és emberi ráfordítások alapján, hanem csak egy viszonylag szabad alkufolyamat útján. És ez is önigazgatás.

De van itt egy harmadik újratermelési sajátosság is: az tudniillik, hogy a modern gazdaságokban nemcsak többletérték-termelés folyik, hanem egyszerű reprodukció is —, amely éppúgy szükséges a létfenntartáshoz, mint az előbbi.

Ezeket a kérdéseket érdemes lenne tovább boncolgatni, de akkor túl kellene menni a beszélgetés műfaján. Mindenesetre nagy szükség mutatkozik aziránt, hogy például az elméleti közgazdaságtan, a gazdaságszociológia stb. nagyobb érdeklődést tanúsítson korunk azon újratermelési sajátosságai iránt, amelyek lépten-nyomon beleszólnak mindennapi lehetőségeinkbe és valamiféle kényszerpályát jelölnek ki számunkra.

De visszatérve az önigazgatáshoz! Nyilvánvaló, hogy az újratermelés társadalmilag objektív viszonyai (ezek technikai, és társadalmi-gazdaságiak egyszerre) nemcsak önigazgatási, hanem ugyanakkor közigazgatási, ha úgy tetszik államigazgatási és társadalmi igazgatási funkciót is kitermelnek. Azt hiszem, hogy — többek között — az ilyen reprodukciós sajátosságoknak az elemzése segíthet hozzá bennünket leginkább mind az úgynevezett államszocialista, mind az úgynevezett önigazgatási szocialista gazdasági és politikai működési modellelképzelések releváns tartalmának megértéséhez.

— Eddig kevés szó esett 1956 kapcsán a munkástanácsokról, ezekről az alulról építkező önkormányzati törekvésekről, amelyeket kezdetben a konszolidációs folyamat fontos tényezőinek tartottak, később azonban elsorvasztottak. Jól látom-e, hogy a munkástanácsok rokonságban vannak az önigazgatással?

— Éppen ezzel akartam folytatni az önigazgatási modellről mondottakat, hiszen a közösségi tulajdoni bázison a gazdálkodó szervezet önigazgatási módja azt jelenti, hogy maga a szervezeti tagság egyfelől a közgazdasági törvényszerűségek, másfelől az alkotmányosságot betartó jogszabályok, továbbá a gazdaságetikai stb. normák keretei között, maga irányítja tevékenységének általános feltételeit. Ennek az önirányításnak, önkormányzásnak a tradicionális és legfelsőbb államhatalmi szerve — a munkástanács.

Az 1956-ban szerveződő munkástanács, mint intézmény, éle egyértelműen az ún.

direkt állami gazdaságigazgatási intézményrendszer ellen irányult,

mert az nem felelt meg a dolgozók érdekeinek. Most nem azokról beszélek, akik ezt az intézményt is — mint annyi mást is — az alapvető termelési eszközök magántulajdonítására szerették volna felhasználni —, mintegy ugródeszkaként. Az újonnan alakult pártban és kormányban voltak olyan meggyőződések, hogy a munkástanácsok fontos tényezői lehetnek a konszolidációnak —, hogy ezt a nem éppen tudományos fogalmat használjam. Egyébként ugyanez a vélekedés létezett, mégha csak nyomokban is, abban a kérdésben, hogy esetleg több szocialista párt koalíciójának keretein belül lehetne-kellene alakítani a politikai-hatalmi struktúrát. Mindkét gondolat elsorvadt; ennek a legelső magyarázata az, hogy az adott hazai és nemzetközi konstelláció még éretlen volt ezeknek a gondolatoknak az ilyen vagy olyan típusú megoldására. Kérdés, hogy miért és mennyiben volt éretlen?

Azt hiszem, sok szempontból szükséges megnézni ezt az éretlenséget. Ezek közül a szempontok közül én csak egyre gondolok most: arra, hogy tudniillik sem a hazai, sem a többi szocialista országban (beleértve Jugoszláviát is) nem rendelkezett még a vezető politikai elit a korábbi és tragikus viszonyokat eredményező, szocialista modell alternatívájával. Gondoljunk csak arra, hogy még Jugoszláviában is inkább felépítményi jelenség volt az önigazgatás, ill. a munkástanács intézménye, és csak kevésbé egy új típusú szocialista termelési-elsajátítási modell.

— Az utóbbi években nehéz helyzetbe került a jugoszláv önigazgatás. Mintha nem lehetne fönntartani azt a korábbi álláspontodat, hogy a problémák a megvalósítás gyakorlatából és nem a rendszer logikájából fakadnak. A válságos helyzetre mutat például, hogy végül is az egyszemélyi felelős menedzser szerepét nem tudja nélkülözni a rendszer, így az önigazgató munkaszervezet igazgatója megkapta mindazokat a fegyelmező, a tőkével való gazdálkodáshoz kapcsolódó jogokat, amelyek minden más gazdasági-társadalmi rendszerben az igazgatót megilletik. A szervezetek igazgatóinak tevékenységét tehát nem lehetett adminisztratív titkári funkciók ellátására korlátozni.

— Jól emlékszem erre a beszélgetésre és már akkor, mások is megfogalmazták azokat a kételyeket, amelyeket most te is megismételsz. Egészét tekintve nem fejlődött tovább a meggyőződésem, csak pontosabbá vált. Itt ugyanaz a helyzet, mint amiről már beszéltünk a szocializmus elvei és az elméleti gyakorlat, vagy a gyakorlat középszintű elméletét említve. Amikor arra gondoltam, hogy a jugoszláv önigazgatási változat gondjai nem a rendszer logikájából adódnak, hanem a kivitelezés módjából, akkor előttem az önigazgatás egy absztrakt modellként jelent meg, olyan modellként, amely figyelembe veszi a modern gazdaságokban folyó termelés és újratermelés azon legfőbb sajátosságait, miszerint ezekben az értéktöbblet- vagy többletérték-termelés — parancsoló kényszer. Ez a többletérték-termelés pedig csak korlátozottan képes működni egy totális államigazgatási gazdálkodási rendszer, vagy ha úgy tetszik, termelőmód keretei között. Mármost az önigazgatási gazdálkodási mód számomra elvontan és általánosságban az újratermelési modell. Erről részben már beszéltünk.

Ami az ilyen eredetű, megalapozottságú önigazgatási reprodukciós modell kardelji, vagy jugoszláv változatát illeti, arról meg kell mondani, hogy nem minden tekintetben veszi figyelembe korunk — úgyszólván nem rendszerspecifikus — sajátosságait, sőt néhány olyan jellemzővel terhelték meg ezt a változatot, amelyek kimondottan ellenkeznek az obejtkív sajátosságok némelyikével. Mondok néhány példát: Egyrészt 1974-ben törvényesítették az úgynevezett társult munka alapszervezete intézményét, amelyből szerveződik a munka-, ill. az összetett munkaszervezet. Ezzel az aktussal tovább erősítették a munkaszervezeti bezárkózást, vagy autarchiát, másrészt bevezették az úgynevezett társadalmi megállapodás gazdaságszabályozó, jövedelemreguláló intézményét, s ezzel lehetőséget adtak arra, hogy a nem állami, hanem vegyes — állami és társadalmi — struktúrák keresztezzék a közgazdasági törvények érvényesülését. Arról van szó, hogy ez az intézmény túldimenzionálttá vált a hetvenes évek második felében és a nyolcvanas évek elején. Ennek és a munkaszervezeti önigazgatás — véleményem szerint ugyancsak túlhajtott — intézményének együttes hatására egyfelől szükségtelen mértékben visszaszorították a központi gazdasági államhatalom és államigazgatás intervenciós lehetőségeit, másfelől korlátozták a jugoszláv önigazgatási rendszer ugyancsak fontos alappillérének érvényesülését: magyarán szólva betartottak az értéktörvénynek. Valójában itt öngólról van szó, hiszen ez az önigazolási rendszer nem egyszerűen az államszocialista gazdálkodási móddal szembeni averzióból keletkezik, hanem inkább abból a felismerésből ered, hogy a „társult munkás” produktumát nem lehet adminisztratív-könyvviteli módszerrel egyneműsíteni, azonos mértékre redukálni, hogy tehát az „egységes jugoszláv piac” intézménye — az önigazgatási modell szerves összetevője.

Ami a kérdésed második részét illeti: azt gondolom, hogy az egyszemélyi felelős menedzser szerepének súlya és a válságos helyzet között nincs összefüggés. A gyakran felbukkanó menedzser-ellenesség valójában nincs tekintettel a munkaszervezet gazdálkodási feltételeinek kényszerjellegű, tehát objektív reprodukciós sajátosságaira. A menedzserrel kapcsolatos igazi problémák szerintem abból származnak, hogy a munkaszervezet munkástanácsa kevés szerepet játszik az igazgatók megbízásában és menesztésében. A döntő tényező itt a helyi közigazgatási és társadalmi-politikai struktúra, amely egyébként is gyakran nélkülözi döntéseiben a közgazdasági megfontolásokat is.

— Egy másik probléma ott látszik — sőt számomra ez a jugoszláv modell alapproblémája is —, hogy a munkások hajlandók ugyan a normális gazdasági működés érdekében jövedelmük egy részét felhalmozni, a technikai eszközök fenntartását stb. finanszírozni, de a termelési struktúra egészét megváltoztató, a munkahelyüket esetenként felszámoló innovációra már nem áldoznak személyes, rövid távú érdekeik rovására.

— Szerintem is ez az alapprobléma, de ez nálam nem kérdőjelezi meg általában az önigazgatási elv érvényességét, hanem csak konkrétan az egyes jugoszláv megoldási-kivitelezési módokat. Azt mondanám: náluk az a gond, hogy megoldásaik gyakran akadályozzák a rendszer logikájának érvényesülését, illetve azt, hogy még nem tökéletes a kivitelezés —, de majd megtalálják a megoldást. Az ő

modelljüknek éppúgy van tehetetlenségi nyomatéka, mint az államszocialista modellnek.

Néhány mondat erejéig erről: Köztudott, hogy a munkaszervezeti — vagy magyarul — a vállalati önigazgatás intézménye történetileg egy olyan felépítmény jelenségeként született meg, amikor is eleinte mind az egyszerű, mind a bővített újratermelés eszközei még megmaradtak államigazgatási illetékesség alatt, vagyis az alap még jó darabig államszocialista jellegű volt. Ilyen körülmények között ez az önigazgatás szükségképpen magán hordta az autarchia ismérveit. Miután először a munkaszervezetek rendelkezésére bocsátották az egyszerű, majd második lépésben a bővített újratermelés eszközeit — habár nem közvetlenül, hanem a bankrendszeren keresztül —, tulajdonképpen újra kellett volna fogalmazni a munkás-önigazgatás koncepcióját — lenyesve róla a bezárkózás, a lokalizmus, az autarchia jegyeit. Ezek egyébként konzisztensek voltak az újratermelés eszközei fölötti államigazgatási kompetenciával, ám nem feleltek meg az 1965-ös reform elveinek, amely reform megszüntette ezt a kompetenciát. Különben ekkor kellett volna újrafogalmazni a menedzser szerepét és státusát is! Persze nem ezen a téren jelentek meg a legfőbb gondok, hanem abban, amit a kérdésed is tartalmaz, hogy ti. ez a reform feltételezi a tőke viszonylag szabad áramlását, s ezzel eleget tesz az újratermelés parancsainak, ugyanakkor a munkaszervezet tagsága is abban érdekelt, hogy a jövedelemtöbblet felett maga rendelkezzen. Ebből azután elkerülhetetlenül adódik a rövid távú jövedelemérdekeltség. Most nem tudok belemenni a részletekbe, s kénytelen vagyok azzal befejezni a választ, hogy a szocialista újratermelés — jobb szó híján — önigazgatási kezelési módja eddig még nem találta meg adekvát alakzatát —, ám ennek nincsenek objektív akadályai. És még egy dolgot: tényleg ne feledkezzünk meg arról, hogy milyen nehéz úgy dolgozni, hogy az alkotás folyamatában magányosan — magára hagyatva — kell megtalálni valamit, ami természete szerint is csak nemzetközi lehet.

Néha eljátszadozom azzal a gondolattal, hogy mi lett volna, ha..., ha azon a nagyon fontos XX. kongresszuson elmondták volna azt, amit elmondtak a XXVII.-en? Biztos, hogy nem lett volna oly sokszor restaurációs veszély!!! De ez most új történelmi helyzet, új szituáció, amikor országainkban ismét válságjelek mutatkoznak — persze másképpen —, de most mintha megjelennének a kölcsönös támogatás esélyei — no nem fegyveresen, hanem — gazdaságilag, politikailag és ideológiailag. Az első, vagy főtitkárok munkamegbeszéléseire. én megjelölnék egy olyan napirendi pontot, amely ennek a történelmi pillanatnak a szükségleteivel foglalkozik. És ez már nem egy gondolattal való játszadozás.

Molnár Gabriella

(Folytatás az 1. oldalról)

Én nagyon komolyan veszem azt, amit csinálok. Nem foglalkozásnak, hanem egyfajta életstílusnak fogom föl. Az újságírók munkája különösen felelősségteljes, mert az a mód, ahogyan írnak, befolyásolja azt, hogy akik olvassák, menynyit fognak megtudni a világról, magukról. A tömegkommunikációs eszközök szerepének kiterjedése növeli a felelősséget, mert növekszik a hazugság és a dezinformáció lehetősége is a technikai fejlődéssel.

Több mint harminc éves újságírói pályafutásom alatt — amíg ki nem dobtak — főleg két dolgot vettem komolyan: A teljes igazság megírása technikailag kivihetetlen, de törekednünk kell azért ezt elérni, akár életünk kockáztatásával is. Amikor annak idején Angolába utaztam, tudtam, hogy könnyen meg is halhatok. Másodszor minden írásunkra, munkánkra alaposan fel kell készülni, mert olvasóink intelligensek, akiket komolyan kell vennünk.

Véleményem szerint a világ egyetlen egység. Az pedig nem feltétlenül ideológiai szembenállás, ha vitatkozunk, hiszen sokszor egymás érveit, értékeit sem ismerjük tökéletesen. Ezért kellenek olyan emberek, akik ezt a világot másoknak magyarázzák.

Újságírói munkámat mindig úgy fogtam föl, mint egy kultúráról kultúrára, civilizációról civilizációra fordító tolmács feladatát. Ha házigazdáimmal, riportalanyaimmal — akik esetleg egy másfajta kultúra tagjai — éreztetem, hogy komolyan szeretnék valamit megtudni róluk, és ez nekem nagyon fontos, akkor általában nyílt szívvel fogadnak.

— Említette, hogy kidobták. Hogyan történhetett ez meg egy „száguldó riporterrel"?

— Eddig kétfajta kidobásban volt részem. Külföldön Kenyából és Chiléből tették ki a szűrömet, Lengyelországban pedig a szerkesztőségből. A szükségállapot kihirdetése után a Kultúra című lap szerkesztőségét — ahol dolgoztam akkor — bezárták, mert mindannyian a Szolidaritás tagjai voltunk. A lapot azóta sem élesztették újjá. Ezekben az időkben úgynevezett verifikációs igazolóbizottságokat szerveztek, amelyek megállapították, ki maradhatott az újságírói pályán. Véleményem szerint ezek a bizottságok nem voltak törvényesek, ezért nem vetettem alá magam az igazolási eljárásnak. Ennek egyenes következményeképp nem vettek vissza az állásomba. Ez az igazolási eljárás azóta nem ismétlődött meg. A hozzám hasonlóan vélekedők közül (kb. ezren lehetnek) egyesek visszatértek, de csak perifériális lapoknál tudtak elhelyezkedni, mások felhagytak az újságírással, gazdálkodással foglalkoznak.

„Válságtudósító"

— Ön most hol van alkalmazásban?

— Sehol. Formálisan „munkanélküli" vagyok. Könyveket írok, de nem léptem be az új lengyel író- és újságírószövetségbe.

— Hogyan tud akkor jelenleg publikálni?

— Nálunk ilyen szempontból két alapszituáció van. A könyveken dolgozó írók előtt kevesebb az akadály. Az újságírók helyzete nehezebb. Én a szükségállapot bevezetése óta a lengyel sajtóban egyetlen szót sem közöltem, és a rádióban vagy a tévében sem léptem föl.

— A hetvenes években sokat utazott külföldre, látta Lengyelországot kívülről. Látta-e a közelgő válságot is, és amikor az bekövetkezett, hogyan fogadta?

— Ahogy a Sahinsahban is kifejtettem — az a könyv egyébként 1981-ben íródott —, és ami nem számít nagy felfedezésnek, a történelem folyamán sok társadalomban és országban keletkeznek forradalmi helyzetek, de átalakulásuk forradalommá nem törvényszerű. Ez mindig egy irracionális pillanat műve. Paradoxonnak tűnik, hogy a nagy társadalmi változások mindig jelentéktelen eseményekkel indulnak. Soha nem tudtuk megmagyarázni pontosan, hogy az addig ezerszer ismétlődő esemény miért vált ki éppen akkor forradalmat. De egyet tudunk. A forradalmi helyzetnek létre kellett jönni, mert anélkül nincsen forradalom.

Az előidéző tényező mindig a hatalom egy hibája. Egy olyan hatalomé, amely eltávolodva a társadalomtól túl magabiztossá válik, és elköveti azt a bizonyos hibát. Véleményem szerint három tényező játszik szerepet egy forradalom kitörésében, amelyekből ha egy is hiányzik, nem lehet győztes a forradalom.

Először is a társadalom úgy érezze, hogy tovább nem tud a régi módon élni, sorsának minden javulása reménytelen, azaz az összes idevezető lehetőség megszűnt. Másodszor, a hatalomnak válságban kell lenni, amely válságról e társadalom is tud. A harmadik elengedhetetlen tényező a kedvező nemzetközi helyzet. Sok forradalmi mozgalom volt és van, amelynek győzelmét legalábbis késleltette a rossz nemzetközi helyzet. Klasszikus példa az afrikai portugál gyarmatok felszabadulása. Az őslakosok húsz évig harcoltak eredmény nélkül, és valószínűleg nem is győztek volna még sokáig, ha nem változik meg a nemzetközi helyzet az 1974. áprilisi portugáliai forradalommal.

Lengyelország az utóbbi tíz évben sok bonyolult helyzetet élt meg, de 1980 elején a Szolidaritás keletkezése előtt néhány hónappal az országban a levegőben volt az az érzés, hogy valaminek történnie kell. 1980 tavaszán jöttem haza Iránból, és éreztem is azt a feszültséget. Amint a Sahinsahban is leírtam, ilyenkor az ember azt érzi, hogy valamilyen drámai esemény fog bekövetkezni, aminek ő is részese lesz, csak azt nem tudja elképzelni, hogy mi is fog történni.

Gdanskban voltam már az 1980-as sztrájk idején, és amikor a gdanski egyezményeket aláírták, nagy érzelmeket kavart bennem a dolog. Elhatároztam, hogy írok valamit erről az egészről. Addig lényegében senki nem írt erről a témáról, és a szerkesztőségben azt hitték, nem engedik majd megjelenni a cikket.

Nagy harcok dúltak a szerkesztőségben az írás körül, végül azon megfontolásból, hogy maradjon valami nyoma annak, ami Gdanskban történt, kompromisszumot kellett kötnünk. A kért változtatással jelent meg a cikk, de szerencsére kiderült, vannak tapasztalt olvasóink, akik tudnak olvasni: rengeteg levelet kaptunk a cikkel kapcsolatban.

— Ön, aki a világon mindenütt otthon érzi magát, hogyan van otthon Lengyelországban, illetve Közép-Kelet-Európában?

— Véleményem szerint létezik egységes karakterű Közép-Európa. Elég ha csak sétálunk Prága, Krakkó, vagy Budapest utcáin. Mi Lengyelországban is sokat beszélünk erről az együvé tartozásról, mi is érezzük nemzeti, kulturális értékeink veszélyeztetettségét. A fennmaradásra két mód kínálkozik.

Az egyik az andokbeli indiánok példája, akiknek a nyelvük, szokásaik, építészetük csak érdekességként, perifériálisan maradt meg. A másik út az alkotó, dinamikus fennmaradás, amikor részt veszünk a világ haladásának fő irányában, új civilizáció, új értékek létrehozásában. Ez az a fennmaradási mód, amiről én is álmodom.

— Merre tart ez a fejlődés?

— A nyolcvanas években azt figyelhetjük meg, hogy megerősödött a demokratizálódási folyamat. Dél-Amerikában, Afrikában (Uganda, Közép-Afrikai Köztársaság, Egyenlítői Guinea) elbuktak a véres katonai diktatúrák (Chile vagy Paraguay kivételével), polgári kormányok alakultak. Ugyanakkor egyre nagyobb szerepet játszik Kína, amely ország az emberiség kulturális potenciálja szempontjából nagy fontosságú. Itt most olyan változások mennek végbe, amelyek már most nagy befolyást gyakorolnak a világ többi részére.

Kialakulóban van egy információs civilizáció, amely az információ szabadságán alapul. Azoknak a civilizációknak, amelyek nem tudják ezt befogadni, nincs jövőjük. De ez nem automatikus és mellékvágánymentes út.

Nagy Gábor

Andrea mosolyog

Kapuściński

Itt járt Kapuściński — az egyetemen egy estére. Nyugodt volt és magabiztos, azaz békés. Békés, pedig többet volt golyók között, mint sok hadsereg katonái együttesen. Békés, pedig annyi gyilkos indulatot látott a világban. Békés, pedig majd harminc év után írhatott csak ismét arról, amiről a legszívesebben írna. Igaz, közben remek műveket alkotott, de úgy tűnik, ezekről szívesen lemondott volna választott témája kedvéért, de ezt nem engedték. De amikor lehetett, újra azt írta, amit akart. És most is. Békés, pedig most már külpolitikai újságíró sem lehet.

Békés, pedig kelet-európai kisállamból származik. Békés, de nem a rezignált bölcsesség okán, amire a kelet-európai kisállamok nyomorúsága késztette a sokat megélteket. Számára ez a nyomorúság nem létezik, csak szerencsétlen sors, ami külső ok, de nem szabad belsővé tenni. Szerencsétlen sors, de nem a kultúra deformálódása. Sokkal inkább értékteremtő, olyan értékek teremtője, amelyre Nyugat-Európának éppúgy szüksége van, mint a Csendes-óceán térségében kialakuló újfajta tudatnak a világon. Számára az európai társadalomfejlődés értelme Kelet-Európa kisállamai számára is ugyanúgy jelen van és teljes részesei annak. A küzdelem kissé más, néha több is errefelé, de nem zsákutcás történelem, eredménye sem az eltorzult alkat, pusztuló értékekkel, hanem a megerősödő új értéket termelő személyiség.

Ilyeneket mondott nekünk azon az estén Bem apó, de most tollal felfegyverkezve. De mintha most kevésbé értettük volna mint akkor. Mintha túlságosan beleszédültünk volna saját magyar zsákutcánkba. Pedig talán mégsem az. A kérdések még felvetődnek, ha kissé után is arról, hogy miért nem tudunk mi magyarok olyan őszintén viszonyulni a lengyelekhez, mint ők mihozzánk. Bár a kör, ahol voltunk Kelet-Európa azonosulását kívánja szolgálni, de az estnek ezt az erre kérdező, talán legőszintébb kérdését kifütyültük. Az intellektuális máz mögül előtörtek bundás indulataink. Kelet-Európa több, mint amit mi hiszünk róla, s talán ezen érdemesebb rágódni, mint zsákutcáin.

P. M.

„Valami készül" a Kinizsiben

Nemrégiben az egyik földszinti paravánon elhelyezett plakátok képzőművészeti, zenetörténeti, irodalmi stb. önképzőműhelyekbe csalogatták az olvasót. A szálak *Pozsár Sándor* harmadéves hallgatóhoz vezettek, a Kinizsi kollégiumba. Az érdekes és újszerű kezdeményezés lényegét a szervezők mondták el.

— A Közgáznak egyáltalán nem vág profiljába a művészeti, művészettörténeti tárgyú közművelődési tevékenység. Ugyanakkor az itt tanuló hallgatóban megvan ilyen irányban az érdeklődés, tehát létezik egyfajta hiány, amit szeretnénk megszüntetni. Olyan szervezett, alkotó jellegű, a részvevők aktivitására mesterségesen építő, közvetlen hangulatú műhelyközösségek létrehozására törekszünk, amely az egyetemi-főiskolai ifjúság számára nyújtana lehetőséget kulturált, egyéniséget és személyiséget fejlesztő szabadidős cselekvésre.

— Konkrétan milyen tevékenységcentrumokat kívántok beindítani?

— Az első csoportba az elméleti kutatások tartoznak. Témánk a művészetek, illetve a művészetek fejlődésének, differenciálódásának a gazdasági meghatározottsága, hogyan, miképpen megy végbe ez a meghatározódás? Így például: az 1929—33-as gazdasági világválság hogyan hatott a művészetekre, az egyes irányzatokra, polarizációjukra? Hasonlóképpen az 1950-es évek közepének gazdasági krachja a szocialista országokban? A sort folytathatnánk.

A második csoportba azok a zárt körű önképző műhelyek és a bennük folyó munka tartozik, amelyek egy részét kiplakátoltuk az egyetemen. Ezek a következők: képző- és iparművészeti műhely; színjátszó kör; modern tánc, mozgás, pantomimstúdió; film- és videoklub; fotóklub; irodalmi műhely; kollégiumi stúdió; zenetörténeti klub; tervezzük a Magyarországon található összes, magánkézben vagy magánmúzeumban található festményeket színes diakatalógusra, a festmények összes anyagát számítógépre vinni, hogy bármikor, bármi, lehívható legyen bármelyik festményről, mivel ehhez, komoly technika szükséges, pályázatot nyújtunk be a Soros-alapítványhoz; szabadidős tevékenységcentrum; szeretnénk felvenni külföldi egyetemek diákjaival a kapcsolatot, hogy az érdekesebb előadásokat, jegyzeteket lefordítsuk és egymás számára hozzáférhetővé tegyük.

A harmadik csoportja programjainknak az előadássorozatok lennének. *Poszler György* Lukács Györgyről tartana egy kurzusjellegű sorozatot kéthetente. Neki egyébként a közeljövőben jelenik meg könyve Lukácsról a Magvetőnél. „Művelődéstörténeti arcképek" címmel másik sorozatunk vendégei lennének: *Steiger Kornél, Ungvári Tamás, Poszler György, Gecse Gusztáv, Zoltai Dénes, Munkácsy Miklós, Szabó Balázs, Almási Miklós, Balassa Péter* stb. Az egyes műhelytémákhoz is kapcsolnánk előadásokat.

— *Ezek egy óriási vállalkozás képét adják. Van-e hozzá támogatótok, helyiségetek, pénzetek és emberek, akik csinálják, szervezik?*

— Helyileg a Kinizsi kollégium lenne az otthonunk, természetesen a kollégium igazgatóságának, diákbizottságának tudtával, beleegyezésével. Terveinket a múlt hónapban tartott közművelődési bizottsági ülésen is elmondtuk. Az anyagi oldal nehezebb ügy, ezt pályázatok, illetve gazdasági tevékenység révén kívánjuk megoldani. Szervezni próbálunk embereket egy olyan gazdasági társulás létrehozására, mely gazdasági problémákat elemezne minisztériumi megbízásból, segítséget nyújthatna mellesleg TDK-k, szakdolgozatok készítéséhez, és nyereségéből támogatná a „vállalkozásunkat".

Az Ipari Minisztériumban *Major Sándor* személyzeti és oktatási főosztályvezető segítségével és *Varga Béla* közgazdasági főosztályvezető ajánlatával konkrét kutatási, elemzési témákhoz jutottunk, melyeket az Ipari Minisztérium anyagilag is támogatna. Ezek többek között: export-import kontingensek kérdése; az adórendszer működése, funkciói hozzáadott érték-rendszerű adók esetén; az adózási mértékek okai-e és mennyiben a vállalatok nehéz helyzetének; az adószint és elemei meghatározása a fejlett tőkésországokban, összehasonlításuk a magyarországival; egy ideálisnak tartott, jól működő vállalati modell kidolgozása; az angol bányászat, illetve az osztrák acélipar csődjének elemzése.

Más témákban is lehetséges az együttműködés, tőlünk is várnak ötleteket. Természetesen az itt felsorolt összes tevékenységcentrumban való részvételre, illetve azok működésének megszervezésére várunk minden érdeklődő hallgatót. Jelentkezni lehet január 22—február 5. között Pozsár Sándornál, a Kinizsi F 612-ben, addig minden pénteken este részletesebb felvilágosítással szolgál ugyanitt, ugyanő.

— Hogyan akarjátok összefogni, irányítani, figyelemmel kísérni ezt a hatalmas munkát?

— Amennyiben elegendő érdeklődő hallgató lesz, akinek megmozgattuk a fantáziáját, az említett tevékenységeket szervezetileg egy új szakkollégium koordinálná, adná meg a kereteit. A felsorolt programokat — már amelyikre megfelelő számú diákot találunk (a többit automatikusan elhagyjuk) — legkésőbb február végén szeretnénk elindítani. Ha bárkinek bármilyen egyéb új ötlete van, azt is szívesen támogatjuk. Tehát tulajdonképpen önképzőkörök, előadássorozatok halmazából alakulnának át szakkollégiummá, ha tevékenységünk szervezettsége és méretei egy olyan szintet elérnek. Távolabbi terveink között szerepel az is, hogy — már amennyiben az új, közművelődési szakkollégium létrejön és életképességét bizonyítja — más egyetemek hallgatói is részt vehessenek munkánkban azaz egy egyetemek közötti egyetemes szakkollégium a célunk.

B. J.

Szélbe kiáltott suttogás?

MÉG EGY TÁMPONT

Voltunk teaházban, koncerten, gólyabálon és megteltek velünk a sörözők; az egyetem épületében bárhova nézek, mindenhol valamilyen program kínálja magát. Most egy olyan „támpontot" szeretnék ajánlani, melyre sajnos lényegesen kevesebb idő jut, egy olyan téma, amit nem szívesen „szellőztetünk". Nem kifejezetten kikapcsolódásnak javaslom, hiszen nem szívesen foglalkozik az ember azzal, miért iszik mérgezett vizet, miért tartozik az utcai séta a belvárosban az öngyilkosság leglassabb és egyben legbiztosabb formái közé. Félve mondom ki azt a szót, hogy környezetvédelem. Félve azok miatt, akiket azért „piszkál" a téma, mert túlságosan is érdekeltek benne; illetve azok miatt, akiket abszolút nem érdekel és most bosszúsan legyintenek.

Mégis ki kell mondani, foglalkozni kell vele, megoldást keresni, felrázni egocentrikus világunkat önmegsemmisítő tétlenségéből, ahogy azt néhány elszánt vegyészkaros próbálja a Duna túloldalán. Ők nem féltek a bosszús legyintésektől, melyek mögött a megértést akadályozó emberi kicsinyesség és tenni nem akarás korlátai állnak. Évek óta vívják szélmalomharcukat az emberi értetlenséggel; a szénmonoxidot köpködő kipufogók, a mérgező gázokat pöfögtető gyárkémények, a folyókat szemétteleppé változtató hulladékanyag-tárolási eljárások ellen. *Hankiss Elemér* előadását hallgatva, a Makarenkó utcában talán természetesnek tűnt, hogy ilyen egy — inkább vajúdó, mint élő társadalom — jellemző reakciója a közösségi problémákra. Ebben az értékvilágában teljesen felbolygatott társadalmi létben, úgy tűnik örökre szélbe kiáltott suttogás marad a környezetvédelemmel foglalkozók munkája és így nemsokára egy biológiailag is hattyúdalát éneklő közösségről tartanak előadást a kutatók.

Szinte hihetetlennek tűnik, hogy vannak olyan fiatalok, akik személyes feladatuknak tekintik a környezetszennyezés elleni harcot, végigmenve a nap nagy részében egybefüggő kocsisorok által meghódított belvárosi utcákon; vannak olyan tagjai társadalmunknak, akik természetes környezetük kihalását nem a „namégezis" letargikus tehetetlenségével veszik tudomásul, hanem emberi tudatukhoz méltó tenni akarással.

Kiadványaik és előadásaik mindenki számára hozzáférhetők, mindenkihez szólnak. Van, aki elolvassa, meghallgatja, tudni akar olyan dolgokról, melyek befolyásolják, van akinek az újdonság ízével ható sorok, szavak felkeltik érdeklődését és biztos maradnak szép számmal olyanok is, akik továbbra is legyintenek.

Az akadályok sajnos érthetetlen makacssággal jelennek meg újra és újra a más európai országok hasonszőrű kezdeményezéseivel történő kapcsolatteremtés útjában. Ennek ellenére több európai szervezet fogadta el a BME hallgatóinak kezdeményezésére a KISZ meghívását ebben a témakörben, és a megjelent szakértők színvonalas előadásokban hívták fel a hallgatóság figyelmét az egyre gyorsabb technikai-technológiai fejlődés árnyékos oldalára. Előadást tartott a Greenpeace képviselője is, noha az eredeti elképzelésekhez képest kényszerűen csökkentett számú szemléltető eszköz segítségével.

Több nyugat-európai szervezet vállalta a magyarországi viszonyokra specializált, a környezetszennyezés mértékét csökkentő megoldás kidolgozását, ami nem csupán a környezetvédelem és tudományos-technikai információcsere szempontjából jelentős kezdeményezés, hanem jelentős hozzájárulás a több szinten végbemenő, a kapcsolatok normalizálására irányuló folyamathoz.

A természetes környezet tudatos, emberi kéz által (és talán soha vissza nem fordítható folyamatként) történő pusztítása legalább annyira hátborzongató (kellene legyen), mint az ipari forradalom korában az „ipari táj" megjelenése a művészetekben. Környezetünknek ilyen értelemben történő ipari tájjá alakítása bebizonyította, hogy az emberi alkalmazkodóképességnek nincsenek határai, melynek oka ez esetben sajnos az, hogy így kitérhet kellemetlen problémáinak megoldása elől.

Jaksity György

BÁL volt-e a gólyabál?

Az idei gólyabált az érintett elsősökön kívül az „öregek" és az egyetem vezetése is a szokottnál nagyobb izgalommal várta: hogyan vizsgázik az újjáépített épületrész mint fontos egyetemi tömegrendezvény színhelye — s hogyan a hallgatók, vendégeik szórakozási, báli kultúrából?

A hagyományos, elsősök által előadott nyitótánccal indult a program. Sajnos, csak keveseknek adatott meg, hogy végignézhessék a bál egyetlen, valóban bált idéző eseményét. Az aulába a táncosokon kívül nem sokan fértek be, és a zsibongóból csak néhányan láthatták a tánc részleteit. (Most éreztük, milyen kár volt a zsibongó aulára néző boltíveit beüvegezni. Egyrészt rontja az aula akusztikáját, másrészt megakadályozza azt, amire a régi épületben lehetőség volt: beülni a boltívekbe és onnan szemlélni az aula eseményeit. A korábbi megoldás — a korlát az ellenkező oldalon, valamint a környezetbe illeszkedő függönyök — minden szempontból jobban működött: többen nézhették végig a műsorokat és a függönyök hangszigetelő-hangelnyelő tulajdonságuk révén javították az akusztikát.)

Egy elsőbálozó

A tánc után a rendezvény két színvonalas műsorszámmal folytatódott: a II. előadóban Bródy János, az aulában a Névtelen együttes játszott. Akik be tudtak préselődni a Bródyra, azok a „szuper" és a „pocsék" jelzőkkel minősítették azt, és egy valamiben értettek egyet: kár, hogy nem látták-hallották a Névtelent. Az aulát választók nem jártak igazán jól, mert hiába adott elő nívós szövegű, jó zenével kísért számokat a Névtelen, csak a hangfalakkal szemben és attól tíz méteren belül lehetett érteni és élvezni a rossz akusztika miatt.

A gólyabál ettől kezdve ellaposodott és egy szokvány hétvégi buli színvonalára süllyedt. Bár voltak még felvillanások — a versenytáncbemutató, az intsruktorok műsora — a tömeg a menzát választotta jobb híján: odalenn a sörtől a Martiniig az alkohol minden változata kapható volt, a tömény szeszt leszámítva. A menzai „kocsma" szomszédságában pedig diszkózenére lötyöghetett a bálozó, többek szerint az egyik siker a két Madonna szám között leforgatott KFT-dal, az Elizabeth volt.

Sokak számára feltűnt a gólyabál szervezetlensége. Sehol nem volt egy plakát, ami eligazította volna a vendégeket, hogy *hol, mikor, ki lép fel.* Erről nem tájékoztatott a Gólyaújság sem. (Hiába vették föl például videóra a nyitótáncot és vetítették le valamikor hajnalban — alig tudott róla valaki!)

És végül egy pukkedli

Rejtély maradt az is — az együttes talán harminc rajongóját leszámítva — mi szükség volt drága pénzen meghívni Varga Miklóst és zenekarát. Bár ők jól érezték magukat — gondolom ezért adtak bő félóra ráadást —, de emiatt csúszott az instruktorok műsora, mert nem figyelmeztette senki a zenekart az idő múlására.

Hiányzott ezenkívül még a jó hangulat egy fajtája: a humor. Nem hiszem, hogy minden neves humoristánk szombat estéje foglalt volt.

Folytatva a zavaró mozzanatok felsorolását, a ruhatári helyzet felért egy katasztrófával. Kényszerből a II. előadóból is ruhatárat csináltak Bródy műsora után. Elgondolkodtató, hogy az egyetem elkészültével tanítási napokon szintén lesz egyszerre két-három ezer ember a főépületben (az estiekkel és a levelezősökkel együtt több). Akkor is ruhatárrá alakul valamelyik előadóterem?! Arról már nem beszélve, hogy az állítólag légkondicionált előadóban majd megfulladtak az emberek, annyira hiányzott a levegő.

Bosszantó apróság volt még, hogy — nem tudni miképpen — bejutott egy kb. 10-15 tagú, nem igazán alkalomhoz illő öltözetű és viselkedésű társaság. Egyetlen rendező sem vette észre és utasította rendre őket. Hiányzott egy olyan helyiség is, ahol a vendégek füst-, zaj- és alkoholmentesen elbeszélgethettek volna egymással.

Mindezzel együtt a gólyabál élmény, bár nem egyértelműen pozitív élmény volt az elsősöknek. Aki megtalálta a saját társaságát, az a felsorolt negatívumok ellenére is jól érez(het)te magát.

Ami pedig a bevezetőben említett vizsgát illeti: bár nem volt bukás, a kép differenciált. A vendégek kis része viselkedett kulturálatlanul, csak elenyésző hányaduk kifejezetten állat módra; sajnos látható nyomokat hagyva maga után — nemcsak az illemhelyeken. Talán a kulturált többség is segíthetne megnevelésükben. A szervezők-rendezők munkájáról és e funkciójában az épületről szólva — még ha a problémák egy részét objektív körülmények is adják — bőven van mit javítani.

B. J.

Bevonulás

Frenetikus hangulat Fotó: Nagy Gábor

Az utolsó tangó?

No szmoking

Propelleresek

Vigyázz, kész

Palotás

„Vállalkozzunk"?!!

Hallgatói kezdeményezésre öntevékeny csoportok alakíthatók. Ebben a félévben több ilyen kezdeményezés született. Változó, formálódó közösségi életünkben jól érzékelhető, hogy egyre inkább a kisközösségek képesek leginkább betölteni egyfajta hiánypótló szerepet. Szükségességük azonban csak utólag derülhet ki, amelyet a diákság érdeklődése, részvétele jól mutathat.

Szinte valamennyi tevékenységi körünk kisebb-nagyobb csoportok kezdeményezésére született, és ma is azért tud fennmaradni, mert valós szükségleteket elégít ki. Résztvevők nélküli szervezetet elég nehéz elképzelni. A gondolkodó, cselekvő értelmiség nevelése az egyetemi képzés egyik fő feladata. Ennek ma már egyik elismert formája a szakkollégiumi rendszer. Ha a most szerveződő és ezekután még létrejövő szakkollégiumok megfelelnek ennek a kitételnek, akkor nem látom akadályát létrejöttüknek. Különösen akkor, ha nem elzárt, befelé forduló „laboratóriumok", hanem az egész egyetemi diákság erjesztő műhelyei születnek. Segíthetnék általában a kollégiumok lakóközösséggé válását is, hiszen az önkormányzati lehetőségek növekedése nem hozta magával automatikusan a bentlakók aktivitását, felelősségérzetét közös ügyeink iránt.

Úgy érzem, az engedélyezések megszületésénél a bizottságok és testületek állásfoglalásaiban az elsődleges szempontnak az értelmes kezdeményezések ösztönzésének, és nem a tárgyi, személyi feltételek mérlegelésének kellene lenni. Az utóbbi megteremthető, megoldható, a kezdeményezés viszont pótolhatatlan. Csak zárójelben jegyzem meg, hogy az egyetem önerőből eddig sem tudta finanszírozni a kisközösségeket. Felvetődhet az a probléma is, hogy egyéni érdekek csoportérdekként való megjelenítésének eszközévé válhat (például a kollégiumi elhelyezés bebiztosítása), de erre az eddig is bevált felvételi és követelményrendszer biztosítékot nyújthat (lásd Rajk Szakkollégium).

Akár új szakkollégiumok, akár klub, akár más öntevékeny csoport létrehozásáról van szó, én mellettük szavazok. Személyes érdekem egyikhez sem fűződik, lekötelezettje sem vagyok senkinek, így ez nem is befolyásolhatja véleményemet.

Ha már azonban az engedélyezésekről van szó, inkább másról kellene beszélnünk. Arról, hogy mennyire van esélyegyenlőség a tevékenységi körök létrehozásában, működési feltételeik biztosításában. És arról is, hogy meg tudjuk-e mondani, mekkora az az anyagi, erkölcsi elismerés, amelyet egy ember közösségért való munkálkodásáért kaphat, és ezt még nem tekinthetjük sem kiszipolyozásnak, sem haszonszerzésnek?

Vajon minden kisközösségben ugyanaz a mérce, vagy inkább csak a nyereség függvénye? Vagy különbséget kell tennünk nyereségcentrikus és önköltséges, vagy ráfizetéses „vállalkozás" között?

A magam részéről egyetemi életünk erkölcsi, etikai tisztaságát tartom elsődleges és megválaszolandó kérdésnek!

Fejes Sándor

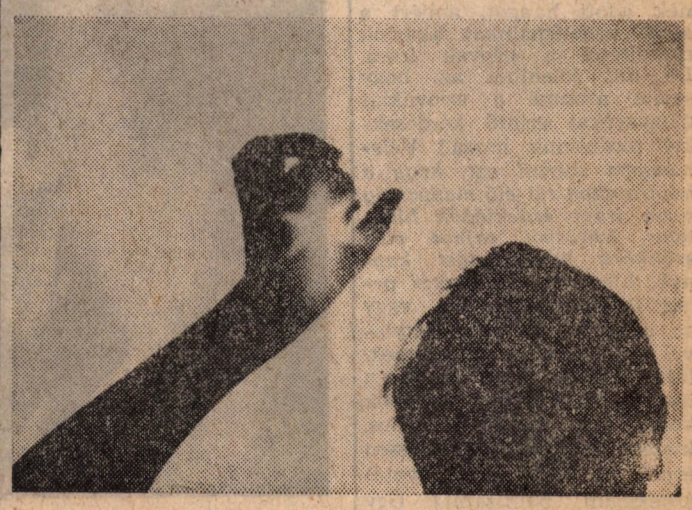

Fotó: Gerlei Zoltán

Nyíltan és felelősséggel

A Közgáz Társadalomtudományi Klubról

Tudott-e újat hozni az őszszel önmagához képest az 1980 óta sok nehézség közepette talpon maradó klubunk? *Hogyan tudnánk* munkánkat minőségileg továbbfejleszteni? Ezekre a kérdésekre kutatja a választ klubunk népes szervező csapata újra.

Új színt kerestünk többek közt azzal, hogy a középeurópai együttélés, együttműködés realitása jegyében rendszeresen helyet adunk *a közép-európai személyiségek* oly ritka dialógusának kereteink között. A Martos Kollégiummal közösen szervezett, *Dušan Dušek* és Grendel Lajos szlovákiai írók közötti nyilvános beszélgetésről Dušek úgy emlékezik, mint amely új távlatokat nyitott mind előtte, mind a történelem ismétlődő sokkjaiból talán kilábaló szlovák—magyar együttműködés előtt. A világhírű *Ryszard Kapuściński* úgy minősíti a Magyar Könyvkiadók és Könyvterjesztők Egyesületével közösen szervezett közgázos látogatását, mint amely szerinte a legközvetlenebb, legizgalmasabb volt budapesti útja során s kérésére ezúton tolmácsoljuk köszönetét a klub közönségének. E sorozatunk folytatásaként jövőre többek között Marin Sorescu, Kunrad Sutarski, Jiří Menzel, L'ubomír Feldek meghívását tervezzük. *Közművelődési sorozatunk* hat rendezvénye átlagosan százhúsz érdeklődőt vonzott.

Közép-Európa klubunk továbbra is kényes, de égető társadalmi, szellemi problémáinkkal foglalkozik, mint az erdélyi magyarság helyzetének fejleményei, a vallás erősbödése ma Magyarországon, *Németh László* életművének értékelése. Az e sorozat megítélésében való viték és a szervezés során tapasztalt hiányosságok ellenére *váltig hisszük, hogy ezeket a közkeletű problémákat egy széles profilú klub keretében nyiltan és higgadtan, szakszerűen lehet és kell tárgyalni. Ezt támasztja alá az a tény is, hogy e sorozat öt programján az átlagosan közel százötven érdeklődő bátran, de felelősségteljesen elemezte e kérdéseket.*

Politológiai, szociológiai sorozatunk olyan aktuális kérdéseket igyekezett körüljárni, mint a politikai rendszer reformjának alternatívái; reform és demokrácia; az ifjúság helyzete és politikai szocializációja, illetve a szegénység Magyarországon és a cigányság Magyarországon. E sorozaton átlagosan kilencvenen vettek részt.

Egyetemi műhely sorozatunkkal legjelesebbnek tartott oktatóink kutatási műhelyével, emberi kvalitásaival kívánunk ismerkedni. Csonkán maradt sorozatunk egyik felében *Borsányi György* az ötvenes évekről, *Herédi István* a sztálinizmusról beszélgetett velünk, a másikban pedig *Máriás Antal* és *Kovács Sándor* a vezetési kultúráról, illetve az innovációról. E sorozaton sajnos átlagosan csak hetvenen vettek részt. Ennek dacára *továbbra is fontosnak tartjuk, hogy legkiválóbbnak tartott oktatóink e fórumon is nyilvánosságot kapjanak.*

Klubunkban a másik fontos fejlemény az, hogy rendezvényeink és a kibontakozó klubélet (táborok, kötetlen klubgyűlések, egymás kutatási eredményeinek meghallgatása) révén *a szervezők az ősz végére negyvenfős, összehangolt csapattá szerveződtek,* közöttük mind az öt évfolyam diákjaival. Ezáltal reményeink szerint az új évben *új ötleteket* tudunk megvalósítani a klubban, február végén végre *klubtábort tudunk az egyetem minden érdeklődője számára szervezni;* továbbá a programokra való felkészülés, a klub mellett megindult kurzusok által *megteremtődtek a belső feltételek ahhoz, hogy — a szakkollégiumi mozgalom egyetemi eredményeire, valamint a megfelelő szaktanszékekre messzemenően támaszkodva — klubunk a szervezett szakmai munkát lehetővé tevő szakkollégiummá fejlődjék tovább.*

A klub egyetemünkön igen áldatlan technikai feltételek közt, majdnem teljesen önerőre támaszkodva kényszerül dolgozni. Úgy véljük, ilyen körülmények közt is hasznos munkával öregbítette egyetemünk hírnevét. *Reméljük, hogy az egyetem hivatásával, deklarált céljaival egybecsengő új, kiérlelt kezdeményezéseinket továbbra is megvalósíthatjuk.*

A Közgáz Társadalomtudományi Klub

Paradoxonok és polarizáció

Bevesszük a Téli Palotát?

Ezek jellemzik ma a fiatalok helyzetét, politikához való viszonyukat — mondta *Kéri László*, a Társadalomtudományi Intézet kutatója, és nem mondhatott mást *Nagy Imre*, a KISZ KB titkára sem a *Társadalomtudományi klub* estjén.

Paradox helyzet, hogy *a tudás és a boldogulás útjai* egyre végzetesebben szétválnak, ma már például a harminc év alatti dolgozó férfiak mindössze 12 százaléka szellemi foglalkozású. Paradox az is, hogy az *intézmények* (iskola, politikai szervezetek stb.) átélhető *gyakorlata és az általuk prédikált értékek* is egyre nagyobb távolságra kerülnek a fiatalok tudatában. Ez azért veszélyes, mert a fiatalok többsége a józan eszére hallgatva a gyakorlathoz igazodik, s a kutatások megállapítása szerint a létező intézményekkel együtt magukat a sajnos lejáratott értékeket, a tanulást, a közösséget, a közügyekbe való beleszólást is elvetik. Egyrészről jó, hogy a jelenlegi mechanizmusokkal elégedetlenek, másrészről azonban *tragikus*, hogy a fürdővízzel együtt a gyereket is kiöntik. Ugyanis elfordulásuk *tartós politikai infantilizmushoz, a közéleti, politikai készségek hiányához vezet, ezáltal megszabadítják magukat attól is, hogy később a kezükbe vegyék a sorsukat.*

Ezenközben az ifjúságon belül egyre *nő a polarizáltság, csökken a társadalmi mobilitás, a boldogulást egyre kevésbé a tehetség, ehelyett az indító családok növekvő vagyoni különbsége szabja meg, az egyes ifjúsági rétegek is csoportokra esnek szét.*

A két folyamat együttesen az *atomizáltság* erősbödéséhez vezet. Újabb paradoxon: miközben *a makrotársadalom:* a gazdaság, a kultúra, az egészségügy stb. — ha egyre több nehézséggel is, de — *funkcionál, addig a mikrotársadalomban* egyre inkább hat az elbizonytalanodás, az értékválság, a széthullás. Szétvált az egyéni érvényesülés: a posztmateriális értékrend; az önpusztító közösségi formák és az egyéni, bizonytalan jövőt felélő magatartás stratégiája, s társadalmunk nemigen kínál számukra sok jóval kecsegtető kapaszkodókat — bizonyítják a kutatások.

Nagy Imrének feszült a kérdés: *e helyzetben mit tehet az ifjúság egyetlen politikai szervezete*, a KISZ? Késve reagált — válaszolta —, *egy évtizede sokkal több esélye lett volna a rétegérdekek felvállalásával, az egyénre, alulról felfelé épülő politikai szervezettel, a markáns érdekképviselettel a cselekvésre. Ma is csak ezt teheti!* Mai programja, az új felsőoktatási jogszabályok kialakításában sok eredménnyel képviselt politikája ezt célozza. Igaz, hogy a KISZ jórészt talaját vesztette, azonban *ennél fontosabb*, hogy utat sikerült nyitni *a tagolt, sokszínű hallgatói mozgalomnak, az öntevékenységnek*, melynek révén a diákok megtanulhatnak, begyakorolhatnak egy, az intézményekben általuk tapasztalthoz képest *más* politikai, közéleti értékrendet. Ez az önkormányzaton, a szövetségi politikán, az értelmes kompromisszumokon, a konszenzuskészségen alapul, s ennek révén értelmiségiként *jobban elősegíthetik a gazdasági, politikai intézményrendszer szükséges reformját.*

Felmerült, hogy mindezt legalábbis csak sok pofon árán lehet elérni. Előadóink erre azt hangsúlyozták, hogy *a társadalmi cselekvés mozgásterét magunknak kell kivívnunk*, konfliktusképesnek kell lennünk, s a pofonok hatására *sem szabad sértődöttségbe, sérelmi politikába visszahúzódni.* Az élet követelte társadalmi megújulás nem aszerint a meghamisított képlet alapján fog lezajlani, hogy érik a forradalmi helyzet, egyszer csak elkapjuk a forradalmi pillanatot, s egyetlen rohammal bevesszük a „Téli Palotát". Itt folyamatosan konfliktusok vállalására, új magatartások begyakorlására van szükség.

És semmiképpen sem szabad elfelejtenünk, hogy távolról sem egy egységesen megújulást kereső generáció és a konzervatív intézmények állóháborújáról van szó. Hanem, *ahogy a fiatalság is rendkívül tagolt, úgy az intézmények vezetése is, s az is folyamatosan alkalmazkodik, tanul, ha nem akar válsághoz vezetni.*

B.

„A mi kutyánk, meg a ti kutyátok"*

Egy rendhagyó találkozó

„Történelmi jelentőségű esemény" — mondta bevezetőjében az est házigazdája arról a találkozóról, amelyre néhány hete került sor a *BME Nagy László köre és a Közgáz Társadalomtudományi Klub rendezésében.* A kijelentés alapjául az a tény szolgált, hogy valóban első ízben jött létre Magyarországon olyan nyilvános irodalmi és politikai beszélgetés, amelyben *egy környező országbeli, és egy ugyanabban az országban kisebbségi magyarként élő irodalmi személyiség vett részt. Grendel Lajos szlovákiai magyar író és Dušan Dušek szlovák író a mai harmincasok nemzedékének tagjai,* tehát már kész etnikai, politikai viszonyok közé születtek. Ez a körülmény szerintem mind pályájuk, mind pedig a beszélgetés alakulása szempontjából meghatározó volt.

Egy ilyen jellegű beszélgetés puszta létrejötte is nagy eseménynek számít, hiszen egyik részről sem túl nagy a nyitottság ezen a téren, ezt bizonyítja az is, hogy *a találkozó megtartása az utolsó pillanatig kérdéses volt...*

A Dušan Dušeknek feltett kérdések szinte kivétel nélkül arra vonatkoztak, hogy *mit tud irodalmunkról, kultúránkról, egyáltalán a magyarokról, különös tekintettel a szlovákiai magyarságra. Ismeri-e problémáikat, érez-e valamiféle erkölcsi felelősséget értük, tudja-e, hogy oktatási, kulturális területeken is gondok vannak* és hogy a CSEMADOK is egyre kevésbé tudja ellátni feladatát. Az első kérdésekre általános műveltsége és tájékozottsága alapján részletes és *kimerítő választ tudott adni,* így elmondta, hogy *őszinte csodálója a magyar filmművészetnek, és hogy több kedvenc magyar írója is van, viszont a felszabadulás utáni magyar irodalmat nem annyira ismeri.* Ami a kérdések másik felét illeti, néhány jelenlévő nemtetszésének adott hangot, amiért a saját problémáinkat akarjuk ráerőltetni a szlovák íróra. De mit jelenthet az, hogy szinte azonnal a szlovákiai magyarokat érintő kérdésekkel fordultunk hozzá? *Véleményem szerint azt, hogy a határainkon túl élő magyarság sorsa iránt érdeklődők hivatalos forrásból sajnos elég szűkkörű tájékoztatást kapnak,* bizonyos kérdéseket pedig tabuként kezelnek, vagy az udvarias hallgatás fátylával takarnak az illetékesek. [Más kérdés, hogy az ilyen irányú érdeklődést tanusítók köre vajon mennyire széles, hiszen ma amúgyis kevesen érnek rá (vagy nem divat?) érdeklődni, politizálni.] Úgy érzem, jogos volt a hallgatóság igénye, hogy a problémák, ellentmondások iránt fokozottan érzékeny írótól (művésztől) választ kapjunk kérdéseinkre. Dušan Dušeket először is meglepte és zavarba hozta a kérdés jellege, majd udvariasan kifejtette, hogy *ő, mint csehszlovákiai szlovák író, az egész társadalommal, annak valamennyi polgárával foglalkozik, de a magyarok helyzetére vonatkozó kérdések megválaszolásához nincsenek megfelelő ismeretei.*

Grendel Lajos *őszintén beszélt a különböző gondokról,* azt tőle sem várhattuk el, hogy mindenre kielégítő választ adjon. „Ma eljutottam odáig, hogy a legegyszerűbb kérdésekre sem tudnék tiszta szívvel válaszolni. Kérdezni viszont tudnék éjjel-nappal, egy hétig legalább..." — írja Éleslövészet című könyvében (Madách 1981). Röviden kifejtette írói hitvallását, amivel az eddig őt nem ismerőkhöz is közel került.

Szóba került a nemzetiségi kultúrák hovatartozásának kérdése is. Szerintem *a közös nyelv, közös történelmi és művelődéstörténeti múlt a legfontosabb meghatározó erő. Mégsem ismerjük eléggé a kisebbségi magyar irodalmakat, és a határon túl sem ismerik eléggé a mai magyar irodalmat.* Ennek két fő *oka,* mint ahogy erre Grendel Lajos is utalt, az, hogy egyrészt *a magyarországi alkotók műveinek csak nagyon kis része jut el a határon kívüli közönséghez* („papír- és nyomdai kapacitáshiány"). Ide tartozik az is, hogy *a kisebbségi magyar közösségek sajnos megdöbbentő mértékben veszítették-vesztik el értelmiségi rétegeiket,* amelyeknek a legfontosabb közvetítőerőnek kellene lenniük. Másrészt *a kint élő magyar költők, írók művei* még ha meg is jelennek magyar nyelven, *itthon alig hozzáférhetők,* példányszámuk igen alacsony, és semmiféle jó értelemben vett propaganda nem támogatja a kiadványokat („papír- és nyomdai kapacitáshiány"). (A nemzetiségi kultúrák helyzetéről az ef-lapok Nemzet és Emlékezet sorozatában elgondolkodtató cikkeket olvashatunk.)

A beszélgetés vége felé még egy fontos kérdés felmerült: van-e reális lehetőség arra, hogy a két ország értelmisége között valamiféle pozitív kapcsolat kialakuljon? Dušan Dušek szerint *a szlovák értelmiség többsége hajlamos lenne valamiféle együttműködésre,* úgy gondolja, hogy az 1968 után kialakult „nem túl barátságos" kapcsolat ma már nem jellemző, és ilyen jellegű akadályai nem lennének az együttműködésnek.

Reméljük, véleményével nem áll egyedül, és ez a találkozó része (vagy kezdete?) lehet egy olyan folyamatnak, amely feloldja a kölcsönös bezárkózás fagyos légkörét, a közös gondok közös megoldásához vezet, hogy ne létezzen „a mi kutyánk, meg a ti kutyátok."

* Dušan Dušek magyarul is megjelent könyvében olvasható novellájának címe. A könyv címe: Kalendárium (Európa 1985).

Both Vilmos

Zsubori Ervin

VIGASZ-SZIMFÓNIA

III. Tétel (Édesanyámnak)

lépteid őrzik
néma csillagok
fényeid őrzik
néma csillagok
őriznek
őriznek
néma csillagok
hangjaid őrzik
néma csillagok
vágyaid őrzik
néma csillagok
őriznek
őriznek
néma csillagok

arcaid őrzik
néma csillagok
álmaid őrzik
néma csillagok
őriznek
őriznek
néma csillagok
szemeid őrzik
néma csillagok
csendjeid őrzik
néma csillagok
őriznek
őriznek
néma csillagok

Nő lánccal

„Nem a magyarrá, hanem a kultúremberré válás a cél"

Novemberben a Társadalomtudományi klub vendége volt *Choli Daróczi József* cigány költő, aki a cigányság mai magyarországi helyzetéről tartott előadást. Azt gondolná az ember, hogy ez sokakat érintő, érdeklő kérdés, s mégis igen keveseket vonzott az est.

Manapság „divat" a cigánykérdésről beszélni, de ettől eltekintve, valóban jelentős problémák merülnek itt fel. Az előadó mindjárt az elején hangsúlyozta, hogy *egyre romlik a cigányság társadalmi helyzete.* 60 százalékuk még mindig nem végzi el az általános iskola nyolc osztályát, így maximum segédmunkás lesz, és mivel egyre kevesebb erre a gazdasági igény, *kiszorulnak a termelésből, s ki fog alakulni egy etnikai csoport, amely jórészt munkanélküli.* Ez a folyamat a kapitalizmus térhódításával indult, amikor is iparilag kezdték el az általuk készített eszközöket gyártani, így elvesztették a megélhetési lehetőség ilyen formáját.

A 60-as években Magyarországon kialakult egy pozitív hozzáállás egymáshoz a cigány és nem cigány lakosság körében, azonban a 80-as években ismét romlott a helyzet, és Choli Daróczi szerint még nem érte el a mélypontot. Ennek ellenére még mindig *Magyarországon viszonyulnak a legtoleránsabban a cigánysághoz.* 1984-ben a nyugat-európai országokban letelepedési gondokkal küszködtek; nálunk pedig e gond 1961 óta gyakorlatilag megszűnt. Ez a lépés azonban kevés egy ilyen hátrányos helyzetű etnikum egyenletes fejlődéséhez, hiszen például *nincs állami szinten a cigányság problémáival foglalkozó szerv,* amely összefoglalná a felmerülő kérdéseket. Végül ezért jött létre 1985-ben az *Országos Cigány Tanács,* majd az év júniusában a *Magyarországi Cigányok Kulturális Szövetsége,* amely „csak" kulturális képviseleti szerv.

Choli Daróczi József *a helyzet javítására egy a NÉKOSZhoz hasonló szervezet létrehozását látja szükségesnek, amely megteremtene egy cigány értelmiségi bázist, s az ő segítségükkel könnyebben megoldható lenne a cigányság fölemelkedése.* A cél, hogy a társadalom minden pontján ott állhassanak a cigányok, s ugyanolyan szociális és kulturális szintet érhessenek el, mint bárki más. Mindezt azonban *úgy, hogy meg tudják őrizni, fel tudják használni a cigány kultúra mélységes szépségeit.* Nem a magyarrá, hanem a kultúremberré válás a cél.

Ezeknek a törekvéseknek a megvalósításához van szükség először is az előítéletek, az ütközési pontok megszüntetésére, s ez nemcsak a cigányság, hanem az egész ország feladata.

Erdei Erika

„Naponta kell megharcolni, nem siránkozni egy politikai reformért”

Beszélgetés Schmidt Péter professzorral

— A politikai rendszerben az utóbbi évek során néhány számottevő, de többnyire ellentmondásos változtatás tanúi voltunk. Ön hogyan értékeli ezeket?

— Az a véleményem, hogy *e lépéseket nem sommásan, hanem egyesével* szükséges értékelni. Ezzel nem azt állítom, hogy nincs szükség e téren átfogó koncepcióra, hanem azt, hogy *csak a konkrét lépések értékelése alapján általánosíthatunk.*

— Kezdjük talán a választási rendszerrel.

— A kötelező többes jelölés *elvileg, jogi formáját tekintve minőségi ugrást* jelent. Hiszen előtte a választók csupán demonstrálhatták, hogy általánosságban elfogadják-e a népfront politikáját vagy sem. De azt már nem firtatták, hogy *ezen belül* mit *igen*, mit *nem*, hogy *mely társadalmi kérdések* izgatják a választókat. A többes jelölés a globális igen, vagy globális nem helyett *formailag* alternatívát adott.

Tartalmilag azonban a választási lehetőség igen szűk maradt, hiszen a két — gyakran azonos „paraméterekkel” bíró — jelölt nem sokat fejezett ki a társadalmi alternatívákból. Sokszor mit sem tudhattunk meg a jelöltek által esetlegesen képviselt társadalmi programból. Így legtöbbször csak a jelöltek közéleti súlya, rangja, beosztása alapján választottunk, ugyanis az állampolgárok főként a lokális érdekképviseletet, a helyi érdekek kijárását várták el a jelöltektől.

— Csupán az állampolgárok régi beidegződöttségei érvényesültek?

— Nem, az apparátust, a választást lebonyolító szervezeteket is sokszor visszahúzták a régi beidegződöttségek. Időnként az apparátus nem is a harmadik jelölt *nézeteitől* rettent meg, hanem a *ténytől*, hogy a képviselőt nem maga jelöli ki, mint korábban. Ez a párt vezető szerepének téves értelmezésére is visszavezethető. Ezt is elemezni kell, újabb megoldásokat keresni.

— Mindebből milyen tanulságra juthatunk?

— Arra, hogy a demokrácia fejlesztésében nem minden a forma. A kettős jelölés *formája* — a sok helyen megnyilvánult értelmes állampolgári aktivitás ellenére — *önmagában* nem eredményezett *tartalmi* fejlődést, ezt csak a társadalmi alternatívák megjelenítése jelentette volna. A forma megteremtése önmagában legfeljebb a politikai akarat demonstrálása. A demokrácia *lényege, tartalma* azonban a társadalmi vita, az érdekek megjeleníthetősége, ütköztetése, kompromisszumai, integrációja. Ennek a lehetőségét kell biztosítani, az lenne a *tartalmi* lépés.

— Úgy látjuk, a választási rendszer változásával nem bővült az országgyűlés szerepe, nyilvánossága. Sőt, a legújabb házszabályok ez ellen hatnak.

— Az 1983. évi választójogi törvény óta hangoztatjuk a képviselők súlyát, felelősségét, s ezt kezdték komolyan venni. Semmi meglepő sincs abban, hogy egy miniszteri előterjesztés néhány pontját egyszer leszavazták.

Nem állítom, hogy a házszabályok módosításával ezért ütöttek vissza, *de kétségkívül nagyon rossz volt az időzítés.*

Valamilyen változtatásra azért volt szükség, mert egy-egy konkrét helyszíni javaslatot a 387 egyedi képviselő nem feltétlenül tud kapásból megítélni. A mi országgyűlésünkben pedig nemigen vannak olyan integrációs szervezetek, mint például a pártok. Ezért az országgyűlési bizottságok integráló szerepének erősítése *elvileg* jogos. De csak akkor, ha a képviselő a bizottsági vita után is fenntarthatja, felvetheti indítványát, hiszen *nem* a bizottság a döntési fórum, hanem az országgyűlés. A házszabályok módosítása azonban, ha nem is mondja ki, de mintha azt sugallná, hogy a bizottságban leszavazott javaslatot a képviselő nem viheti tovább.

Ezért mondom azt, hogy a változás *igénye* jogos volt, azonban a *konkrét szabály* nem igazán szerencsés, *az időzítés* pedig — egy leszavazás után — a legkevésbé sem.

A gondok *gyökerei mélyebbre nyúlnak.* Az, hogy a parlamentben hiányzik az érdekintegráció, arra vezethető vissza, hogy a társadalomban is hiányzik az. Egy apparátusi előterjesztéshez képest az alternatívákat nem a képviselőnek kell kitalálnia, hanem a társadalomnak kell kihordania. A politikának a társadalom érdektagoltságára kell épülnie.

— Léteznek-e ennek mechanizmusai?

— Tartalmi, és nem formai mechanizmusokra gondolok. Vegyünk egy példát. *A szakszervezeteknek* olyan sok jogosítványuk van az érdekérvényesítésre, hogy a nyugati szakszervezeti vezetők sokszor nem tudnak hová lenni az irigykedéstől. De ez önmagában az égvilágon semmit sem jelent. Ha a szakszervezeti vezetés nem a valós érdekkülönbségeket képviseli, akkor az összes jogosítványa ellenére kiürül, s tartalmilag nem beszélhetünk demokráciáról.

Van egy másik példa. 1980—81 táján az egyetemi ifjúság politikai nyugtalansága hatására *a KISZ* számtalan jogosítványt kapott. Azonban önmagában ez sem jelent semmit sem, mert egy jogi szervezeti forma csak akkor ér valamit, ha merünk vele élni, illetve, ha a létező társadalmi mozgásokra épül.

Talán vulgáris a példa, de a futball nem a szögletek, szabadrúgások, tizenegyesek összessége. A futball egy összetett játék, amelyet a szabályok csak segítenek. Így van ez a demokráciával is. Hiszen, ha csak egy csapat van a pályán, ki akar tizenegyest rúgni?

— A társadalmi érdekkülönbségek kifejeződésének egyik fő záloga a nyilvánosság, ezen belül a sajtószabadság. Menynyiben segíti ezt az új sajtótörvény?

— Szerintem *a sajtószabadság nem egyenlő a tájékoztatással. A* tájékoztatást a jog *nem tudja* megközelíteni. Hiába közelítem meg azzal, hogy a hivatal köteles tájékoztatni, kivéve, ha hivatali titkokról van szó, melyek körét maga a hivatal szabja meg. Itt *nem jogi kérdésről van szó*, hanem politikai kérdésről. A jog csupán azt rögzítheti, hogy a sajtóviszonyokba az állam mikor avatkozhat be, mikor nem, mikor kit terhel a felelősség.

— Egy további előtérben álló kérdés a párt szerepe, a pártdemokrácia.

— Véleményem szerint még ma is igen erőteljes a *döntések centralizáltsága.* Nem mindig hagyják kiérlelődni a különböző álláspontokat, a különböző szintű döntéseket. Nem vonom kétségbe, hogy esetenként hatalmi szóval kell eldönteni egyes vitákat, de előbb meg kellene próbálni, hogy a különböző érdekek merrefelé hatnak, milyen döntéseket érlelnek meg. Ma még általában csak az érdekek *beszámításáról*, de nem az érdekek *nyilvános kifejeződéséről, integrációjáról beszélhetünk.*

A pártdemokrácia kérdésére térve, elterjedt álláspont, hogy a társadalmi demokrácia a pártdemokrácián alapul, azaz, ha a párton belüli demokráciát valóságossá lehetne tenni, a közéleti demokrácia alapkérdéseit is megoldanánk. A gond azonban az, hogy vajon fejlődhet-e a pártdemokrácia a szélesebb társadalmi nyilvánosság, vita nélkül? A kettő kölcsönösen függ össze, hiszen az egyes párttag helyi szinten minek az alapján vitatkozzék, ha nem kapja meg ehhez a társadalomtól a politikai muníciót? Csak a tagságon *belül* nem létezhet „tájékozódás”, csak *belül*, izoláltan nem folyhat társadalmi vita.

— Működik tehát egy szervezetrendszer, és működik egy valós érdektagoltság. Hogyan teremthető meg, hogy a szervezetrendszer a valós érdektagoltságot fejezze ki?

— A politikai intézményrendszer fejlesztésére *egyrészt* szükség volna világos koncepcióra. *Ugyanakkor minden ember* a maga posztján közelítheti a mechanizmusokat a valós értéktagoltság kifejezése irányába. A változásokért naponta kell megharcolni, nem siránkozni egy politikai reformért.

— Ez azt jelenti, hogy az állampolgárok és a vezetés egyaránt felelős a reformokért?

— Egyaránt, de nem egyforma mértékben. A vezetés felelőssége jóval nagyobb, hiszen a társadalom nyílvános intézményeinek a politikai berendezkedésre irányuló elképzelései nélkül a társadalom aligha képes a fejlesztés irányait kimunkálni. De a *fejlődés az állampolgárok kezdeményezésein, akaratképzésén is múlik.*

B. Kiss Tamás

Harangjáték

Nekrológok ürügyén

„Valaki megrágalmazhatta Josef K.-t...” (F. Kafka)

Nagy idők nagy tanúja távozott az élők sorából — adták hírül az újságok november elején. Valóban, a mondat ez esetben nem túlzás, hiszen a 96 éven korában elhúnyt Molotov, egykori szovjet külügyi népbiztos volt az egyetlen, aki elmondhatta magáról, hogy a vállán vitte mind Lenin, mind Sztálin koporsóját utolsó útjukra.

Ugyanezen a héten emlékeztek meg a KMP egyik megalapítója, Pogány József születésének 100. évfordulójáról.

Hogyan függ össze a két hír egymással? A közös nevező egy ötven évvel ezelőtti tragikus esemény.

16 vádlott ellen, 1936. augusztus 15-én vette kezdetét az a per, amelyet három éven keresztül jó néhány követett még. A nyilvánosság előtt lefolytatott tárgyalások mellett számos ítéletet titokban, „adminisztratív úton” hoztak meg.

A vádak változatosak voltak: trockista összeesküvésben való részvétel, kémkedés, gyilkosság, szabotázs. Ami közös bennük, hogy velük, „ a fő ellenséget a mozgalmon belül kell keresni” hamis jelszavát hangoztatva, a forradalom régi gárdáját likvidálták. Ezért cseng össze oly tragikusan több ezer — szovjet és külföldi — kommunista életrajzának az utolsó sora: „A törvénysértések áldozata lett.”

Hiába nyilvánvaló koholmányok az állítólagos bűnök, a rehabilitáció — nem a formális; a történelmi — mégis várat magára. Sokáig a Nagy Rendező kétségbevonhatatlan háborús érdemei homályosították el az emlékezetet. De ahogy az idők során a múlt egyre több eseménye került a megfelelő polcra, ez a korszak, amelyben a forradalom saját gyermekeit kezdte felfalni, kimaradt a sorból.

A szembenézés pedig nem járna tanulságok nélkül. Segítségével jobban megérthetnénk a 30 évvel ezelőtti meghasonláshoz vezető út fontos állomásait: Rajk, Szőnyi, Pálffy és a többiek halálát.

„Senki sem kormányozhat büntetlenül” — mondta egykor Saint-Just. Ilyen egyszerű lenne?

Morvay Péter

A hungarológiáról

Szeptember 1—6. között kongresszusi kártyákkal ékesített öltönyökbe, kosztümökbe öltözött szakemberek lepték el a turistáktól már többnyire megszabadulni látszó Bécset. Az egyik legfontosabb nemzetközi központ, az osztrák főváros minek köszönhette 3—4000 jelentőségteljes külsejű vendégét? Az osztrák Dél- és Kelet-Európai Intézet, a bécsi Központi Egyetem finnugor tanszéke és a Magyar Filológiai Társaság szervezésében megrendezésre került a második Hungarológiai kongresszus. Nagy eseménynek ígérkezett több okból. Az egész világra kiterjedő szervezőmunka, a szakemberek részéről soksok íróasztalnál gondolkodással eltöltött óra, a magyarság iránt érdeklődők, illetve felelősséget vállalók várakozása és bizakodása előzte meg szeptember első hetét. A kongresszus védnöke *Vranitzky*, az osztrák szövetségi kancellár, *Lázár György, Köpeczi Béla* és *Fischer*, osztrák tudomány- és kutatásügyi szövetségi miniszter volt.

De hát

mi is az a hungarológia?

Ennek meghatározásához segítségül hívjuk *Kósa László* közelmúltban publikált tanulmányát. (Alföld 86/10.). Azért fontos a fogalom alapos tisztázása, mert ennek fényében alkothatunk csak véleményt a kongresszus eredményességéről. A hungarológia fogalmi körének meghatározása nemcsak a nyelvi fogalomalkotás problémája, hanem attól függően értelmezik azt bizonyos irányzatok képviselői, hogy milyen erkölcsi, tudományos és politikai álláspontot helyezkednek el.

A századunk elején alkotó *Gregger Róbert* több tudományág összefoglalásaként értelmezve külön tudományágnak tekintette, mely értelmezésében legközelebb a kultúrantropológiához állt. *Bartucz Lajos*, a harmincas években zajló hungarológiai kutatások egyik úttörője szerint, fogalmunk tárgykörébe tartozik a „magyar embertan, néprajz, régészet, nyelvészet, történelem, társadalomtudományok, a magyar ember, föld, kultúra, természet és azok viszonyainak mindennemű tanulmányozása”. Eszerint a vélemény szerint tehát nincs szó semmiféle új tudományról, hanem a magyarságra vonatkozó tudományos célok és eredmények szintetizálásáról, összekapcsolásáról és kiegészítéséről. *Németh László* az eddigiekhez képest új szempontból közelítette meg a hungarológiával idővel azonos értelművé alakuló magyarságtudomány kifejezéstartalmát. Megalkotta a sors-, vagy magatartástudomány fogalmakat. A hagyományos vagy abszolút tudomány a világ, vagy a lélek múltja felé tekint. Külön kezeli a kinn és benn területeit, szétválasztja az embert természeti és társadalmi környezetétől. A sors-, vagy magatartástudományban e két szint összeforr. Négy kört von meg, melyben értelmezi, hogy a sorstudomány mit jelent mint általános, európai, közép-európai és magyar sorstudomány, illetve magyarságtudomány. Kósa László szerint „magyarságtudománya erkölcsi és nem tudományos beállítottságú..., (célja) a jellegnek és a „lényegnek” a keresése”.

Bibó István az, aki ebben a többnyire nem terminológiai, hanem inkább gondolkodásbeli káoszban számunkra is talán elfogadható módon rendet tesz. Ő ugyanis „világosan elválasztotta a magyarságtudomány szaktudományi és társadalompolitikai kérdésköreit...”, és nyoma sincs szaktudomány-ellenességnek...” szerinte) a kultúra történetével és a nyelvvel foglalkozó ágazatok eredményei jelentősek lehetnek, de nem szükségképpen jelentősek a magyar kultúra regenerálódása számára; az általános történetkutatás és a társadalomvizsgálat már hozhat a politika számára is tanulságos és irányadó felismeréseket; végül a művelődési és társadalompolitika feladata, hogy az előbbiekből mit és hogyan ültet át a gyakorlati életbe”.

Meg kell említeni, hogy a hungarológia szóval

visszaélések is történtek

—, amelynek révén egyfelől téves szellemtörténeti, másfelől nacionalista törekvések is zászlójukra tűzték ideológiai megalapozásként.

Kósa László a hungarológiai kutatásokat, azok fölelevenítését a magyar nemzet önfenntartása végett két okból tartja szükségesnek és időszerűnek. A századunkban felgyorsuló tudományos specializáció, így az „elkülönülés, sőt elszigetelődés következtében a tudományszakok nemegyszer megsínylették, hogy nem vagy nem kellően ismerték egymás terveit és eredményeit”. Másrészt napjainkra világossá lett, hogy a „korszerűség nem nélkülözheti a kutatóintézeteket”. Harmadik „okként” meg kell említeni, hogy vannak olyan területei az összmagyarság mindennapi valóságának, melyek a tudományos kutatás horizontján (légyen az elszigetelt szaktudományi ill. magánvállalkozás keretében zajló munka) egyszerűen kívülrekedtek.

Ez a felismerés, illetve a vonatkozó politikai akarat együttesen vezetett napjainkban néhány jelentős eredményhez. Megalakult a Magyar Filológiai Társaság, amelynek alakuló közgyűlésén elnöke a következő szavakkal indította útjára 1979-ben a munkát: „A legelső, amiről őszintén és nyíltan kell beszélnünk, az az, hogy a magyar irodalomtörténet, nyelvészet, néprajz elmaradott más nyelvek és irodalmak nemzetközi szintű kutatásához, ill. oktatásához képest.”

1985 őszén megalakult a Magyarságkutató Csoport, amelynek igazgatója (ugyanakkor egyetemünk oktatója) *Juhász Gyula* kutatási területükként többek között megemlítette „a magyar kisebbségszórvány XX. századi történetét, a határokon túli magyarság gazdasági-társadalmi viszonyainak alakulását, a kultúrát és annak intézményrendszerét, a nemzetiségek kapcsolatát az anyanemzettel”.

Ebben a folyamatban kell elhelyeznünk a hungarológiai kongresszust is. Jelentősége ezen túl, immár utólag visszatekintve (számomra) abban rejlett, hogy tudományágak jelentős képviselői találkozhattak, leülhettek egy asztalhoz, terveket szőhettek, másrészt néhány kimagasló eredményt felmutató szakember előadását élvezhettük. Ez lehet, hogy nem sok, de elengedhetetlen az együttműködés részben létező kereteinek kitöltéséhez.

Az évtizedekben mérhető csend utáni fokozott várakozás nagy kihívást jelentett a szervezők számára. Ezt figyelembe véve

néhány kritikai megjegyzés

azonban ide kívánkozik.

A jelenlevők összetétele egy kézi statisztika alapján felemás képet mutatott. A kongresszus 353 meghívottjának $^3/_4$-e magyarországi volt. A nyugati meghívottaknak fele sem volt magyar, ami a nyugati magyar szakértők jelentős képviselőinek távolmaradását jelentette.

Hogy mi szükségünk van 1986-ban egy tárgyszerű, szókimondó tudományosságra, csatornákra a világ szakéletéhez, ill. a nyilvánossághoz, azt talán nem kell külön ecsetelni.

A jelenlevők összetételét érinti, hogy a Magyarországon kívüli szocialista országokból jelentkező 35 tudós közül csak közel 50 százalékuk tudott eljönni.

A kritikai észrevételek másik bokra a szaktudományok összetételére vonatkozik. Részben érthetővé teszi ezt a kongresszus témaválasztása, amely „A magyar nyelv, irodalom, történelem és a néprajz a Duna-völgyi népek kultúrájával kölcsönhatásban, különös tekintettel a XVIII—XIX. század és a XIX—XX. század fordulójára” volt.

Az előadások két szekcióban hangzottak el. A 209 meghirdetett előadás egymással párhuzamosan folyt, amely kényszerűség az érdekes előadások időpont-egybeesése esetén „fájdalmas” lemondásokra kényszerítette az érdeklődőket. Teljes értékelésre így nem vállalkozhat senki, ám érdemes megemlíteni *Erdélyi Zsuzsanna, Alexa Károly, Görömbei András, Gunda Béla, Kiss Gy. Csaba, Käfer István, Láng Gusztáv, Kósa László, Pomogáts Béla, Sárközy Péter* (Olaszország), *Schöpflin Gyula* (Anglia) neveit, mint néhány izgalmas előadás szerzőit.

Az előadások szakmai összetételére visszatérve szembeszökő, hogy az úgynevezett „lágy” tudományok voltak túlsúlyban. 79 irodalomtörténeti, 38 nyelvészeti, 38 művelődés- és kultúrtörténeti, 30 néprajzi, viszont csak 2—2 történelmi és szociológiai előadás került meghirdetésre. A témaválasztás, mint említettük, részben (de csak részben) indokolja a szociológia, politológia, szociálpszichológia távolmaradását, de egyáltalán nem a történettudomány alulképviseltségét. Az MFT által fölvállalt irodalomtörténet, nyelvészet, néprajz együttműködése még önmagában nem hungarológia.

Ezen beszámolót zárjuk a két világháború között megjelentetett Hungarológiai Sorozatot beharangozó pár sorral:

„A görög filozófiának Széchenyi által is hangoztatott parancsa: Ismerd meg önmagadat! Az önismeret a beső fejlődésnek az a legmagasabb foka, amelyre az öntudatosodó ember emberi kiteljesedése során egyáltalán eljuthat. Az önismeret azonban nem csak az egyes emberekre nézve kötelező parancs és cél, hanem kötelessége, s célja egyben minden közösségnek is, legelsősorban a legmagasabb zárt emberi közösségnek, a szervezetnek. A szervezet csak úgy teljesedhetik ki igazán, ha minden egyedben el tud jutni a nemzeti önérzéstől az öntudatosodáson át az önismeretig”.

N. Zs.

„Itt van a hazám...”

Treier professzor Engels szülővárosában, a wuppertali egyetemen oktat. Munkatudományi, ipari vezetéstechnikai és munkaszervezési témákkal foglalkozik, mérnökhallgatókat, jövendő ipari formatervezőket és tanárokat tanít.

A wuppertali egyetemet 1972-ben alapították azzal a céllal, hogy Észak-Rajna-Westfália tradicionális egyetemi, főiskolai városai mellé egy új lehetőséget adjon, valamint azért, hogy munkáscsaládok, oktatási szempontból hátrányos helyzetű fiatalok számára továbbtanulási lehetőséget nyújtson. A jogi, az állatorvosi és az orvosi szak kivételével minden diszciplína megtalálható ezen az egyetemen, az élelmiszer-kémiát és a biztosítástechnikát egyedül itt tanítják az egész NSZK-ban. Harmincöt százaléknyi a lány a tizenháromezer hallgatóból, háromszázharminc professzor, háromszáz további tudományos munkatárs képezi őket, hétszáz technikai és adminisztratív dolgozó segédkezik ebben. Az egyetem 42 hektáron terül el. Évi költségvetése 110 milliő márka, további 15 milliót kutatási eszközökre költenek évente. Az egyetemi könyvtár 750 ezer kötetes, ötezer folyóiratot kínál, s van audiovizuális és számítóközpont is.

„Több mint harmincöt éve már, hogy a háború zűrzavara után a családegyesítés jegyében Budapestről Németországba kitelepítettek. Családom a mai Budaörsről származik, és az egyházi anyakönyv 1712-ig vezeti vissza a történetét, amikor is őseimet a török háborúk és a belső harcok miatt kiürült ország újjáépítésének megsegítésére Magyarországra hívták. Sok generáció számára találtak itt új hazára.

Szüleim és mi, a három gyerek Budapesten éltünk. A magyar vált anyanyelvünkké és budapesti iskolákban tanultuk meg hazánk földrajzát és változatos történelmét. Budapesthez, Budaörshöz, a balatoni nyaralásokhoz kötnek meghatározó gyermekkori emlékeim. Emlékszem sok barátra, a város tereire és utcáira, a Dunára, hídjaira, a Várra és a Mátyás-templomra, ahol megkereszteltek, a nagyszülői parasztházra, ahol mi, városi gyerekek mindig kitombolhattuk magunkat, az ápolt szőlős- és gyümölcsöskertekre, és sok egyébre. Játszottunk, élményeket gyűjtöttünk, de a háború szenvedéseket is mért ránk.

Muszáj néha belegondolnom, hogyan alakult volna az életem, ha családom a háború után Magyarországon maradt volna. Az NSZK-ban 1949 után mindenesetre átéltem egy, a háborúban súlyos károkat szenvedett ország újjáépítését, amit később kissé eufórikusan gazdasági csodának neveztek. Sokat tanultam ebben az országban, lakói elfogadtak, és az idők során teljesen integrálódtam. Később mérnökként és egyetemi oktatóként magam is részt vettem fejlődésében, és személyes erőfeszítésemmel próbáltam kifejezni köszönetemet azért a segítségért, amit idegenként kaptam ahhoz, hogy elfelejtsem a háborút és új otthont építhessek.

Tulajdonképpen elégedett lehetnék azzal, amit elértem; szép hivatásom van, teljesítményemet elismerik, a bizalom jele, hogy megkaptam a német állampolgárságot. Élvezem egy német asszony szerelmét és hűségét, s öt gyermekem is sok örömet okoz. Az itt magától értetődő életszínvonallal is elégedett lehetek.

S mégis, valami hiányzott, anélkül, hogy tudtam volna, mi. Éreztem, hogy a Német Szövetségi Köztársaságban végérvényesen otthonra leltem. Jól érzem magam ebben a szép országban, szorgalmas lakói között, akik egészen befogadtak engem, a betelepülőt. Ez az otthon családom hazája lett, de következik-e ebből, hogy az én hazám is?

A haza, a szó legmélyebb értelmében nem ott van, ahol az ember jól érzi magát, ahol sikerei vannak, hanem — s ez bizonyosodott be számomra magyarországi tartózkodásom során — ott, ahol az ember megszületett, ahol gyerekként első tapasztalatait szerezte, s a személyiség szempontjából oly fontos első évtizedet én Magyarországon éltem meg.

Magyar az anyanyelvem, s az is marad, noha nagyon rosszul beszélem, az írásról nem is szólva. Oly kedves, bár talán a valóságnak nem mindenben megfelelő gyerekkori élményeim, és sok egyéb csöndes vággyal töltöttek el, vággyal, amit az értelem nem magyaráz, de a szív annál inkább érez. Tudom, sok magyar érez hasonlóan, aki ilyen, vagy olyan okból hátat fordított hazájának, s most külföldön próbál valahogy boldogulni a honvággyal.

De mivégre e hosszú, az olvasó számára talán túlontúl szentimentális bevezető?

Egyszerűen azért, hogy megmagyarázzam, miért utaztam oly nagy várakozással Magyarországra az MKKE és a Művelődési Minisztérium meghívására. Egy csapásra be akartam pótolni mindent; hogy harmincöt éven át nem volt közelebbi kapcsolatom a hazámmal, és nagyon igyekeztem beszédbe elegyedni emberekkel a piacon és az eszpresszóban, intenzív keresés után találkoztam szüleim régi ismerőseivel, néhány ro-

konunkkal, akiknek nevét még otthon kikerestem poros aktáimból. Meséltek nekem itteni múltjukról, megismerkedtem azóta felnőtt gyerekeikkel, s végül már nem tudtam eleget tenni a sok meghívásának, amivel az eddig idegen, vendégszerető emberek elhalmoztak.

A legkevésbé sem turistaként jöttem Magyarországra, hanem bizonyos értelemben hivatalos megbízással. A kormányaink közti megállapodás értelmében utamat a Német Akadémiai Csereszolgálat támogatta, s a wuppertali egyetem azzal a feladattal bocsátott útra, hogy tudományos és felsőoktatási tapasztalatokat cseréljek, és kapcsolatokat keressek.

Meg vagyok győződve arról, hogy az államok és népek közötti kulturális és tudományos kapcsolatok legértékesebb formái az egyes emberek szintjén lépésről lépésre fölépített kontaktusok, és csak sokkal kevésbé a hivatalosan összeállított delegációk szervezett cseréje. Ennek egy fontos föltétele — s erre az egyes ember képes leginkább —, az a készség, hogy a más, az új előtt megnyissuk az országokat, azok lakóit, s az előítélet helyébe az egyéni véleményalkotást és a partneri tapasztalatcserét állítsuk. Ezen az alapon mélyreható emberi kapcsolatok hálózata épülhet ki, ami a kapcsolatok komolyságának és tartósságának garanciája.

A közgazdasági egyetem századfordulóból való nagyvonalú épülete a nagycsarnok mellett — amire gyerekkoromból is jól emlékszem — mindjárt rokonszenves volt. Ha kinéztem az ablakon, a Duna túlsó partján ott lát-

Gondolatok és tapasztalatok intenzív cseréjében volt részem, munkatudományi, munkagazdaságtani és üzemszervezési kérdésekről, amelyek során újra és újra összehasonlításra nyílt alkalom Németország és Magyarország között az új technológiák és hatásaik tekintetében.

Többször lehetőséget kaptam arra, hogy a diákoknak magyarul előadást tartsak. Következő látogatásom alkalmával az egyetem által kiválasztott témákból blokk keretében tartok majd előadásokat. A hallgatók legtöbbjénél komoly akaratot éreztem a szakmai felkészülésre és a teljesítményre, a német egyetemeken tapasztaltnál sokkal koncentráltabbaknak tűntek. Felnő itt egy új generáció, amely Magyarország jövőjét egy technika által meghatározott ipari utáni társadalom felé szakosítja és a sok, gazdaságilag erősebb nemzettel való konkurencia a gazdaság továbbfejlesztésének határozott szándékát ösztönzi.

A KEN és az oktatók—diákok közti vetélkedő az arctalan német nagyegyetemekkel való összehasonlításban informatívnak és példamutatónak tűnt, éppúgy, mint a hallgatók kutatómunkájának megszervezése és a TDK-konferencia.

Budapesten töltött három hetemnek ez a története nagyjából. Megerőltető időszak volt, gazdagító, emberileg feltöltő. Szívből szeretném megköszönni sok vendéglátómnak, az egyetem vezetésének, különösen Máriás és Tímár professzoroknak és a Művelődési Minisztériumnak.”

Treier professzor levelét fordította és szerkesztette M. G.

Egész mesevilágot szoktunk rendezni

Még mondja valaki, hogy nem aktuális lap a Közgazdász! Török Hilda, a politikai gazdaságtan tanszék tanársegédje november 20-i számunk nyomán értesült arról, hogy a november 7-i ünnepségen — amelyen egyéb elfoglaltsága miatt nem volt jelen — Egyetemi Szakmai Munkáért kitüntetést kapott a KISZ-bizottságtól. Szerdára, este nyolcra beszélünk meg találkozót, korábbra nem jó, mert angolórája van.

Pontosan érkezem a rózsadombi lakásba, éppen vacsorához készülődik a család. — Halász Ági vagyok! — Halász Zsuzsi vagyok! — Halász Jani vagyok! — mutatkoznak be sorban a srácok. Ági már másodikos, testvérei óvodások. Nekem is kerül egy szék, egy tányér az étkezőnek is használt konyhában. A menü: sajt, felvágott és nagyon finom halsaláta.

— Ez a recept még a törökbálinti kollégiumi időkből való, ott csináltuk, hogy mindent, ami éppen kéznél volt összedaráltunk, és összekevertünk tejföllel, majonézzel, ezzel-azzal — kommentálja készítményét Halász Géza, a családfő, aki nemrég még szintén egyetemünkön dolgozott. A gyerekek nagy formában vannak, láthatólag nem feszélyezi őket az idegen vendég, sőt egymás szavába vágva traktálnak különböző történetekkel. János, a legkisebb, akinek furcsa komolyságot kölcsönöz a szarukeretes gyógyszemüveg, egy csomó dolgot felsorol, amije volt, de mind elveszett. Igaz, a repülője még megvan. Zsuzsi újonnan tanult télapóversét szavalja el, Ági pedig rutinos mesemondóként adja elő az esetet, amikor a Géza (szüleiket a keresztnevükön szólítják), hároméves korában megivott egy pohár sört, és berúgott tőle. Ezen felbuzdulva János bort kezd követelni a teájába. Mikor mindenki végzett, és Hilda elvonul a gyerekekkel a fürdőszobába, Gézával kezdünk beszélgetni.

— A közgáz elvégzése után több ajánlatom is volt, végül is a televízióhoz mentem, az ifjúsági osztályra, de nem éreztem jól magam, egy év után eljöttem, pedig akkor már felvettek az újságíró-iskolára is. Tizennégy évig dolgoztam az egyetemen, a számítástechnikán. Nagyon szerettem a munkám, dehát kevés volt a pénz — 5600-al léptem ki áprilisban, most a SZÁMALK-nál vagyok könyvszerkesztő, és 8200 forint a fizetésem. Óraadóként azért továbbra is visszajárok.

Géza régebben írt is a Közgazdásznak, újabban inkább számítógéppel készített rajzait láthattuk a lapban. Szerényen bevallja, hogy elfogadták a munkáit a november 28-án nyíló DIGITART című, komputeres grafikákat bemutató kiállításra, amit az Új-Impulzus című lap szervez a Szépművészeti Múzeumban (két nappal később találkoztunk is a megnyitón, négy karikatúrája szerepel a tárlaton, tegyük hozzá, a Közgazdász már valamennyit közölte!). Közben bentről éneklést hallani, majd pizsamában megjelenik a három lurkó, kórusban jó éjszakát kívánnak mindenkinek, s elmasíroznak aludni. Mi, hogy ne zavarjuk őket, a konyhában maradunk. Először a megismerkedésük került szóba.

— Hetvenötben volt egy újságírótábor Kiskorpádon, ahol még tévés múltamból kifolyólag vezettem egy csoportot — kezdi a mesélést Géza. — Hilda gimnazista volt akkoriban, s a KISZ KB-ban dolgozott nyári munkán, onnan jött le gépírni, szervezni, afféle mindenesnek.

Hilda és az épp válófélben lévő Géza összeismerkedtek, két évvel később pedig megtartották a menyegzőt, méghozzá nem is akárhogyan.

— Csendes, nyugodt, de azért formabontó esküvőt akartunk, ezért kitaláltuk, hogy egy szűk családi és baráti körben az újságíró-táborban tartjuk. Valahogy azonban kiszivárgott az ügy, s végül is benne voltunk az Ötödik sebességben, a pécsi rádióban, a Magyar Ifjúságban, s így az intimnek induló esküvőről, az egész ország értesült — fejezi be nevetve a történetet az egykori vőlegény.

Budafokon sikerült egy harminckilenc négyzetméteres lakást szerezni, Hildát felvették a közgázra, tanárszakra. Másodéves volt, amikor Ági megszületett, de nem hagyott ki évet. Zsuzsi áprilisi megszületése előtt még leadta a diplomáját, majd nyáron leállamvizsgázott — az érték és a termelési ár közötti transzformációs problémával foglalkozott a szakdolgozatában.

— És Ági mellett megcsinálta a népköztársaságit, meg a vörös diplomát! — veti közbe büszkén Géza.

— Emlékszem, ahogy a dékánis nénik szurkoltak, hogy kijöjjön a megfelelő eredmény. Apám — ekkor még élt — nagyon örült a vörös diplomának, óriási dolog volt a szemében.

Hilda a felsőoktatásban akart elhelyezkedni. — Fél évig a Ho Si Minh Főiskola pesti tagozatán tanított, majd átjött az egyetemre a pg tanszékre, ahol a tanár A-szakon tanít, jelenleg heti négy órában, első- és másodéveseknek. Ő most a tanárképzés szaktitkára is. Három éve megszületett János fia, tavaly pedig ledoktorált, a diplomatémáját fejlesztette tovább, az érték-elméleti oldalra koncentrálva.

— A marxista politikai gazdaságtan alapvető kérdései érdekelnek — mondja, amikor jelenlegi kutatási témájáról kérdezem. — Az a véleményem, hogy egy csomó fontos kérdésre nem kaphatunk hiteles választ a különböző interpretációkból, azért az eredeti Marx-szövegekhez kell visszanyúlnunk, így kell végigkövetnünk azt a folyamatot, amely során Marx megpróbálta a valóság dialektikáját megragadni. A tudomány igénye ma a gyakorlati dolgokra irányul, nincs idő arra, hogy a marxista alapokat igazából kifejtsük, pedig ez nem egyszerűen elmélettörténeti kérdés. A gondolat, hogy az eredeti szövegek milyen fontosak, még elsős koromban, Farkas Péter óráin fogalmazódott meg bennem. Ezt a meggyőződésemet megpróbálom a szemináriumaimon is érvényre juttatni. A középiskola után persze az elsősök ezt idegenül fogadják.

Megszólal a telefon, Hilda veszi fel a kagylót: a lakás után érdeklődik valaki. Mint Géza közben elmondja, ezt a hatvanegy négyzetméteres öröklakást, amelyhez három éve jutottak hozzá, meglehetősen jutányos áron, most megpróbálják kétszer ekkora tanácsira cserélni, mert öten már alig férnek el benne. A közjáték után Hilda oktatói módszereiről kezdünk beszélgetni.

— Igyekszem gondolkozásra késztető órákat tartani. Olyat is szoktunk csinálni, hogy két ember kiáll a táblához és levezeti egy adott problémával kapcsolatos véleményét, amit meg is kell védeniük, miközben a többiek kritizálják őket. Próbálom elérni, hogy a kritizáltság ne szégyenletes érzés legyen, s engem is legyen bátorságuk bírálni, ha valamit rosszul csinálok. Rengeteget íratok. Minden dolgozatot betűről-betűre elolvasok, s írásban adok róla kritikát a szerzőjének. Szeretek bejárni más óráira, a középiskolákba is eljárok. Ha az anyagban valami határterülethez érünk, ilyesmi, akkor szívesen meghívom a téma szakértőjét. Vannak kudarcaim, csődjeim, — a szövegfeldolgozó módszerhez kevés az idő, s egyfajta igényességet is igényel a hallgatóktól, ráadásul olyat kell oktatnom, ami a tudomány szintjén még kiforratlan, viták tüzében áll. De vannak sikerélményeim is, például amikor tavaly az egyik tanítványom lett a diákrektor, óra helyett elmentünk egy sörözőbe, de fél órán belül előkerült a könyv, és valamelyik órai problémáról kezdett vitatkozni a társaság. Két év után ettől a csoportomtól kaptam egy óriási mackót — talán ez is jelent valamit.

Még egy fontos témakör kínálkozik, a család. A háromgyermekes lét örömeiről és gondjairól kérdem vendéglátóimat.

— A gyerekek megtanítottak egy kemény, feszített, kiegyensúlyozottságot igénylő életmódra, négy-öt nappal előre meg vannak tervezve a napjaink — kezdi Hilda. — Gézának kedden és pénteken van angolja, nekem szerdán és pénteken, hétfőn pedig órát tartok egy esti egyetemen. Még a csütörtök lenne a leginkább szabad, de gyakran arra is összejön valami. A színházat nagyon szeretjük, időnként azt is megszervezzük valahogy — előfordult, hogy egykori diákjaimat kértük meg, vigyázzanak a kicsikre. Így a gyerekek hamar önállóak lettek sok mindenben, és megtanultak egymásra vigyázni. Állati jó az egész, itthon még sohasem voltak csődjeim! Kiegyensúlyozott, egészséges gyerekek. A mániám, hogy a levegőn legyenek, inkább lemegyünk velük focizni télen is, de ne üljenek állandóan a szobában — nem is voltak komolyabban betegek még sosem. Nyáron a csillaghegyi strandra vittem őket.

Mint kiderül, a család a karácsonyt itthon tölti. Géza már vett is egy lendkerekes autót. Fát is állítanak.

— Nagy karácsonyi hókuszpókuszt, egész mesevilágot szoktunk rendezni, a gyerekek nagyon élvezik — folytatja Hilda. — Nem a drága játék kell nekik, kivéve a legót! A János már hetek óta épít egy vonatot.

Közben alaposan eljárt az idő. Elválás előtt még körbejárunk a lakásban. A kisszobában a földre fektetett szivacson, egymás mellett alszanak a gyerekek. A másik kisebb szobában a két lehajtható ágy a felnőtteké. A napaliban ülőgarnitúra, két íróasztal, régi gramofon, a falon a nagyapa századfordulón készített citerája. A Modern Könyvtár minden darabja megvan, s a Shakespeare-sorozat is. Géza még megmutatja egy-két új rajzát a Junoszty képernyőjén, és a külföldről kapott elektromos „varázsceruzát”, amivel valóban csodákat lehet művelni.

— Kéne egy jó nyomtató is, dehát a legolcsóbb ötvenezer forint, az pedig rengeteg pénz!

Hilda egy fotelbe kucorodott, ölében az ajándékmackóval, álmos. Még beszélgetünk egyetemi reformról, szakkollégiumokról, újságírásról, aztán kölcsönkérek egy könyvet, és tényleg elköszönök. Mint régi ismerősök válunk el. Fél tizenkettő van. Az utcán hatalmas a köd. Kell egy óra, amíg hazaérek.

Zsubori Ervin

Hármas ágyas

A másodkarnagy

Diplomakoncertre készül

Szőke haj, csillogó szemek, megnyerő arc, egyszóval az ifjúság bája rajta. S mindezt egyszerre negyvenen figyelik, miközben ő szinte előcsalogatja lágy mozdulataival a dallamvilág egy-egy remekét a kórusból.

Havasné Borszék Lilianról van szó, aki az egyetemi kórus másodkarnagya immár másfél éve. Volt már szerencséjük hozzá azoknak is, akik általában eljárnak az egyetemi ünnepségekre. Legutóbb is Lilian vezényelte az énekkart.

Megtudtuk tőle, hogy még ő is diák. Most végzi a Zeneakadémia ötödévét.

— De hogyan és mióta kapcsolódott be az egyetemi kórus vezetésébe?

— A húgom által kerültem az énekkarhoz. Ő ugyanis közgázos. Amikor egyetemre került, elment a gólyatáborba és rögtön énekkaros lett. Otthon nem győzött áradozni róla, hogy ez milyen klassz, mire én is eljöttem. Akkor már harmadéves zeneakadémista voltam (két évvel ezelőtt), s gondoltam, jó lenne egy kis gyakorlatra szert tenni. Sikerült. Köszönhetem ezt G. Horváth Józsefnek, a zenekar és az énekkar vezetőjének. Szívesen fogadott és így bekapcsolódhattam a szólampróbák munkájába, a kórusvezetésbe.

Ez a munka nagyon sokat jelent nekem, mert Jóska bácsi teret enged számomra a kórusvezetésben, amikor csak akarom. Lehetőségem volt vezényelni a kórus harmincötödik évfordulójának koncertjén is, sőt, a rádióban is az Éneklő ifjúság című műsorban, ahol pedig nemigen fordulhat elő, hogy egy kórust két karnagy vezényeljen egy műsor keretében. Ilyen szerepléssel nem sok zeneakadémista társam dicsekedhet. Megjelent a nevem is az újságban, és mindezt köszönhetem annak, hogy a sors idehozott.

— Mi a véleményed a kórusunkról?

— Érződik, hogy nagyon szeretik a zenét, az együtt éneklést. Lelkesek és ez nagyon sokat lendít a munkán. Mostanában létszámgondunk sincs. Sok elsős jött hozzánk

és nálunk is maradt. Jó néhány házaspárunk van, akiket éppen a közös éneklés hozott össze. De diplomás közgazdászok is vannak a kórusban, sőt az énekkarosok csemetéiből lassan már egy gyerekkórust is ki lehetne állítani — jegyzi meg Lilian tréfásan.

De hogy a kórusnál maradjak, számomra kitüntető, hogy egy koncertkategóriás kórust vezényelhetek, ami tudvalevőleg a legmagasabb kitüntetése egy amatőr együttesnek.

A tanév végén lesz a diplomakoncertem, amelynek egyik kórusművét én a közgáz énekkarral szeretném előadni. Már el is kezdtük a felkészülést. Azt hiszem, ez a választásom is mutatja, hogy milyen nagyra értékelem az egyetemi énekkart.

— Tapasztalataid alapján van-e különbség egy amatőr és egy profi kórus között ilyen szinten?

— Van! A profi kórustagok szinte pillanatok alatt leolvassák a dallamot a kottáról, rövidebb a betanulási idő. Technikai szempontból gyakran előnyben vannak az amatőrökkel szemben, mindennek ellenére meglepő, hogy az amatőr kórusok előadása sokszor sikeresebb a profi kórusokénál. Ez azzal magyarázható, hogy több szívet visznek az előadásba. Valószínű, ez fog bebizonyosodni az én diplomakoncertemen is, ahol az egyetemi kórus mellett a másik koncertművet a zeneakadémiások kórusa adja elő.

— Játszol valamilyen hangszeren is?

— Igen, már általános iskolás korom óta zongorázni tanulok. Zenei általánosba jártam, a kecskeméti Kodály Zoltán Zeneiskolába. Itt is érettségiztem, noha volt egy rövid kitérőm, amikor úgy gondoltam, inkább matematikával szeretnék foglalkozni. Átmentem egy másik iskolába ezért. Jól is ment a matematika, de mégis rádöbbentem, hogy nem leszek képes egy életen át ilyen száraz tárggyal foglalkozni. Így aztán visszatértem újra a zeneiskolába, ahonnan sikeres felvételi után kerültem az Akadémia karvezetői szakára.

— Kedvenc zeneszerzőid, muzsikáid?

— Nagyon kedvelem Debussy áttetsző, lebegő zenéjét. Az ilyen zenét én emberközelinek érzem. A zenei irányzatok közül a romantikusok állnak hozzám a legközelebb.

— Ha elvégezted a Zeneakadémiát, mi a terved?

— Miután az énektanárokat szívesen fogadják az iskolákban, nem kell attól tartanom, hogy nem kapok tanári állást. Azt még nem tudom, hogy milyen típusú iskolába kerülök, de kész a tervem arra, hogy mit szeretnék csinálni. Az énektanítás mellett szeretném felvállalni egyéb művészetek tanítását is. Ha lehetőség lesz rá, szívesen vezetnék művészeti szakkört, és természetesen az adott iskola énekkarát. Miután kézügyességem is van, még a képzőművészeti körrel is megpróbálkozom, bátorít ebben az a tudat, hogy a férjem iparművész, akinek gyakran segédkezek a munkájában, s így egy-két dolgot el tudok sajátítani. Az iskola falai közül hosszú ideje száműzték a művészeteket a magyar irodalmat kivéve, amit én nagyon fájlalok. Megpróbálnám így valahogy visszalopni. Talán olyan szempontból is jó hatása lenne mindennek a diákokra, hogy a művészeti érzékük fejlődése mellett érzelmileg is gazdagodnának. S ha nem csal a pedagógiai érzékem — amiben nagyon bízom —, akkor ez sikerülni is fog.

— Nyár óta Havasné vagy, vagyis férjhez mentél. Ez a körülmény nem térít el a terveidtől?

— Bizonyos ideig halasztódik majd a programom, mert előbb anyai feladatokat kell vállalnom. De addig sem akarok elszakadni a pályától. Az a tervem ugyanis, hogy az egyetemi kórussal mindvégig fenntartom a kapcsolatot, részben azért, hogy szakmailag frissen tartsam magam, részben, mert ez a kórus a szívemhez nőtt.

— Véleményed szerint van jövője a kórusmozgalomnak?

— Nem halhat ki, hiszen óriási irodalma van a kórusműveknek, amit valakiknek el kell énekelni. Az énekhang természetes hangszere az embernek, és szerencsére elég sok énekelni szerető ember van. Ráadásul nálunk az iskolában a Kodály-módszerrel alapos zenei felkészültséget kapnak általában a diákok. Ezek a körülmények is biztosítják azt, hogy aki már a középiskolában is énekelt, az szívesen csatlakozik később is a kórusmozgalomhoz.

H. E.

„Hulljon rá pihe hó"

Pucolom a csizmám. Mert — várom a Télapót. Nem az egyetemi Mikulás-bulit, nem is a mondabeli Miklós püspököt várom — dehogy.

A Télapót. Piros bundában, lengő, fehér szakállal, ahogy 18 éve minden decemberben eljött, el fog jönni most is. Telerakja a csizmámat (az évente egyszer tisztára kipucolt csizmámat!) csokival és naranccsal, míg alszom és az idén biztos megint nagy virgácsot kapok, mert rendetlen voltam és szófogadatlan. Egész éjjel fülelek majd, hogy hallom-e az „éj-mélyből fölzengő csinglingling százcsengőt..."

A Télapót várom, hogy varázsolja tele az ablakpárkányomat hófehér, szikrázó kristályokkal, a Télapót, hogy visszavarázsoljon az álmaimba, a meséimbe, a rénszarvas vonta szán megcsikorduló siklásába, a sötétben fehéren égő, suttogó erdő mélyére.

A Télapót várom, hogy együtt repülhessek a hópelyhekkel, hogy telerakja a csizmámat az évről évre megújuló örömérzéssel.

Évről évre többet kapok. Visszakapom az összes decembert, a csoki télapókat a polcokon és narancs halmokat a piacon. Visszakapom a Gábor gitárjának tavalyi hangját, a műsort a kicsiknek, a krampuszok bohóckodását, visszakapom az éjszakai izgalmat, az „idén-aztán-tényleg-megvárom"-ot, a reggeli kíváncsi felébredést, hogy piroslik-e az ablak és fehérlenek-e a háztetők, hogy nem hagyott-e cserben az idén, nem csapott-e be, meghozta-e a telet és meghozta-e a verseket és meghozta-e a jövőre megújuló bizalmam is?

Meghozta-e a biztonságot, hogy itt marad, hogy nem nőttem még fel, hogy csitri vagyok copffal, izgulásokkal, szerelmekkel, játékokkal s mesékkel.

„Ma hull a hó és álom hull a hóban" vagy álomban hull a hó, mindegy. Belül legyek havasan, kristályosan tiszta megint.

Várom a Télapót. Énekkel és versekkel, régi, megújuló, változatlan, egyszerű dallamokkal „Halkan recscsen az ág, öltöztesd fel a fát, hulljon rá pihe hó..."

L. K.

Romániáról

„Románia fejlődésének főbb irányai 1986—90. között" címmel tartott előadást egyetemünkön november 25-én a Budapesti Pártbizottság vendégeként hazánkban tartózkodó Mecu Constantin a Georgiu-Dej Akadémia tanára. Az előadást követően a meghívott oktatók és hallgatók kérdéseire válaszolt.

Lengyel delegáció

Lengyel delegációt látott vendégül egyetemünk vezetése november 26-án. A delegáció vezetője a LEMP KB tudományos és kulturális osztályának vezetője volt. A találkozás során ismertették az egyetem vezetői a képzéskorszerűsítést és a fiatalok életés munkakörülményeit, valamint a párt szerepét az egyetem életében.

„Világra segíteni barátaink gondolatait"

Ez év január elsejétől Szabó Katalin, egyetemünk oktatója a Közgazdasági Szemle főszerkesztője. Legutóbb pedig az egyetem átfogó fejlesztéséért végzett kimagasló tevékenységéért és színvonalas oktató-nevelő munkájáért átnyújtották neki az egyetemi KISZ legmagasabb elismerését, a Pro Universitate kitüntetést.

„Amikor először feltették nekem a kérdést: vállalnám-e a főszerkesztői posztot, gondolkodási időt sem kérve, szinte egy pillanatig sem várva a válasszal, igent mondtam, mégpedig azért, mert úgy éreztem, teljesen összeforrtam a lappal. Ha viszont egy új főszerkesztő érkezik — akár kívülről, akár belülről —, akkor mindig fennáll a lehetősége, sőt, szükségessége annak, hogy saját csapatot alakítson ki és nem is lehet megsértődni azon, ha az ember „nem fér be" egy ilyen csapatba. Én akkor úgy éreztem,

„nem élném túl",

ha el kellene mennem a Közgazdasági Szemlétől. Ez a gyors „igen" felfogható, tehát egyfajta előremenekülésként is

Ha a szerkesztőségen belülről kerül valaki egy lap élére, akkor annak az a nagy előnye, hogy ismeri az adott újság készítésének minden csínját-bínját. Az én esetemben úgy alakult, hogy a főszerkesztőségváltáskor természetes személycserék következtében a belső apparátus, amely technikailag csinálja a lapot, átmenetileg rám és a gépírónőre egyszerűsödött le. Néhány hónapig így kell megjelentetni a Közgazdasági Szemlét. Ha kívülről jött volna valaki, akkor ilyen esetben a lap puszta megjelenése is veszélybe kerül.

Hátránya viszont ennek a kiválasztásnak, hogy egy belső embernek, aki korábban is ott volt a lapnál, csak más poszton, bizonyos vonatkozásokban nehezebb elfogadtatnia magát. Én személy szerint, nem érzékelem, hogy különösebb nehézségeim lennének, mindenesetre valamennyi idő kell, amíg minden teljesen beáll a normális mederbe

„Sajnos" és szerencsére a Közgazdasági Szemle nagy szabadsággal dolgozhat. „Sajnos" azért mert a nagy szabadsággal arányosan nagy a főszerkesztő felelőssége is, amelyet igazában nem lehet megosztani senkivel. Szerencsére pedig azért, mert tág a mozgásterünk, és ezzel szerzőink mozgástere is, valódi döntésekre van lehetőségünk, nem kényszerpályán mozgunk. A lap arculatát, irányvonalát viszonylag szabadon határozhatjuk meg.

Az arculatváltozás egyik eleme, amelyre határozottan törekszünk, a fiatal szerzők publikálási lehetőségeinek kitágítása. Ez már csak abból is következik, hogy több új, fiatal munkatárs érkezett a szerkesztőségbe, akik természetesen sokszor korukbeli szerzőktől hoznak cikkeket. Persze kockázatmentesebb egy már jól csengő nevű tudóssal együtt dolgozni, de a fiatal szerzők frissességére is szüksége van a lapnak és a közgazdaságtudománynak. Annak ellenére is, hogy

az „első cikkesek"

munkáján néha nagyon is látszik a sokéves tapasztalat hiánya. A sok vesződéssel járó, többszörös munkát jelentő bábáskodást azonban úgy véljük, magára kell vállalnia a Közgazdasági Szemlének. Mindez, reméljük, nem megy majd más nívós cikkek, bevált szerzők rovására, hanem az úgynevezett „töltelékanyagot" — amit valamilyen okból, olykor pusztán anyaghiány miatt tettünk be a lapba —, szorítja ki.

Az ember őrizze meg naivitását

Nemegy siker fűződik már fiatal szerzőink nevéhez. Annak idején sokat töprengtem egyik-másik ilyen „zsenge" megjelentetésén, hiszen ezek gyakran inkább szellemesen előadott „ötletrohamszerű" esszék, mintsem tudományos tényekkel száz százalékig alátámasztott tanulmányok. Mégis a legtöbb esetben a megjelenés mellett döntöttem. És nyáron például a külföldön élő magyar közgazdászok számára rendezett konferencián éppen ezekért a friss hangú cikkekért zsebelhettem be a legtöbb dicséretet. Főleg azt emelték ki — egyébként ezt mondták el az egész Közgazdasági Szemléről —, hogy szerzőink őszinte hangon, igazságkereső szenvedéllyel beszélnek a problémákról.

A problémákkal való nyílt szembenézés nem utolsósorban gazdasági nehézségeinknek „köszönhető". Emiatt újra az alapkérdések kerültek felszínre. Olyan, inkább gazdaságfilozófiai-elméleti problémákról folyik az utóbbi időben vita, amelyekben korábban, ha nem is konszenzus, de legalább megállapodott vélemény alakult ki a szakmában.

A lapszerkesztés során megoldandó problémaként és egyben konfliktusforrásként jelentkezik az, hogy miként hangoljuk össze a tudomány érdekeit, a rövid távú gazdaságpolitikai vagy praktikus gazdasági érdekekkel. Leírhatjuk-e például egy elemző cikkben azt, hogy egy vállalat a csőd szélén áll, ha tudjuk, hogy ez — mintegy önmagát beteljesítő jóslatként — további veszteségeket jelenthet. A döntés az ilyen esetekben korántsem olyan egyszerű. A gyakorlat ügyes-bajos dolgaiba merült közgazdászok egyértelműen nemet mondanak erre. Nekünk azonban nemcsak a rövid távú, praktikus érdekeket kell szem előtt tartanunk, hanem — és főként — a tudomány érdekeit is. A tudomány szabad fejlődése hosszú távú nemzeti érdek, és lemaradása, ha nem is azonnal, de a gazdaságban, a vállalati életben is „visszaüt".

A szerkesztés során tehát úgy kell kompromisszumot keresnünk és találnunk a rövid távú gazdasági-gazdaságpolitikai és a tudományos érdekek között, hogy lehetőleg ne sértsünk gazdasági érdekeket, de

a tudomány tisztasága se csorbuljon.

Hogyan hat egymásra két kötelességem: az oktatás az egyetemen és a főszerkesztői munka? Azt hiszem, egymást erősítik. Az egyetemi oktatói munka egyik nagy haszna a világosságra, a világos fogalmazásra való késztetés. Az oktatónak elemi kötelessége, hogy érthetően fogalmazzon. És ha valaki a kezdők számára el tud magyarázni egy bonyolult dolgot, akkor mások cikkeinek közérthetőbbé tételében is sokat tud segíteni. Főszerkesztői mivoltomból fakadóan a türelem képessége nagy előny, amit az egyetemi oktatás számára kamatoztathatok. A szerzőkkel nem lehetünk intoleránsak, bele kell élni magunkat különböző nézetekbe. Erre pedig szükség van a hallgatókkal szemben is. A fiatalok közismerten türelmetlenebbek, hajlamosak az egyoldalúságra, a szélsőségekre. Ha egy olyan tanár áll velük szemben, aki nem tolerál, akkor az csak konfliktusokat szülhet. Ugyanakkor az oktatónak (és főszerkesztőnek) keménynek is kell lennie. Nincs rosszabb egy olyan tanárnál, aki „nevelőnek" mondja magát, de nem támaszt követelményeket.

Mindkét foglalkozás arra indít, hogy az ember megőrizze „naivitását", a világ dolgaira való rácsodálkozás, a megújulás képességét. Ha fiatalok között dolgozik valaki, akkor nagyobb az esélye arra, hogy friss maradjon szellemileg, mert állandóan új nézetekkel szembesülhet.

A szellemi elöregedést úgy fogom fel, mint egyfajta túlzott alkalmazkodást a meglevő dolgokhoz. Néhány velem egykorú, sőt valamivel fiatalabb ismerősömnél már tapasztalom olykor ezt a jelenséget, és egyúttal — ami már ebből következik —, az emberekbe vetett bizalom gyors csökkenését. Az egyetemi közeg egyfajta immunitást, védelmet jelent a szellemi és

a lelki öregedéssel szemben.

A fiatalok általában még remélnek, bíznak abban, hogy van változtatási lehetőség. Így bizonyos fokig naivak, hiszen valóban vannak lehatárolt dolgok és áthághatatlan korlátok az életben. Ezeket azonban nem feltétlenül kell passzívan tudomásul venni, olykor tágítani is lehet rajtuk.

Ugyanennek a „naivitásnak" kell jellemeznie a tudósokat is, akikkel mint szerkesztő dolgozom együtt. Ha egy kutató elfogad mindent, nem újat keresve, a változtatás esélyét kutatva figyeli a világot, akkor már szerintem nem tudós, hanem hivatalnok, rutinmunkát végző szellemi bérmunkás.

Szerkesztői eszményképem Osváth Ernő, aki egyszer azt mondta, hogy a lehetetlenhez kell ragaszkodnunk. Bizonyos vonatkozásban én is maximalista vagyok. Nem tudom például „nagystílűen" felfogni a munkámat. Ha egy cikken, tanulmányon van még valami javítani való, akkor nem teszem félre azzal, hogy erre már nincs idő, jó ez így is. Ugyanakkor a szerkesztőnek „észrevétlennek kell maradnia", nem szabad közvetlenül, durván beavatkoznia a szerzők munkájába. Brecht jellemzi úgy az „összerkesztőt" egy novellájában: „Szókratész, a bába fia, aki oly jól, oly könnyedén, s oly borsos tréfák közepette segítette világra hozni barátainak gondolatait, s méghozzá csinos formában, hogy ily módon az ő jóvoltából azok aztán saját gyermekeiknek örvendhettek, nem pedig afféle zabigyerekeknek." Nekünk is arra kell törekednünk, hogy a szerzőink sajátjuknak érezzék azt is, amit mi tettünk hozzá a cikkhez. Szép hivatásnak tartom, hogy a szerzőkből előcsalogassuk azt, ami bennük lapul. Osváthról mondta Molnár Ferenc, hogy a jó szerkesztő nem a lapot szerkeszti meg, hanem a szerzőket. Ilyen értelemben az igazi szerkesztő — ezt még Füst Milán írta Osváthról — „üszök, amely önmagát emészti, parázs, amely mindig égni és égetni akar".

Nemrég olvastam egy tanulmányt, amelyben közgazdászokat kérdeztek meg, mennyire sikerült érvényesíteni azokat a célokat, amelyekkel pályájukon elindultak, mennyire váltak azzá, akikké szerettek volna lenni. Kiderült, hogy sokan identitászavarokkal küzdenek, nem találták meg a helyüket. Azt hiszem, én ebből a szempontból szerencsés vagyok, azt csinálom, amit szeretek, mind az egyetemen, mind a szerkesztőségben. És még mindig örülök annak, hogy közgazdász lehetek."

Lejegyezte: Nagy Gábor

HÍREK

Vizsgára készülők, figyelem!

Sokszorosított „Stark-anyag" a könyvtárban

A Népgazdaság tervezése és irányítása c. tárgy kötelező tananyaga: Stark Antal: „Tervgazdálkodás és irányítás" c. könyve könyvesbolti forgalomban nem kapható elegendő példányban. A vizsgára való felkészülés megkönnyítése érdekében az 1. félév anyagát az intézet sokszorosította és körülbelül 100 példányban az olvasóteremben a hallgatók rendelkezésére bocsátja.

Nívódíj a Támpontnak

A KISZ-bizottság november 27-i ülésén nívódíjat adományozott a Támpont szerkesztőségének. A testület a lap alapításának kezdeményezését és a színvonalas megvalósítást kívánja ezzel elismerni.

Belkerverseny

A belkereskedelmi tanszék által rendezett tanulmányi verseny döntője december 8-án lesz, 14 órakor a Kinizsi Klubban. Minden áruforgalmi szakos hallgatót szeretettel várnak.

Bizalmiülés

Szakszervezeti bizalmitestületi ülés lesz december 11-én, ahol a munkaterv szerint megtárgyalják és jóváhagyják az egyetem munkaügyi szabályzatát, valamint meghallgatják a szociálpolitikai helyzetről szóló beszámolót.

Közgazdászbál

Egyetemünk főépületében rendezik meg 1987. február 14-én a Közgazdászbált. A műsorban fellép a Bergendy szalonzenekar, a Silver String rock'n roll együttes, illetve lesz filmvetítés, diszkó stb. Jegyek a KISZ-bizottságon.

A meghívó dolgozóknak (vacsorával együtt) 300 forintba, diákoknak (vacsora nélkül) 100 forintba kerül. (Vacsorajegy: 130 Ft.)

Pályázat

Felhívjuk az egyetem valamennyi közművelődési csoportját, szervezetét, hogy 1987. február 5-ig juttassa el az 1986/87-es tanév II. félévére vonatkozó részletes tervét a Közművelődési Titkárságra. A Közművelődési Bizottság e pályázatok alapján fogja elosztani a közművelődési célokra rendelkezésre álló pénzeszközeit.

Ker. kari tanács

A tanács ülésén szó esett a karon folyó *tananyagírási munkálatok helyzetéről* (nagy gondként jelezték, hogy a jegyzetgépelési díjat nem az oktatók szerény szerzői díjából vagy innen-onnan előteremtve; hanem e célra képzett egyetemi keretből kellene fizetni), *az új doktori szabályzat* alkalmazásának tapasztalatairól (élesen vetődött fel, hogy annak mindmáig hiányzó végrehajtási utasítása nagy gondot jelent); a tanszékek hazai és nemzetközi *külső kapcsolatairól*. Ez utóbbival kapcsolatban *Huszár Ernő* dékán javasolta, hogy a kiterjedt kapcsolatok előnyeiből *a hallgatók is jóval nagyobb arányban részesüljenek*.

Gáspár Pál hallgatói tanácstag az „egyebek" között felvetette, hogy a *szakszemináriumi* tematikákat a hallgatók csak közvetlenül a jelentkezési határidő előtt, és csupán a saját karukét kapták meg. A tanács álláspontja alapján az idei jelentkezési határidőt *meghosszabbították*, hogy az esetleges kényszerűen elhamarkodott jelentkezéseket korrigálni lehessen, jövőre pedig a jelentkezést *jobban készítik elő*.

— s

Pályázati eredmény

A Közművelődési Bizottság és a Közgazdász szerkesztőség idei irodalmi és művészeti pályázatán a korábbi évekkel szemben sokkal kevesebb és sokkal kevésbé kiérlelt pályamű érkezett (összesen 7). A díjakat nem sikerült kiadni. A pályaművek szerzői részletes szakmai indoklást B. Kiss Tamástól kaphatnak. Végül két szerző *dicséretben és 250-250 forint jutalomban* részesült:

Verseiért *Száraz Tünde*, fotóiért *Paulina Andrea*.

Reméljük, jövő évi pályázatunk ismét a korábbi évekhez hasonlóan sikeres lesz.

Az alábbiakban Száraz Tünde verseiből közlünk:

SZÁRAZ TÜNDE:

XXX

Az óra már jár
Még mindig nem egymásért
Egymás ellen harcolunk
Egy perc
Minden megáll
Nézek
Már nem a haláltól
Az emberektől félek

Magunkról

(Legkedvesebb barátaimnak)

Petyhüdt arcunkon ráncok
Kezünkben foszló jelszavak
Hitünk s reményünk már csak
Hányás egy omladék alatt
S a Tudat mely már rég nem isten
Míg virraszt roncsaink alatt
Vérző szívünkből egyre jönnek
Kimondhatatlan szép szavak

GA IZSGA VIZSGA

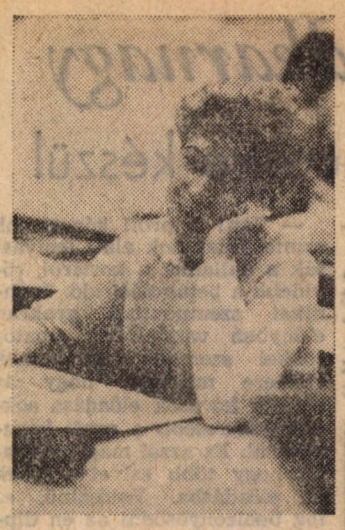

A csacska nem tudja, mi vár rá

„Mi az nekem!"

$\sqrt{x^2yz + (a^3 \cdot b^2 \cdot c)} = ?$

Tenisztalálkozó

Nevezés december 15-ig

Néhány hetes előkészítés után ebben az évben is tenisztalálkozóra került sor egyetemünk hallgatói és tanárai között. November 15-én az *első évfolyam válogatottja találkozott a tanárok tenisz csapatával*. Tavaly már volt egy hasonló mérkőzés. Akkor az első évfolyam három legjobb párosa játszott a tanári csapat párosaival és mindhárom mérkőzést a tanárok nyerték.

Most egyéni mérkőzésekre került sor. Az első évfolyam válogatottja erősorrendben a következő volt: *Simon, Ozorai, Nemcsek, Korda, Valkó, Cséti* valamint *Jamnitzky* volt a tartalék. A tanárok csapata a *Molnár, Hegedűs, Bara, Tallós, Forgó, Temesi* összeállításban állt ki, és *Bugnits* volt tartalékban.

A találkozó minden mérkőzését a tanárok nyerték. A tartalékok játékára nem került sor. Az egyes mérkőzések eredményei:

Molnár—Simon:	**6:2,**	**6:4,**
Hegedűs—Ozorai:	**6:0,**	**6:0,**
Bara—Nemcsek:	**6:0,**	**6:0,**
Tallós—Korda:	**6:0,**	**7:6,**
Forgó—Valkó:	**6:4,**	**6:3,**
Temesi—Cséti:	**6:0,**	**6:2.**

Csak a két legjobb játékos vetélkedése, azaz a Molnár—Simon összecsapás hozott igazi küzdelmet. Sajnos Simon ütőjének a második játszmában 4:1-es vezetésénél, elszakadt a húrja, így a kölcsönkért ütővel már nem bírt a végén újra remekül játszó Molnárral.

A tavalyi versenyen *Noszek*, az idén pedig *Simon* személyében a hallgatóink között két olyan kiváló teniszezővel ismerkedhettünk meg, akik a magyar rangsorban is igen előkelő helyen állnak. Ez fontos lehet, ugyanis az *idén a testnevelési tanszék segítségével megkísérelünk egy olyan válogatott találkozót létrehozni, amelyre az egyetemünk hallgatói közül bárki jelentkezhet*. Kérjük azokat a hallgatókat, akik szívesen játszanának a hallgatók válogatott teniszcsapatában, hogy a könnyebb szervezés érdekében *december 15-ig a testnevelési tanszék titkárságán adják le a nevüket*, évfolyam ill. csoportszámukat, lakcímüket, valamint annak az egyesületnek a nevét, ahol játszanak.

Reméljük, hogy az egyetemünk történetében először, végre egy ilyen találkozóra is sor kerül. Ez komoly küzdelmeket hozhatna, mert egy olyan hallgatói válogatott, amely Noszek és Simon köré épül, igen komoly játékerőt képviselhet.

A tanárok teniszcsapata

KÖZGAZDÁSZ

A Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem lapja

Felelős szerkesztő:
FARKASINSZKYNÉ HALAY EDIT

Szerkesztőség:
1093 Budapest IX. Dimitrov tér 8.
Telefon: 174-548

Kiadó: Hírlapkiadó Vállalat
Budapest VIII., Blaha Lujza tér 4

Felelős kiadó:
TILL IMRE
vezérigazgató

86—7136. Szikra Lapnyomda, Budapest

Felelős vezető:
CSÖNDES ZOLTÁN
vezérigazgató

Van-e visszaút a zuhanórepülésből?

A tehetséges fiatalokat elviszik

Két évvel ezelőtt a Közgáz—Külker SC NB I-es női röplabdacsapata az előkelő VII. helyet szerezte meg a bajnokságban. Az idei szezonban a tavaszi keresztbejátszások előtt kieső helyen áll. Mi történt az elmúlt időszakban a lányokkal, a csapat körül? *Milyenek a lehetőségei az NB I-ben egy köztudottan kevés pénzzel rendelkező egyetemi szakosztálynak?* Többek között ezekre a kérdésekre kerestem a választ a testnevelés tanszéken és a Kinizsi utcai tornateremben.

Tóth Andorné tanszékvezető: A csapat lecsúszása akkor kezdődött, amikor a „sikeredző", *Polányi László* elment családostul (felesége a csapat stabil játékosa volt, a lánya pedig tehetség) Finnországba játékosedzőnek. Az eltelt két év alatt több edző foglalkozott csapatunkkal, de mindegyik csak ideiglenesen segített, így egységes munka nem alakult ki. Az idén februárban úgy nézett ki, megoldódik a probléma, mert szerződést kötöttünk *Fodor Ákossal*, aki jó pedagógus és edző hírében áll, amit mi sem bizonyít jobban, hogy júniusban a Tungsram NB I-es női csapathoz hívták edzőnek, s természetesen elvállalta, hiszen a két egyesület anyagi és sportolási lehetőségei között akkora a különbség, hogy nem akadályozhattuk meg elmenetelét. Ezután jött a nyári felkészülési időszak (ami minden sportágban nagyon fontos) és csapatunk ismét vezetőedző nélkül maradt. Október 1-jétől megint van edzője csapatunknak *Demó Péter* személyében. Egy hónap alatt nem lehetett kiemelkedő eredményt elérni, reméljük, a bajnokság végéig tud valamit szépíteni a csapat eredményén.

— *A játékosállomány menynyit változott? Milyen lehetőségei vannak a szakosztálynak újak igazolására?*

— A nyáron öten mentek el az első csapatból. Az új játékosok részben a juniorból kerültek fel az NB I-be, részben pedig NB II-es igazolások. Ritkán lehet jó röplabdást szerezni, mert ma már nem tudjuk megfizetni. A tehetséges fiatalokat meg — mint már említettem — elviszik a jó anyagi háttérrel rendelkező nagy egyesületek.

Tavaly például volt két saját nevelésű ifiválogatottunk, most az Egerben, illetve a Vasasban játszanak. Ide inkább az kerül, aki az egyetemen akar továbbtanulni, vagy nem tud naponta kétszer edzeni.

— *Hogyan jött létre a „házasság" annak idején a Külker SC-vel? Mekkora a csapat költségvetése?*

— A Külkernek volt pénze, játékosa, edzője, nekünk termünk. Így jött létre a fúzió, a továbblépésről most folynak a tárgyalások, mert a megállapodás öt évre szólt. Évente 300 ezer forintot kaptunk a Külkertől. A „B" kategóriás minősítésre a TSF 110 ezer forintot adott az idén. A pénzből szűkösen jönnek ki, mert a költségek évről évre nőnek, a keret pedig többé-kevésbé fix. A KSC egyébként egyetlen fillért sem ad a csapatnak. Az NB I-es keretben egy egyetemista van és két olyan lány, aki ide szeretne jönni tanulni. A juniorokon kívül (akik szépen szerepelnek) van még két tartalék csapat, azokban hétről-hétre tíz egyetemista játszik.

Következő beszélgetőpartnerem Demó Péter vezetőedző volt:

— *Tudtad, mire vállalkozol?*

— Sejtettem, hogy nem lesz könnyű. A régieket ismertem, de azt nem tudtam, az eltávozottakat kikkel pótolták. Szerettem volna kipróbálni, mire vagyok képes ilyen helyzetben, mit tudok kihozni egy ilyen csapatból. Egyáltalán nem vagyok elkeseredve, az előzmények alapján az eddigi eredménytelenség valahol várható volt.

— *Én úgy láttam, a játékosok egy részének kifogásolható a hozzáállása. Hiányzik belőlük az akarat, egyesek csak alibiből edzenek, a meccseken remeg a lábuk, egymást hibáztatják.*

— Ez igaz. Nincs bennük jó értelemben vett vagányság. Edzésen csak külön felszólításra gyakorolnak úgy, hogy annak haszna és értelme legyen. Ez, persze, a meccsen visszaüt. Elvész az önbizalom, azt sem tudják megcsinálni, amire képesek lennének. Kevés bennük az akarat, hogy precízen, pontosan, jól oldják meg a feladataikat. Olyasmi ez, mint az iskolában az egsizmusra törekvés. Nem akarják a maximumot kihozni magukból, megelégszenek a kettessel. De az sem mindig jön össze — mint például most nálunk. Az ellenfél pedig nem fog bocsánatot kérni mérkőzésen — mint ők egymás közt edzésen — „Jaj, bocs, olyan jól nyitottam, hogy nem tudtad fogadni".

— *Ez utóbbit én is meglepődve tapasztaltam azon a néhány edzésen, amit végignéztem. Vannak, akik az edzéslátogatást sem veszik elég komolyan. A mérkőzésen mégis játszanak. Úgy, ahogy edzenek.*

— Nem lehet élni a fegyelmezés eszközével, mert a fegyelmezendőre szükség van a játékban. Bár nem olyan nagy a különbség a problémás játékos javára, most már pontok, játszmák is számíthatnak, ezért kénytelen vagyok játszatni. Ha lenne olyan tudású tartalék, egy percig sem lehetne renitenskedni. Jelenleg az az a helyzet, a tartalékokkal szinte biztosan kikapunk, a fegyelmezetlennel — ha magába száll — nyerhetünk.

— *Milyen a csapat összetétele? Mit tervezel a téli felkészülési időre?*

— Bár megtalálható a két véglet — 36 és 17 éves —, a gárda viszonylag fiatal. A téli időszakra komoly alapozást nem tervezhetek, mert azt másfél hónap alatt pihennék ki, és január 16-án kezdődik a hajrá. Ez nem azt jelenti, hogy nem lesz fizikai erősítés. A fontos, hogy lelkileg felrázzam a társaságot.

— *Mi a véleményed a csapat jövőjéről terjengő pletykákról? Az esetleges kiesés állítólagos következményeiről?*

— Sok az innen-onnan hallott, évek óta keringő kósza hír, ez demoralizálja a csapatot. Ha valaki csapaton belül terjeszt ilyeneket, nos, aki akart, az a nyáron elmehetett. Aki nem akar maradni, az most is elmehet. De felelőtlen kijelentéseket senki ne tegyen.

— *Hiszel a benntmaradásban?*

— Ha nem hinnék, bele se kezdek. Ha össze tudjuk szedni magunkat, benntmaradunk!

★

Akad gondolkodásra késztető jelenség a fentiek ürügyén. Például az a magyar élsportban egyre általánosabbá váló gyakorlat, hogy néhány nagy, kiemelt, jó lehetőségekkel rendelkező egyesület a „sztárokat" és a tehetségeket elszipkázza — különböző legális és illegális juttatásokkal. *Így a bajnoki címért folyó harc is néhány csapat komolytalan vetélkedésére szürkül.* Ideje volna már ezen a belterjességet és teljesítmény-visszatartást szülő magyar „félprofi" rendszeren változtatni.

A másik észrevétel magával a csapattal kapcsolatos. Én úgy vélem — hangsúlyozom, nem vagyok röplabdaszakember —, talán mégis meg kellene próbálni fegyelmezni, és bizonyítási lehetőséget adni a január 16-ig tartó felkészülés ideje alatt a kispadosoknak. Akikben felcsillan esetleg valami az asztaliteniszezőknél tapasztalt elszántságból, akaratból.

A röplabdacsapat jövőjét érintő kérdésekre végül is a lányok adják meg a választ — azzal, hogy hányadik helyen végeznek majd a bajnokságban.

B. J.